

**ÇAĞDAŞLAŞMA SÜRECİNDE İSTANBUL'DAKİ KASIRLARIN
MEKÂNSAL ANALİZİ: IHLAMUR KASIRLARI ÖRNEĞİ**

Sena BÜYÜKBAKKAL

221417101

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İç Mimarlık Anabilim Dalı

İç Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Belis ÖZTÜRK

İstanbul

T.C. Maltepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temmuz, 2024

**ÇAĞDAŞLAŞMA SÜRECİNDE İSTANBUL'DAKİ KASIRLARIN
MEKÂNSAL ANALİZİ: IHLAMUR KASIRLARI ÖRNEĞİ**

Sena BÜYÜKBAKKAL

221417101

ORCID: 0009- 0000- 6827- 8592

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İç Mimarlık Anabilim Dalı

İç Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Belis ÖZTÜRK

İstanbul

T.C. Maltepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temmuz, 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

SENA BÜYÜKBAKKAL'ın "Çağdaşlaşma Süresince İstanbul'daki Kasırların Mekansal Analizi: İhlamur Kasrı Örneği" başlıklı tezi 24.07.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca İç Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi oy birliğiyle/oy çokluğuyla, başarılı/başarısız olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı)	Dr. Öğr. Üyesi Belis ÖZTÜRK Maltepe Üniversitesi
Üye	Doç. Dr. Hamide TEMEL Maltepe Üniversitesi
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Elif ALTIN İstanbul Kültür Üniversitesi

Prof. Dr. Selva ERSÖZ
KARAKULAKOĞLU
Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

‘Çağdaşlaşma Sürecinde İstanbul’daki Kasırların Mekânsal Analizi; İhlamur Kasırları Örneği’ konulu çalışmamda bu konuya ilgimi çeken, beni bu doğrultuda yönlendiren, cesaret veren, her türlü manevi desteği sağlayan, ilgi ve alakasını kesmeyen değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Belis ÖZTÜRK’e teşekkürlerimi borç bilir, şükranlarımı sunarım.

Konuyu araştırırken, alan gezimde gerekli izinleri sağlayan T.B.M.M Milli Saraylar Daire Başkanlığı başta olmak üzere İhlamur Kasırları yöneticisi Dr. Selin İpek’e ve tüm çalışan personele teşekkür ederim.

Fotoğraf çekimleri sırasında sağladığı katkılar ve araştırmalardaki yardımları için arkadaşım Sena Nur Öztel’e ve benden desteğini esirgemeyen beni yüreklendiren ‘Aileme’ teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Sena BÜYÜKBAKKAL

Temmuz, 2024

ÖZET

ÇAĞDAŞLAŞMA SÜRECİNDE İSTANBUL'DAKİ KASIRLARIN MEKÂNSAL ANALİZİ: İHLAMUR KASIRLARI ÖRNEĞİ

Sena Büyükbakkal

Yüksek Lisans Tezi

İç Mimarlık Anabilim Dalı

İç Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Belis Öztürk

Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024

‘Batı etkisi’ kavramı Batı kültürünün, düşünce yapısının, yaşam biçimlerinin ve değerlerinin diğer coğrafyalarda benimsenmesi ve uygulanması olarak bilinmektedir. Modernleşme, çağdaşlaşma ve ekonomik sistemler gibi kelimeler Batı etkisi kavramıyla örtüşmektedir. 19. yüzyıl, Osmanlı Devleti’nin batılı devletlerin etkisi altında kaldığı; askeri, ekonomik ve sosyo- kültürel alanlardaki geri kalmışlığını toparlama çabasına girdiği bir dönemdir. Batılı devletlerin ilerlemelerini gözlemlemeleri için görevlendirilen elçilerin gözlemleri sonucunda Osmanlı Devleti’nde diğer alanlarda olduğu gibi mimari alanlarda da önemli değişikliklere gidilmiş, bu değişim yapılarında form ve üslup çeşitliliği olarak görülmüştür. Bu form ve üslup çeşitliliği ilk olarak saray, kasır ve köşk yapılarında görülürken; Kağıthane- Haliç bölgesinde 1722- 1730 yılları arasında bulunan Sâdâbâd Kasrı, Batıya gönderilen ilk elçilerden biri olan Yirmi Sekiz Mehmet Efendi’nin Paris ziyareti sonrası etkilendiği Versailles Sarayı planlarından örnek alınarak yapılmıştır.

Çalışmaya konu olarak seçilen Ihlamur Kasırları, İstanbul Boğazı’nın Avrupa yakasında yer alan, Sultan’a ait yapılar olarak bilinen; dinlenme, avlanma ve biniş amacıyla kullanılan aynı zamanda devlet erkânının da ağırlandığı mekânlardan biridir. Osmanlı’nın Batı’ya ayak uydurma çabalarının sonucu yabancı mimarların Osmanlı Devleti’nde görülmesidir. Bu doğrultuda Ihlamur Kasırlarının cephe tasarımında görülen yoğun süslemeler yabancı mimarlar tarafından yapılmış bunun içinde Balyan Ailesi’nden Nigoğos Balyan görevlendirilmiştir.

Ihlamur Kasırlarının bulunduğu arazide çağdaşlaşma süreci öncesinde Neoklasik üsluplu bir köşk bulunurken, Barok, Rokoko ve Ampir üsluplarının mimariye girişi ile kasırlar Eklektik (karma) üslupla yeniden inşa edilmiştir. Batı kültürünün etkisinde kalan Osmanlı Devleti'ndeki değişiklikler, cephe ve iç mekân tasarımlarında kendini göstermektedir. Bu yapıları diğer örneklerden ayıran fark, cephe tasarımında kullanılan süslemelerde Batılı üslupların yoğun olarak kullanılmasıdır. Kasırların planlanmasında geleneksel Osmanlı Türk evi plan tipi korunmuş, iç sofalı plan (karniyarık) formuna sadık kalınmıştır. Bundan dolayı Ihlamur Kasırları Osmanlı- Batı sentezini gösteren, karma bir izlenimi ön plana çıkaran önemli bir eserdir. Yapıların iç mekânları gözlemlendiğinde renk, doku ve teknik bakımından yapılar kullanım amaçlarına göre tasarlanmıştır. İç mekânda kullanılan ayna nesnesi, lacivert rengin baskın kullanımı, bitkisel süslemeler, altın varak kullanımı ve sofa merkezli planlamalar yapıların ayırt edici arasında yer almaktadır.

Bu tez çalışmasının amacı İstanbul bulunan saray, kasır ve köşk yapılarını görsel ve yazılı arşiv araştırmaları aracılığıyla incelemek ve değerlendirmek, dönemin mimari üsluplarının rolünü belirlemek ve kasır yapılarının Ihlamur Kasırları üzerinden mekân analizlerini yaparak yapıyı incelemektir.

Anahtar Sözcükler: 19. Yüzyıl, Çağdaşlaşma Süreci, Kasır, Ihlamur Kasırları.

ABSTRACT

SPATIAL ANALYSIS OF PAVILIONS IN ISTANBUL DURING THE MODERNIZATION PROCESS: THE CASE OF THE IHLAMUR PAVILIONS

Sena Büyükbakkal

Master's Thesis

Department of Interior Architecture

Master's Program in Interior Architecture with Thesis

Thesis Advisor: Asst. Prof. Belis Öztürk

Maltepe University Graduate School, 2024

The concept of "Western influence" is known as the application of Western culture, mindset, lifestyles, and values in other geographical regions. Terms such as modernization, contemporization, and economic systems are associated with the concept of Western influence. The 19th century was a period when the Ottoman Empire was under the influence of Western states, making efforts to overcome its military, economic, and socio-cultural backwardness. Observations made by ambassadors assigned to observe the advancements of Western states led to significant changes in the Ottoman Empire, including in the field of architecture, which were reflected in the diversity of forms and styles of buildings. These changes were first observed in palaces, pavilions, and kiosks; for example, the Sâdâbâd Pavilion, located in the Kağıthane-Haliç region between 1722-1730, was constructed based on the plans of the Versailles Palace, which influenced one of the first ambassadors sent to the West, Yirmi Sekiz Mehmet Efendi, after his visit to Paris. The architectural changes highlighted stylistic diversity; the Ihlamur Pavilions became one of the prominent examples where the effects of this Eclectic (mixed) style are seen.

The Ihlamur Pavilions, selected as the subject of this study, are located on the European side of the Istanbul Bosphorus and are known as buildings belonging to the Sultan, used for leisure, hunting, and riding, and also for hosting state officials. Another result of the Ottoman Empire's efforts to catch up with the West was the presence of foreign architects in the Ottoman Empire. The intense decorations seen in the façade design of the Ihlamur

Pavilions were created by foreign architects, including Nigoğos Balyan from the Balyan family.

Before the modernization process in the area where the Ihlamur Pavilions are located, there was a Neoclassical-style pavilion, but with the introduction of Baroque, Rococo, and Empire styles to architecture, the pavilions were rebuilt in an Eclectic (mixed) style. Changes in the Ottoman Empire under the influence of Western culture are reflected in the façade and interior designs of these buildings. What distinguishes these buildings from other examples is the extensive use of Western styles in the façade decorations. While the traditional Ottoman Turkish house plan type was preserved in the planning of the pavilions, the plan retained the interior courtyard plan (karnıyarık) form. Therefore, the Ihlamur Pavilions are an important work that highlights the Ottoman-Western synthesis and presents a mixed impression. The interiors of the buildings are designed according to their usage purposes, considering color, texture, and technique. The choice of mirrors, dominant use of navy blue, floral decorations, use of gilding, and sofa-centered planning are distinctive features of the structures.

The aim of this thesis is to examine and evaluate the palaces, pavilions, and kiosks in Istanbul through visual and written archival research, determine the role of architectural styles of the period, and analyze the spatial features of the pavilion structures through the Ihlamur Pavilions.

Keywords: 19th Century, Modernization Process, Pavilion, Ihlamur Pavilions.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç	4
1.2 Önem	4
1.3 Sınırlıklar.....	5
1.4 Tanımlar	5
2. OSMANLIDA ÇAĞDAŞLAŞMA SÜRECİ.....	8
2.1 Osmanlı’da Çağdaşlaşma Sürecinde Sosyo-Kültürel, Ekonomik ve Mimari Etkiler	12
2.1.1 Osmanlı’da sosyo – kültürel etkiler	12
2.1.2 Osmanlı’da ekonomik etkiler.....	13
2.1.3 Osmanlı’da mimari etkiler	14
2.2 Çağdaşlaşma Sürecinde Osmanlı’da İstanbul Saray, Kasır ve Köşk Yapılarının Değişimi ve Gelişimi	21
2.2.1 Saray, kasır ve köşk kavramı	26
2.2.2 İstanbul’daki kasırlar	28

2.2.2.1	Küçüksu Kasrı	28
2.2.2.2	Kalender Kasrı.....	36
2.2.2.3	Maslak Kasrı.....	40
2.2.2.4	Ayazağa Kasrı	46
2.2.2.5	Beykoz Mecidiye Kasrı	49
2.2.2.6	Adile Sultan Kasrı	53
2.2.2.7	Tophane Kasrı	57
2.2.3	Ihlamur Kasrı	61
3.	İHLAMUR KASIRLARININ MEKÂNSAL ANALİZİ.....	67
3.1	Tarihi Çevre ve Konumu.....	67
3.2	Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü).....	72
3.2.1	Mimari özellikler	77
3.2.1.1	Plan.....	80
3.2.1.2	Cephe.....	82
3.2.2	İç mekân tasarımı.....	91
3.2.2.1	Süsleme programı.....	105
3.2.2.2	Tavan resimleri.....	110
3.2.2.3	Stuko altın varak, alçı.....	115
3.3	Maiyet Köşkü.....	118
3.3.1	Mimari özellikler	120
3.3.1.1	Plan.....	121

3.3.1.2	Cephe	122
3.3.2	İç mekân tasarımı	128
3.3.2.1	Tavan resimleri	133
3.3.2.2	Stuko altın varak, alçı	135
3.4	Ihlamur Kasırları Bahçe	137
3.5	Cumhuriyet Dönemi	140
4.	YÖNTEM	143
4.1	Araştırma Modeli	143
4.2	Evren ve Örneklem	144
4.3	Veriler ve Toplanması	145
4.4	Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	145
5.	BULGULAR	148
6.	SONUÇ ve ÖNERİLER	150
7.	KAYNAKÇA	155
	EKLER	167
	Ek:1: Araştırma İzin Belgesi	167
	ÖZ GEÇMİŞ	168

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sultan II. Mahmud Döneminde Sâdâbâd Kasrı (Sarayı)'nı Gösteren Preault Tarafından Çizilmiş Resim.	9
Şekil 2. Sâdâbâd Kasrı (Sarayı).	9
Şekil 3. Sâdâbâd Kasrı (Sarayı) ve Mesiresi	10
Şekil 4. Tophane Müşiri Zeki Paşa Yalısı	11
Şekil 5. Asakir-i Mansure-i Muhammediye, Süvari Alayı.	11
Şekil 6. Türk Baroku ile İnşa Edilmiş Nuriosmaniye Camii.	14
Şekil 7. Rokoko Üslubu ile Nuri Osmaniye Sebili	14
Şekil 8. Neoklasik Uslup ile İnşa Edilmiş Ortaköy Camii	15
Şekil 9. Gaspare Fossati'nin Yaptığı Naum Tiyatrosu- Beyoğlu.	16
Şekil 10. Barok ve Rokoko Üslupla İnşa Edilmiş Dolmabahçe Sarayı.....	16
Şekil 11. Barok ve Rokoko Üslupla İnşa Edilmiş Dolmabahçe Sarayı.....	17
Şekil 12. Çubuklu Ahmet Rasim Paşa Yalısı	17
Şekil 13. İstanbul Arkeoloji Müzesi, Neo-klasik Mimarinin İlk Eserlerinden.....	18
Şekil 14. Sait Halim Paşa Yalısı- Neo-Klasik Üslup.....	18
Şekil 15. Kanlıca Sadrazam Saffet Yalısı.....	19
Şekil 16. Beylerbeyi Mabeynci Faik Bey Yalısı	20
Şekil 17. Neoklasik Dönem Eserleri Arasında Yer Alan Alman Çeşmesi.....	20
Şekil 18. Emine Valide Paşa Yalısı- Art Nouveau	20
Şekil 19. Art Nouveau Üslup ile Tasarlanan Tarabya Huber Köşkü.....	21
Şekil 20. Topkapı Sarayı	22

Şekil 21. Kuleli Askerî Lisesi, Thomas Allom Tarafından Yapılmış Bir Gravür (1841)	22
Şekil 22. Topkapı Sarayının Yitip Giden Yapılarından Topkapı Sepetçiler Kasrı	23
Şekil 23. Pertevniyal Valide Sultan Camii	25
Şekil 24. Pertevniyal Valide Sultan Cami Gotik Kemerli Pencereleeri	25
Şekil 25. Topkapı Sarayı Taht Odası	26
Şekil 26. Abdülmecid Efendi Köşkü Dış Cephe.	27
Şekil 27. Abdülmecid Efendi Köşkü Oda.	28
Şekil 28. Küçüksu Kasrı.	29
Şekil 29. Küçüksu Çeşmesi (1865-1875).	29
Şekil 30. Eski Küçüksu Kasrı.	30
Şekil 31. Eski Küçüksu Kasrı.	30
Şekil 32. Küçüksu Kasrı Plan	31
Şekil 33. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Plan.	31
Şekil 34. Küçüksu Kasrı Batı Cephesi.	32
Şekil 35. Küçüksu Kasrı Kuzey Cephesi.	32
Şekil 36. Küçüksu Kasrı Cephe Görünümü.	34
Şekil 37. Küçüksu Kasrı Cephe Süsleme Detayları	36
Şekil 38. Kalender Kasrı.	36
Şekil 39. Kalender Kasrı'nın 1872 yılında İnşa Edilmesinden Sonra Beykoz Tepesinden Kasrının ve Çevresinin fotoğrafı.	37
Şekil 40. Kalender Kasrı.	37
Şekil 41. Kalender Kasrı.	38
Şekil 42. Kalender Kasrı, İç Mekân Tavan Süslemeleri.	38

Şekil 43. Kalender Kasrı, İç Mekân Tavan Süslemeleri.....	39
Şekil 44. Kalender Kasrı, İç Mekân Tavan Süslemeleri.....	39
Şekil 45. Kalender Kasrı, İç Mekân Mekân Görünüşleri	40
Şekil 46. Kalender Kasrı (1866- 1875).....	40
Şekil 47. Maslak Kasırları Uydu Görüntüsü	41
Şekil 48. Maslak Kasırları	41
Şekil 49. Maslak Kasırları, Kasrı Hümayûn Cephe Görünüşü Kasırları	42
Şekil 50. Maslak Kasırları, Kasrı Hümayûn, Balkon Detayı Kasırları	42
Şekil 51. Maslak Kasırları, Çadır Köşk Cephe Görünüşü.	43
Şekil 52. Maslak Kasırları, Paşalar Dairesi Cephe Görünüşü.	43
Şekil 53. Maslak Kasırları, Mabeyn-i Hümayun Cephe Görünüşü.	44
Şekil 54. Maslak Kasırları, Limonluk.	44
Şekil 55. Ayazağa Kasırları	46
Şekil 56. Ayazağa Kasırları.	46
Şekil 57. Ayazağa Av Köşkü (Çinili Köşk)	47
Şekil 58. Ayazağa Av Köşkü (Çinili Av Köşkü).....	48
Şekil 59. Ayazağa Av Köşkü (Çinili Av Köşkü) İç Mekân Görünüşü.....	48
Şekil 60. Ayazağa Av Köşkü (Çinili Av Köşkü) İç Mekân Görünüşü.....	48
Şekil 61. Anadolu Ciheti Haritası'nda Beykoz Kasrı.....	49
Şekil 62. Beykoz Kasrı Cephe Görünüşü.	50
Şekil 64. Beykoz Kasrı Cephe Görünüşü	51
Şekil 65. Beykoz Kasrı Dış Duvarları.	53
Şekil 66. Adile Sultan Kasrı.	54

Şekil 67. Adile Sultan Kasrı.	54
Şekil 68. Adile Sultan Kasrı Merdiven Görünüşü.	55
Şekil 69. Adile Sultan Kasrı Merdiven Görünüşü.	55
Şekil 70. Adile Sultan Kasrı Zemin ve 1. Kat Planı.	55
Şekil 71. Adile Sultan Kasrı.	56
Şekil 72. Adile Sultan Kasrı.	56
Şekil 73. 1855 yılında Tophane Kasrı’nın Görünümü.	57
Şekil 74. Tophane Kasrı 19.yüzyıl Sonu.	57
Şekil 75. Tophane Kasrı’nın uydu görüntüsü.	58
Şekil 76. Tophane Kasrı.	58
Şekil 77. Tophane Kasrı Kara Cephesi.	59
Şekil 78. Tophane Kasrı.	59
Şekil 79. Tophane Kasrı	60
Şekil 80. Tophane Kasrı Düşey Panolu Süslemeler..	60
Şekil 81. İhlamur Kasırları.	61
Şekil 82. “Lisan-ı Türkiye Tercüme” olunan Moltke haritasında ‘Nüzhetiye Kasrı’ .	67
Şekil 83. İhlamur Kasırları Kuşbakışı Görüntüsü.	68
Şekil 84. İhlamur Kasırları ve Çevresi.	69
Şekil 85. M.S.Ü Resim ve Heykel Müzesi’nde Korunan Bir Yağlı Boya Tabloda Merasim (Mabeyn) Köşkü	69
Şekil 86. Sultan III. Selim’e ait Nişantaşı	70
Şekil 87. 1830’larda İhlamur Mesiresi.	71
Şekil 88. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)- Ressam İbrahim Yağlıboya	72

Şekil 89. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Cephesi.....	73
Şekil 90. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Cephesi.....	73
Şekil 91. İhlamur Kasırları ,Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salonu.	74
Şekil 92. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merasim Salonu.	74
Şekil 93. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Müzik Odası.....	74
Şekil 94. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü(Mabeyn Köşkü), Abdesthane.....	75
Şekil 95. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü(Mabeyn Köşkü), Süslemeli Tavan.....	75
Şekil 96. İhlamur Kasırları, Havuzlu Bahçe.....	76
Şekil 97. İhlamur Kasırları, Aslan Heykeli.	76
Şekil 98. İhlamur Kasırları, Aslan Heykeli	76
Şekil 99. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü(Mabeyn Köşkü), Cephe.	77
Şekil 100. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü(Mabeyn Köşkü), Güney Cephe Balkonu.	78
Şekil 101. İhlamur Kasırları, Merasim (Mabeyn Köşkü), Ajur Parmaklı Pencereleeri. ..	78
Şekil 102. İhlamur Kasırları, Merasim (Mabeyn Köşkü), Yivli Sütuncesi.	79
Şekil 103. İhlamur Kasırları, Merasim (Mabeyn Köşkü).	79
Şekil 104. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Cephesi.....	80
Şekil 105. Dolmabahçe Sarayı.....	80
Şekil 106. Bir Yüzlü İç Sofalı İdeal Plan Tipi.....	81
Şekil 107. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Zemin Kat Planı	81
Şekil 108. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Bodrum Kat Planı	82
Şekil 109. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Kuzey ve Güney Cephe Görselleri.	89
Şekil 110. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Geometrik Pano İçerisinde Stukosu.....	94

Şekil 111. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Köşe Aynaları.	94
Şekil 112. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Batı Duvarı.	95
Şekil 113. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Müzik Odası.....	97
Şekil 114. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Müzik Odası.....	97
Şekil 115. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merasim Salonu Tavan Süslemeleri Detayı.	102
Şekil 116. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merasim Salonu Lacivert Panolar ve Ahşap Ayna.....	103
Şekil 117. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merasim Salonu.	103
Şekil 118. Dor, İyon ve Korint Başlık	107
Şekil 119. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Tavanı	110
Şekil 120. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Tavanı	111
Şekil 121. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Müzik Odası Tavanı.	111
Şekil 122. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Müzik Odası Tavanı.	113
Şekil 123. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merasim Odası Tavanı.	114
Şekil 124. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü.....	118
Şekil 125. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Güney Cephesi.	119
Şekil 126. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Kuzey Cephesi.	119
Şekil 127. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Merdiveni.	120
Şekil 128. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Merdiveni.	120
Şekil 129. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü, Bodrum Kat Planı	121
Şekil 130. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü, Zemin Kat Planı	121

Şekil 131. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü, Güney Cephe.....	122
Şekil 134. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü 3’nolu Oda.	131
Şekil 135. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü 4’ nolu Oda.	133
Şekil 136. İhlamur Kasırları, Havuz ve Bahçe.	137
Şekil 137. İhlamur Kasırları, Setli Bahçe Çeşmesi.	138
Şekil 138. İhlamur Kasırları Bahçe Havuzu.	140
Şekil 139. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)	140
Şekil 141. İhlamur Kasırları, Bahçe.	141
Şekil 142. Dolmabahçe Sarayı ve İhlamur Kasırları (Mabeyn Köşkü).	151

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Osmanlı Saray ve Kasır Yapıları Örnekleri	24
Tablo 2. Küçüksu Kasrı Cephe Görselleri.	33
Tablo 3. Küçüksu Kasrı İç Mekân Görselleri.	35
Tablo 4. Maslak Kasırları İç Mekân Görselleri.	45
Tablo 5. Beykoz Mecidiye Kasrı İç Mekân Görünüşleri.	52
Tablo 6. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü Planları.....	62
Tablo 7. İhlamur Kasırları, Merasim ve Maiyet Köşkü Cephe Görselleri	63
Tablo 8. İhlamur Kasırları, Merasim ve Maiyet Köşkü İç Mekân Görselleri.....	65
Tablo 9. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Cephe Gösterimi	83
Tablo 10. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Cephe Detayları.....	84
Tablo 11. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Cephe Detayları.....	86
Tablo 12. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Cephe Detayları.....	88
Tablo 13. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Cephe Çizimleri ve Görselleri	90
Tablo 14. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon	93
Tablo 15. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon.....	96
Tablo 16. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Müzik Odası.	99
Tablo 17. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merdiven ve Tuvalet Bölümü.....	101
Tablo 18. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Merasim Salonu.....	104
Tablo 19. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Süsleme Programı. ..	106
Tablo 20. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Süsleme Programı. ..	108

Tablo 21. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Süsleme Detayları. .	109
Tablo 22. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Tavanları	112
Tablo 23. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü Stuko, Altın Varak, Alçı Detayları	116
Tablo 24. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü Stuko, Altın Varak, Alçı Detayları	117
Tablo 25. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Cephe Görselleri	123
Tablo 26. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Cephe Görselleri	125
Tablo 27. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Cephe Çizimleri ve Görselleri	127
Tablo 28. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü İç Mekân Görselleri	130
Tablo 29. İhlamur Kasırları Maiyet Köşkü İç Mekân Görselleri	132
Tablo 30. İhlamur Kasırları Maiyet Köşkü Tavanları	134
Tablo 31. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Stuko, Varak, Kartonpiyer Detayları	136
Tablo 32. İhlamur Kasırları Bahçe Görselleri	139

1. GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin 16 ve 17. yüzyıl arasındaki dönemde batılı devletler ile girdiği savaşlar sonucunda toprak kayıpları yaşanmıştır. Bu savaş süreci Karlofça ve Pasarofça antlaşmaları ile sonuçlanırken; kaybedilen topraklar Osmanlı Devleti'ni askeri alanda zayıflatarak, batılı devletlerden geri kalındığı düşüncesine girilmesi istenmiştir (Ortaylı, 2006, s.116-118). 'Batılılaşma' ve 'Çağdaşlaşma' terimleriyle 16. yüzyıl itibarıyla sıkça karşılaşılmaktadır (Urfalıoğlu, 2002, s.344). Batılı devletlerden geri kaldığını düşünen Osmanlı Devleti'nde sosyo- kültürel ve siyasi karmaşa üst düzeyde yaşanmıştır. Bu karmaşanın sonucunda Osmanlı Devleti'nin Batı'dan geri kalması Batı kültürüne olan ilgiyi ve özenmeyi arttırmış, bu süreç Lale Devri ile daha belirgin hale gelmiştir (Kılıçbay, 1985, s.147). Devletin askeri alanda eksiklikleri ortaya çıkarması ve bunun sonucunda halkın yaşamında görülen bozulmalardan dolayı 17. yüzyıl itibarıyla Osmanlı Devleti'nde çağdaşlaşma sürecinin ilk adımları atılmıştır (Karaman, 1987).

Batılı devletlerin hem askeri güçlerini hem de ticaret hacmini genişletmeleri Osmanlı Devleti'ni düşman konumundan çıkarmıştır. Osmanlı Devleti'nin tüketim ürünlerini önce saraya ardından da halka sunmasıyla bu değişime uyum sağlanmaya çalışılmıştır. Bu ürünlerin ilk İstanbul'a gelmesi ve zamanla ülkenin diğer bölgelerine yayılması sosyo-ekonomik dengelerin değişmesinde rol oynamıştır (Batur, 1985, s.1039).

Osmanlı Devleti'nin kaybettiği toprakları ve siyasi gücünü kazanma arzusu, Batı'ya elçi göndererek gözlem yapılmasına olanak sağlamıştır. Bu elçiler batılı devletlerin siyaseti, sanatı, kültürel ortamı ve mimarisi gibi yaşam biçimlerini incelemek amacıyla gönderilmişlerdir. Bu seyahatler sırasında yazılan sefaretnameler, günümüze kadar ulaşan önemli kaynaklar arasında yer almaktadır (Denel, 1982, s.6).

Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın, 17. yüzyıl başlarında Paris ve Viyana'ya giden ilk elçilerden olduğu bilinmektedir. Bu elçiler, Batı'nın siyasi yapıları, sanatı, kültürel yaşamı ve mimarisi gibi çeşitli alanlarda sefaretnameler yazmışlardır. Devletin Batı'ya olan yönelme amacı ilk başlarda askeri ve siyasi gücünü toparlamak olsa da

sürecin etkisiyle kültürel ve mimari alanlarda da belirgin değişimler görülmüştür (Gezer, 2024, s.152-155).

Batı'ya gönderilen elçilerin Osmanlı Devleti'ndeki eksikliklerin ortaya çıkarılmasında etkili oldukları için görevlendirildikleri anlaşılmaktadır. Bu eksiklikler eğitim alanında da fark edilmeye başlandığında, elçilerden sonra öğrencilerin eğitim almaları ve Batı kültürünü gözlemlemeleri için gönderilmeleri kararlaştırılmıştır. Ayrıca Batı'dan getirilen bilirmişler, askeri ve ekonomik alanlarda da değişiklikler yapmışlardır. Böylelikle Osmanlı Devleti'nin her alanında Batı etkisi gözle görülür biçimde artmıştır (Çelik, 1996).

19. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecinin hızlı ve yoğun olarak başladığı bir dönemdir. Sultanlar devletin geri kalmışlığına karşı önlem almak ve gücünü artırmak amacıyla çeşitli reformları hayata geçirmişlerdir. Askeri alandaki kayıplar devletin modernleşme ve güçlenme çabalarını hızlandırmıştır. Bu değişim çabası toplum içinde karışıklıklara ve görüş farklılıklarının çıkmasına sebep olmuştur. Toplumun bir arada tutma ve modernleşme politikalarını benimsetme süreci, uzun ve meşakkatli bir dönemi doğurmuştur.

Çağdaşlaşma süreci ile siyasi, ekonomik, askeri değişikliklerin yanı sıra yapılardaki değişiklikler dönemin etkisinde kalmıştır. 'Saray' kelimesi Eski Farsça da ev anlamına gelmektedir ve 10. yüzyıl itibarı ile Türkçe de kullanılmaya başlanmıştır. Saraylar, İslam devletlerinde dönemin padişahının ailesiyle yaşadığı ve devlet işlerini yürüttüğü merkezi mekânlar olarak kabul edilmektedir (Ertuğ, 2009, s.117). 'Kasır' kavramı ise saraydan daha küçük ancak köşkten daha büyük olan Sultanın ve hanedanın dinlenme, avlanma, binicilik gibi aktiviteler için kullandığı yapıdır. Bu yapılar için genellikle mesire alanları veya şehrin gürültüsünden uzak konumlar tercih edilmiştir (Çoruhlu, 2001, s.555-558). Köşk yapıları bir sarayın bahçesine veya sivil halka ait arazilere konumlandırılır, aynı zamanda arazide başka bir yapı varsa o yapıya bağımlı ya da bağımsız olarak inşa edilirler. Kasır ve köşk yapılarının kullanım biçimleri konusunda herhangi bir ayırım bulunmamaktadır (Denknecht, 2002, s.279-282).

Yirmi Sekiz Mehmet Efendi'nin Paris ziyaretinde, Versailles Sarayının etkisinde kalması saray, kasır ve köşk yapılarında belirgin değişikliklere sebep olmuştur. Yapıların

süslemelerinde kabartmalar ışık ve gölge oyunları bitkisel bezemeler, girland, istiridye kabukları gibi ön plana çıkan motifler yer almaya başlamıştır. Cephelerde ise sütunlar ve duvara gömülü kolonlar, kemerli hatlar, meşale, çelenk ve defne yaprakları gibi süslemeler popüler hale gelmiştir (Eyice, 1992, s.277-287). Osmanlı Devleti'nin batılılaşma sürecinde ortaya çıkan Nur-u Osmaniye Camii'nin köşeli formları sayesinde Barok üslubun belirginleştiği görülmektedir. Barok üslubun önemli unsurlarından biri olan oval formlar, Türk mimarisinde çok yaygın değildir. Ancak bu camideki avlunun oval formu ve planı, Nur-u Osmaniye Cami'sine Barok bir nitelik kazandırmıştır (Aslanapa, 2003, s.281).

Osmanlı mimarlığındaki değişim Barok üslupla başlayıp, Eklektik (karma) üslup ve Ampir üslupla devam etmiştir. Bu akımların etkisiyle Sultan Abdülmecid'in değişime açık olması ve yabancı mimarlarla çalışması Neo-Klasik ve Neo-Barok süslemelerin ön plana çıkmasına yol açmıştır (Çelik, 1996, s.101).

Ihlamur Kasırları, Osmanlı Devleti'nin çağdaşlaşma sürecinde mimari alanda etkin rol oynamış bir yapıdır. Sultan Abdülmecid tarafından yabancı mimarlara yeniden yaptırılmış olan yapı, Balyan ailesinden Nigoğos Balyan'a inşa ettirilmiştir. Kasırların içerisinde Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) ve Maiyet Köşkü yer almaktadır. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Sultanın şahsi kullanımı için ayrılan, devlet erkânının da ağırlandığı yapı olarak bilinmektedir. Ihlamur Kasırları, çağdaşlaşma süreci öncesinde Neo Klasik üslupla inşa edilmiş bir yapıyken, süreçle birlikte mimariye giren üslupların bir arada kullanılması ile Ihlamur Kasırlarının yeniden inşa edilmesi yapının Eklektik (karma) üslubu yansıtmaya sebep olmuştur (Öner, 1994). Süslemelerde görülen girland, akant yaprakları, istiridye kabukları, volütlü sütunları Antik Yunan esintileri taşımaktadır. İç mekânda geleneksel Osmanlı mimarisiyle bütünleşen sofalı plan tipi hakimken, tavan süslemelerinde natüremort desenler, altın varaklı ve kabartmalı meyve formları ile Batılı üslupları ön plandadır.

Ihlamur Kasırlarının içerisinde yer alan Maiyet Köşkü ise Sultanın haremi ve çalışanları için inşa edilmiş bir yapıdır. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'ne göre daha az süslemeli olan Maiyet Köşkünün cephe süslemeleri, pencere ve kapı kenarlarında yoğunlaşmıştır. Yapılardaki simetrik düzen Maiyet Köşkünün odalarında ve pencerede devam etmektedir.

Oda duvarları yapımı zor ve maliyetli olan Avusturya stukosu ile kaplanarak neme ve dayanıklılığa karşı önlem alınmıştır.

Bu çalışmada İstanbul'da bulunan Küçüküsu Kasrı, Kalender Kasrı, Maslak Kasrı, Ayazağa Kasırları, Beykoz Mecidiye Kasrı, Adile Sultan Kasrı, Tophane Kasrı ve İhlamur Kasırları incelenecektir. Batı üsluplarının mimariye girdiği dönemde yapılmış olan İhlamur Kasırları, Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyıl batı etkisini yansıtan önemli bir eserdir.

1.1 Amaç

Bu çalışmada, 18-19. yüzyıl Osmanlı saray, köşk ve kasır yapılarının değişimi ve gelişimi incelenecektir. Bu sürecin ekonomik, siyasi ve sosyo- kültürel etkilerinin dönemin mimarisine nasıl yansıdığı, batıdan gelen üslup ve bezeme çeşitliliğinin Osmanlı kültürüyle nasıl birleştiği araştırılacaktır. Bu çalışma İhlamur Kasırlarının mimari üsluplarından dönemin mimari değişimine yoğunlaşarak, yapının mimarisi, işlevselliği ve dönem içindeki konumu gibi özellikleri belirlenecektir. Bu çalışmanın amacı:

- İhlamur Kasırlarının Çağdaşlaşma süreci içerisindeki rolünü, önemini, mekânsal düzenlenmesini, tasarımını incelemek, süslemedeki batı etkilerini fotoğraf ve çizimlerle desteklemektir.
- İhlamur Kasırları ile aynı dönemde yapılan diğer kasırlarla arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri analiz etmektir.
- Osmanlı Devleti'nde çağdaşlaşma sürecinde değişen mimari yapıların Osmanlı- Batı sentezini incelemektir.
- Kasırların tarihsel süreç içerisinde toplumdaki yeri ve günümüzdeki kullanımını belirlemektir.

1.2 Önem

19. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin çağdaşlaşma dönemi olarak bilinmekte ve bu dönemin Osmanlı Devleti toplumuna etkilerini gözlemlemek önemlidir. Bu tezde yapılan araştırmalar ve incelenen kasırlar; Osmanlı Devleti'nin geçirdiği çağdaşlaşma

sürecindeki mimariye giren üslupların önemini vurgulamaktır. Bu süreçte yapıların işlevleri değişmiş, yapılar sadece tek bir işlev için değil birçok işlevi bir arada bulunduran fonksiyonel yapılar haline gelmiştir. Ihlamur Kasırları, dinlenme, av köşkü ve devlet erkânının ağırlandığı yapı olarak bilinmekte ve çağdaşlaşma sürecinde bu yapıya hizmet eden mimari unsurların belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Ancak Ihlamur Kasırlarının mimarisi ve mekânsal analizleri ile ilgili yeterli kaynak olmaması, kasrın yapısının ve 19. yüzyıldaki mimari üslubun anlaşılmasında ve yorumlanmasındaki eksikliği ortaya koymaktadır.

Bu nedenle kasrın mimari özelliklerinin ve işlevinin detaylı bir şekilde incelenmesi, Osmanlı Devleti'nin çağdaşlaşma sürecindeki mimari gelişimini anlamak için kritik bir bakış açısı sunmaktadır.

1.3 Sınırlıklar

Ihlamur Kasrı, T.B.M.M. Milli Saraylara bağlı olduğu için yapının fotoğraf çekimlerinde tüm alanlara çekim izni verilmemiştir. Bu sebeple izin verilen alanlarda çekim yapılmış Kasrın bahçesinin bazı bölgelerinde restorasyon çalışmaları olduğu için bu alanlara giriş yapılamamıştır.

1.4 Tanımlar

Historizm: 19. ve 20. yüzyılda Almanya'da ortaya çıkan felsefi ve tarihsel bir akımdır. Historizm, insanın tarihte, bir gelenek ya da bilinç içerisinde yer alışına vurgu yapmaktır (Gurallar, 2015).

Barok: 16 ve 18. yüzyıllarda gelişen müzik, resim ve edebiyat alanından sonra mimaride de kendini gösteren önemli bir akımdır. Görkemli heykeller, fiskiyeli havuzlar, devasa bahçeler, süslü ve göz alıcı salonlar, duvar işlemleri, tanrı ve mitoloji konulu resimler Barok dönemin öne çıkan unsurlarıdır (mimariterim.com).

Rokoko: 18. Yüzyıl başlarında Paris'te ortaya çıkmıştır. Çiçek ve otların büyürken oluşturduğu kıvrımlardan ilham alan çizgiler, ayna ve mücevherlerle kaplanmış yüzeyler, asimetrik ve düzensiz unsurlar, beyaz alçı sıvanın abartılı kullanımı gibi unsurlar Rokokonun öne çıkan unsurlar arasındadır (mimariterim.com).

Ampir: 19. yüzyıl başlarında ortaya çıkan mimarlık, mobilya dekoratif ve görsel sanatlarda etkisini gösteren bir akımdır. Süslemelerde çiçek, yaprak ve bitki motiflerinden oluşan kompozisyonlar tercih edilmesi Ampir üslup özelliklerindendir (Eyice, 1995, s.159-163).

Eklektik (Karma): İki veya üç üslubun karıştırılması ile ortaya çıkmış bir üsluptur (mimariterim.com).

Eklektisizm: Sanattaki farklı çağ ve üsluplardan seçilip devşirilen unsurların yeni bir tasarım, ürün ya da düşünce akımı oluşturmak için ele alınması olgusunu ifade etmektedir (Can, 2017).

Gotik: 16. Yüzyılın başlangıcına kadar süren akım, sivri kemerler, kaburgalı tonozlar, gül pencereler, kuleler ve aşırı yüksek görünümlü yapılar olarak görülmektedir (Gülcan, 2019).

Akantüs: Antik Yunan mimarisinde sütun başlarını süslemek için kullanılan bir bitki figürüdür (Demiriz, 1979).

Palmet: Palmiye ağacının yelpaze biçimindeki yapraklarını andıran bir bezeme öğesidir (Demiriz, 1979).

Neo-Klasik: Antik Yunan ve Antik Roma dönemine ait tarzların yeniden canlandırılmasıyla ortaya çıkan bir akımdır. Bu akımın en önemli özelliklerinden biri bir önceki dönemlerdeki Barok ve Rokoko sanatındaki aşırı süslemeciliğe tepkinin ortaya konulmasıdır (Eyice, 1981).

Neo-Barok: 19. yüzyılın sonlarına ait mimari bir tarzdır. Terim, Barok tarzının önemli yönlerini sergileyen mimariyi tanımlamak için kullanılmaktadır (Aktemur, 2006).

Art Nouveau: Zarif dekoratif süslemelerin ön plana çıktığı, kıvrımların ve bitkisel desenlerin sıklıkla kullanıldığı bir sanat ve mimarlık akımıdır (Aktemur, 2006).

Kâgir: Tuğla, mermer, granit, traverten, kalker, dökme taş, beton blok, cam blok ve kerpiç kullanılarak birbirine harçla bağlanan malzemelerdir (mimariterim.com).

Friz: Klasik mimarlığın bir ögesi olan friz, portik ve alınlık süslemesi için kullanılmıştır. Duvarın üst kısmında, alınlığın hemen altında uzanan bu şerit üzerine imparatorların hayatı veya savaş başarıları betimlemek için kullanılmıştır (mimariterim.com).

Girland: Çiçek, yaprak veya meyvelerin birbirine bağlanmasıyla oluşan girland motifi, kurdelelerle asılı bir şekilde tasvir edilir (Altier, 2021).

Sofa: Anadolu Türk evlerinde oda kapılarının açıldığı, genişçe mekanlara denir. Sofa, odalar arası sirkülasyonun sağlandığı ortak alandır. Bulunduğu yöreye göre; hayat, sergâh, seyvan, aralık, serge, hanay, divanhane gibi adlar da alır (Eldem, 1954).

Korint Düzen: Sütun başlarının akantüs yapraklarıyla süslendiği ve sütunların bir kaide üzerine oturtulduğu, klasik mimarideki üç düzenden biridir. Dor ve İyon düzenlerinden daha sonra muhtemelen M.Ö 5. yüzyılda Atina'da ortaya çıkmıştır (architecturecompetitions.com).

Volüt: Volüt süsleme İyon düzeninde görülen, bir sütunun başlığının merkezinden başlayarak genişleyen bir sarmalın oluşturduğu bezemedir (architecturecompetitions.com).

Rölyef: Kabartma veya diğer adıyla rölyef, yüzey üzerine yapılan yükseltme ya da çöktürmelere denir (Demiriz, 1979).

Stuko: Stuko, ustuka, stükko veya stük, geçmişte tüm sıva işlerine verilen ad iken bugün bir iç sıva türüne verilen bir isimdir (Demiriz, 1979).

Sütunce: Pilaster, sütunce , mimaride duvara yapışık sütun şeklinde kullanılan bir inşaat tekniğidir. Yapılarda süs ögesi olarak kullanılır. Dört köşeli sütun, duvara yapışık şeklinde dikey olarak duvara gömme haliyle uygulanmasıdır. Bazı durumlarda pilaster yarı yuvarlak şekilde de uygulanabilir (Temekoğlu, 2023).

Gülbezek: Stilize çiçek biçimindeki formların daire içerisinde kullanılması ile oluşturulan süsleme motiflerine verilen genel addır (Yaman ve Ertunç, 2019).

Tonoz: Kemerlerin bir araya gelmesiyle oluşturulan, genellikle tavan örtüsü olarak işlev gören yapı parçasıdır (Dirlik, 2017).

2. OSMANLIDA ÇAĞDAŞLAŞMA SÜRECİ

Osmanlı Devleti 16. yüzyıl başlarında en parlak dönemini yaşamış, sonrasında duraksama dönemine girerek toprak kaybetmeye başlamıştır. Batılı devletler ile yapılan Karlofça ve Pasarofça antlaşmaları sonucunda askeri üstünlüğünü kaybeden Osmanlı Devleti tehlikeli düşman imajını yitirmiştir. Devletin, teknolojik gelişmelerden uzak kalması ve batılı devletlerin hızlı endüstrileşmesi, Osmanlı Devleti'nin ekonomisinin geriye düşmesine neden olmuştur (Karaman, 1987). 18. yüzyıl itibari ile devletin mağlup olduğu savaşlar ve kaybettiği topraklar; gerileme sürecinin başlamasına sebep olmuş ve Osmanlı Devleti, batılı devletler tarafından geri kalmış bırakılmak istenmiştir. Bu geri kalınlık 18. yüzyıl başlarında yoğun bir şekilde hissedilirken, devlet erkânında bir farkındalık oluşmasına sebep olmuştur (Kılıçbay, 1985, s.147-152). Osmanlı Devleti, coğrafi olarak batılı devletlerin yanında yer almasına rağmen “Batılı” kavramı içerisinde yer alamamıştır. Bu dönemde devletin ekonomik, sosyo- kültürel ve askeri alanlarda Batı kültürünün gerisinde kaldığı fark edilmiştir (Salman, 1992). Çağdaşlaşma sürecinde Osmanlı Devleti toplum içerisinde sosyo - kültürel ve siyasi alanlarda sorunlar yaşamıştır. Batılı devletlerin Rönesans sonrası ulaştığı ilerlemeler Osmanlı'daki Batı kültürüne olan hayranlığı ön plana çıkararak taklitçilik düşüncesini doğurmuştur. Bu batıya olan hayranlık Lale Devri olarak adlandırılan dönemde ortaya çıkmış, saray çevresindeki bürokratlar, askeri ve elit çevre gibi Osmanlı üst tabakasında yaygınlaşmıştır (Kılıçbay, 1985).

‘Batılılaşma’ hakkında Tabakoğlu'nun “Osmanlı” kitabında bahsedildiğine göre; *“Türkler, Orta Asya'daki anayurtlarını terk ederek batıya doğru göç etmeye başladıkları andan itibaren bir batılılaşma evresine geçmiştir”* diye söylenmektedir (Tabakoğlu, 2006, s.15-24). Lale Devri (1703-1730) Osmanlı Devlet'inde batılılaşma düşüncesinin etkili olduğu bir dönemdir, bu süreçte Sultan III. Ahmet'in dönemi ve Batı kültürünün taklit edildiği bir zaman dilimi olarak bilinmektedir (Ortaylı, 2006, s.59). Lale Devri'nde, İstanbul çeşitli yeniliklere ve değişikliklere tanıklık etmiştir. Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın, Paris ve Viyana'dan getirttiği projelerden esinlenilmiş bu doğrultuda İstanbul'un düzenlenmesine büyük önem verilmiştir. İlk olarak Haliç iyileştirilmiş ve

Kâğıthane Deresi ile Haliç sahil şeridinde gezinti alanları oluşturulmuştur. Şekil 1’de görüldüğü gibi Kâğıthane’de Sultan için Sâdâbâd Kasrı (Sarayı) inşa edilmiş ve çevresi lale bahçeleriyle süslenmiştir. Aynı dönemde Üsküdar, Beylerbeyi, Bebek, Fındıklı, Alibeyköy, Ortaköy ve Topkapı gibi semtlerde birçok köşk ve bahçe inşa edilerek, daha önce yangınlarda tahrip olan bölgeler yeniden restore edilmiştir (Çelik, 1996).

Şekil 1. Sultan II. Mahmud Döneminde Sâdâbâd Kasrı (Sarayı)’nı Gösteren Preault Tarafından Çizilmiş Resim (Bilgicioğlu, 2008, s.380).

Lale Devri’nde saray yaşamında da önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Saray halkı, yaz aylarında geçici olarak Kağıthane’de yer alan Sâdâbâd Kasrı (Sarayı) gibi diğer saraylara taşınmaya başlamıştır (Batur, 1985, s.1038-1067). Bu dönemde içerisinde yapılan en önemli köşklere biri, İbrahim Paşa’nın gayretleriyle sadece iki ayda tamamlanan Kâğıthane’deki Sâdâbâd Kasrı (Sarayı)dır.

Şekil 2. Sâdâbâd Kasrı (Sarayı) (www.kagithane.gov.tr).

Osmanlı Devlet adamları tarafından hızla benimsenen bu yerleşim, Kâğıthane deresinin iki yanında yer alan Sâdâbâd Kasrı (Sarayı) Şekil 2’de görüldüğü gibi beyaz köşklerin yerleşimiyle adeta Paris’in içinde Versailles Sarayı’na benzetilmiştir. Bu köşkler, İstanbul’un sosyal yaşamına canlılık katmış ve Batılı formların önemli bir örneği haline gelmiştir (Özcan, 2003). Daha önce içe dönük olan saray hayatı bu dönemde dışa açılmaya başlamış, Türk mimarisi bu dönemde klasik dönemin son eserleri ortaya koymuştur. Bu dönemde Kağıthane mesiresi gibi halka açık alanların oluşturulduğu, saray ve çevresinin değişikliklere uğradığı görülmektedir (Batur, 1985).

Şekil 3. Sâdâbâd Kasrı (Sarayı) ve Mesiresi (www.eskiistanbul.net).

Yirmi Sekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin Paris seyahati, Osmanlı-Batı etkileşiminin ilk adımlarından birini oluşturmuştur. Elçinin seyahat sırasında gördüğü farklı kültür, yaşam tarzı, yapı özellikleri ve yapım sistemleri, sefaretname adlı raporunda geniş bir yer bulmaktadır. Yirmi sekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin Batı'yı ziyaretinden sonra İstanbul'da, özellikle mimari alanda Fransız etkileri görülmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra süslemelerde Barok ve Rokoko üslupları ön plana çıkmıştır. Şekil 4' te görüldüğü üzere Zeki Paşa Yalısı, Fransız Mimar Alexandre Vallauray tarafından Barok üslupla tasarlanarak Boğaziçi kıyılarına konumlandırılmıştır. Fransa'dan getirilen planlara göre inşa edilen yapılar, Batı mimarisinin üsluplarını yansıtmış, duvarlar Avrupa'dan getirilen ustalar tarafından yaptırılmıştır (Özcan, 2003).

Şekil 4. Tophane Müşiri Zeki Paşa Yalısı (www.bosphorustour.com).

Batılılaşma çabalarının asıl amacı, devleti çökmesini önlemek olduğu için kültürel ve sanatsal değişimler ikinci planda olmuştur. Batı kültürüne yönelme isteği, ekonomik gelişmelerin beraberinde sanatsal ve kültürel değişimleri de getirmiştir. Batılılaşma adımlarını atan ilk sultanlardan olan III. Selim, Osmanlı Devleti'nde değişiklik istemeyen bir grup tarafından öldürülmüştür (Karaman, 1987). III. Selimden sonra yerine geçen II. Mahmut batılılaşma düşüncesini devam ettirerek, Şekil 5'te görüldüğü gibi Yeniçeri Ocağının yerine Asâkir-i Mensur-ı Muhammediyye'yi kurmuş ve orada verilen eğitimleri yabancı eğitmenlere bırakmıştır (Kılıçbay, 1985).

Şekil 5. Asakir-i Mansure-i Muhammediye, Süvari Alayı (milimanaliz.com).

Osmanlı Devleti, batılı devletlerin 17. yüzyılda büyüyen üretimine ve pazar hacmine yetişebilmek için, yeni arayışlara girmiş, yatırımlar ve denetlemeler yapmıştır. Devletin arayışları sonucunda elde ettiği ayrıcalıklar; piyasada yabancı mal varlığı görülmesinde etkili olmuştur. Bu çıkış önce sarayda yayılmış, daha sonra da İstanbul dışından gelen talep ve ilgi artarak batılı devletler için geniş bir ticaret alanı oluşturmuştur. Bu ticaretin yürütülmesi aynı zamanda İstanbul'un sosyo-ekonomik yapısı ve dış ticaret normlarından biri olmuştur (Batur, 1985).

2.1 Osmanlı’da Çağdaşlaşma Sürecinde Sosyo-Kültürel, Ekonomik ve Mimari Etkiler

17. yüzyıl itibari ile sanayi devrimi ortaya çıkmış, bununla birlikte teknoloji ve bilim alanında devletlerin kendini geliştirmesi kaçınılmaz olmuştur. Toplumların kültürel açıdan güçlenmesine katkı sağlamıştır. Osmanlı Devleti sanayi devrimine yetişmekte geri kalmış ve bu paydada sürece dahil olamamıştır. Bu durum Osmanlı Devleti’ni siyasi olarak sarsmış ve ülke de toprak kayıpları yaşanmıştır. Bu kayıplardan sonra Osmanlı Devleti’nin Batı kültürüne hayranlığı başlamıştır. Osmanlı Devleti’nin Batı karşısında geri tutulmasının sebepleri arasında, teknolojik yeniliklere yeterli yatırımın yapılmaması, eğitim sistemi, bürokratik engelleme ve geleneksel üretim yöntemlerine hükmetmek gibi faktörler, ekonomik, askeri ve siyasi ayrıcalıklarını kaybetmesine neden olmuştur. Bu kayıpların sonucunda, devlet adamları ilgilerini artırmış ve onların ilerlemelerine uyum sağlamaya çalışmışlardır. Bu ilgi, reform çabalarıyla birlikte Osmanlı Devleti’nin modernleşme amacına ulaşmasına ve batılılaşma çabalarının hızlanmasına yol açmıştır (Batur, 1986).

19. yüzyıl Osmanlı Devleti’nin çağdaşlaşma sürecinin etkilerinin yoğunlaştığı dönem olarak bilinmektedir. Devlet adamları bu dönemde değişimi getirme çabasında etkin rol oynamış, batılı devletlere karşı kaybettiği gücünü sosyo- kültürel, siyasi, askeri, ekonomik alanlarda yeniden kazanması bu sürecin gelişimini hızlandırmıştır. Batılılaşma önce askeri alanda kendini göstermiş, daha sonra diğer alanlar bu değişim devam etmiştir (Kahraman, 2013).

2.1.1 Osmanlı’da sosyo – kültürel etkiler

Osmanlı Sultanlarının batılılaşma isteği ve bireysel-kamusal alanlardaki değişiklikler, egemenlik alanında sonuçlar doğurmuştur. Ancak, bu düşünce dini ve etnik toplumlar arasında olumsuz tepkilere ve tartışmalara neden olmuştur. Kimi zaman alınan kararlar hızlı bir şekilde uygulanırken, kimi zamanda toplumsal sorunlar ve kişisel karmaşalar ortaya çıkmıştır. Bu kültürel dönüşüm çabası, bazı gruplar tarafından kabul görürken, başka gruplar tarafından olumsuz bir şekilde karşılanmıştır. Bu süreç uzun ve zorlu olurken, uzlaşmaya yönelik çabalarla gruplar ikna edilmeye çalışılmıştır. Osmanlı Devleti’nin batılılaşma süreci, ülke sınırlarında derin parçalanmalara sebep olmuştur. Bu

süreçte modernleşme ve batılılaşma için çeşitli reformlar gerçekleştirilmiş; eğitim, askeri, hukuki ve yönetim alanların yapısı değiştirilmiştir. Ancak, bu sonuçların kabul edilmesi ve uygulamaya konması konusunda toplum içinde aykırı görüşler ve direnişlerle karşılaşmıştır (Kahraman, 2013).

Osmanlı Devleti'nin batılılaşma sürecine girişi, askeri alandaki yeniliklere ayak uydurma çabası ile başlamış ve yenilikler uygulanmaya çalışılmıştır. Fakat bu süreçte kültürel ve kalıcı bir hedef belirlenmemiştir. Osmanlı Devleti, sınırlara gönderilen elçiler sayesinde batıdaki ekonomik gelişmeleri takip edilmiştir. Tüccarlar, gezginler ve araştırmacılar gibi farklı bölgelerdeki kişiler, Osmanlı Devleti'ne karşı ilgiyi artırmasıyla İstanbul'daki yabancı nüfus bu dönemde kaydedilmiştir (Batur, 1985).

2.1.2 Osmanlı'da ekonomik etkiler

19. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin ekonomisinin hayatta kalma çabalarını göz önüne serildiği bir dönemdir. Bu dönemde, sosyal ve kurumsal reformların gerçekleşmesi ile ilgili ekonomik krizleri ve geri kalmış sistemleri düzeltmek için önlemler alınmıştır. Osmanlı Devleti, Batılı normları benimsemeye başlamıştır, ancak bu değişiklikler genellikle geleneksel ve eski normlarla çatışmıştır. Şehirler, özellikle de İstanbul modern reformların sonuçlarını takip eden bölgelerden biridir. Bu düzenlemelere göre yeni altyapılar inşa edilmiştir. Batı tarzı eğitim ve sağlık sistemleri, modern ulaşım ağları kurulmuş ve ticaretin canlanması için önlemler alınmıştır. Bu reformlar, Osmanlı Devleti'nin batılı devletlerle içerisindeki rekabet gücünü ve varlığını devam ettirebilmek için önemli bir başlangıç olmuştur, ancak Batılı, reformların uygulanması sonucunda çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Geleneksel normlar sebebiyle toplumlar arasında çatışmalar ortaya çıkmış ve bazen direnişlerle karşılaşmıştır. Bu süreçte, bazı kesimler Batılılaşma çabalarını uygularken, diğerleri ise değişikliklere karşı çıkmıştır. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin batılılaşma sürecinin karmaşık ve çetin bir yolculuk içerisinde olduğunu göstermektedir (Çelik, 1993).

2.1.3 Osmanlı'da mimari etkiler

18. yüzyıl mimarisinin, 19. yüzyıla olan etkileri, Batılı üslupların mimaride yer almasını sağlayan bir geçiş dönemi olmasından kaynaklanmaktadır. 18. yüzyıl Osmanlı mimarisi, geleneksel tasarım ilkelerini koruyarak Şekil 6'da Nuri Osmaniye Camisinde görüldüğü gibi Batılı formların (Barok ve Rokoko gibi) mimariye girişini sağlamış ve bu da 19. yüzyıl Osmanlı mimarisinde baskın rol oynamasına sebep olmuştur. 19. yüzyıl 'da mimarlık ve bezeme alanında görülen Türk/Osmanlı Baroğu, Batı mimarisinin belirginleştiği bir dönemdir. Nuri Osmaniye Camii'nin avlu kesimi eğrisel plan düzeniyle Batı Baroğu ile benzerlik göstermektedir. Şekil 7'de görüldüğü gibi Nuri Osmaniye Camisi'nin sebilinde Rokoko üslubu ön plana çıkmaktadır.

Şekil 6. Türk Baroku ile İnşa Edilmiş Nuriosmaniye Camii (www.aa.com.tr).

Osmanlı Devleti'nin başkentlerinde Türk Baroğu ile inşa edilen yapılarda, Batı etkisi yoğun biçimde görülmüştür. Fakat Anadolu'da Türk Baroğu bezemeden ileri gidememiş, kapı, çeşmeler, saçaklar ve cumbalardaki motiflerle sınırlı kalmıştır (Kuban, 199, s.61).

Şekil 7. Rokoko Üslubu ile Nuri Osmaniye Sebili (www.mustafacambaz.com).

Ancak, 19. yüzyılda Osmanlı mimarisi tamamen dönüşerek geleneksel mimari kalıplardan farklı bir biçim almıştır. Bu değişim, mimari alanda söz sahibi olan yetkili kişilerin ve kuruluşların Batı'ya ait mimari formları mükemmel olarak tanımlamaları ve geleneksel Osmanlı mimarisini geri kalmış olarak nitelendirmeleri sonucunda gerçekleşmiştir. Bu dönemde, iç mekânlarda Barok ve Rokoko üslupları görülürken, cephelerde Yunan ve Roma mimari unsurları olan Neoklasik (Şekil-8) süslemelerin kullanımı yaygınlaşmıştır. Ayrıca, Batı'nın eski akımları canlandırma hareketi, Osmanlı mimarisinde de görülmüş, bu da Batı'nın historisizm¹ olarak adlandırdığı bir akım haline gelmiştir (Güncan, 1993).

Şekil 8. Neoklasik Üslup ile İnşa Edilmiş Ortaköy Camii

19. yüzyılın devamında İtalyan asıllı mimarların Osmanlı Devleti'ndeki varlıklarının arttığı gözlemlenmiştir. Tanzimat Döneminde modernleşme çalışmaları doğrultusunda, Osmanlı Devleti'nin diğer alanlarda olduğu gibi sanat, kültür ve mimarlık alanında da Batı'ya ihtiyaç duyulması dönemin siyasi etkileri ile doğru orantılıdır. İstanbul'da 19 ve 20. yüzyıl itibariyle Gaspare Fossati'nin öncü mimarlar arasında olduğu İtalyan kökenli mimarlar; Osmanlı Devleti'ne farklı bir bakış açısı getirerek, Batı mimarisinin Doğu'ya aktarılmasında etkili olmuştur (Can, 2020). Şekil 9'da görüldüğü gibi *Gaspare Fossati* Beyoğlu'nda bulunan Naum Tiyatrosunu tasarlamış ve 1840 'da gerçekleşen yangına kadar aktif olarak kullanılmıştır (URL 7). Batı etkisiyle Osmanlı mimarlığının buluşması, 18. yüzyılın başlarından itibaren gerçekleşmiş ve dönemin devamında süreklilik

¹ Tarihsicilik ya da Historizm, 19. ve 20. yüzyılda bilhassa Almanya'da ortaya çıkan felsefi ve tarih bilimsel bir akımdır. Tarihsicilik insanın tarihte, bir gelenek ya da bilinç içerisinde yer almasına vurgu yapmaktadır (Gurallar, 2015).

kazanmıştır. Osmanlı Devleti'nin mimari yapılarında, 18. yüzyılın sonlarına doğru Barok ve Rokoko üslupları sıkça görülmeye başlamıştır.

Şekil 9. Gaspard Fossati'nin Yaptığı Naum Tiyatrosu- Beyoğlu (tr.wikipedia.org).

Bu üsluplar, deneme amacını aşarak, Osmanlı mimarisinin önemli ifade biçimlerini oluşturmuştur. Şekil 9 ve 10'da görüldüğü üzere Dolmabahçe Sarayı cephe ve iç mekân tasarımında Barok ve Rokoko üslupları görülürken aynı zamanda bu üsluplar, mimari detaylardan daha fazlasını kapsayarak, kitlelerin, mekân organizasyonunun, yapısal özelliklerin ve tüm mimari unsurların şekillenmesinde rol oynamıştır.

Şekil 10. Barok ve Rokoko Üslupla İnşa Edilmiş Dolmabahçe Sarayı
(www.millisaraylar.gov.tr).

Osmanlı mimarisi, geleneksel tasarım kalıplarını ve dini yapıların plan düzenini zorlayarak, Barok üsluba uyum sağlamıştır. Bu değişimler, Batı'da benimsenen İtalyan Rokoko hareketinin Osmanlı mimarisine adapte edilmesiyle devam etmiş, konut yapılarında odaların hareketlendirilmesi için perspektif kullanımı gibi ayrıntılara kadar ilerlemiştir (Kuban, 1954).

Şekil 11. Barok ve Rokoko Üslupla İnşa Edilmiş Dolmabahçe Sarayı
(www.millisaraylar.gov.tr).

19. yüzyıl, mimarlık alanında Batı'nın etkisi, 18. yüzyılda olduğu gibi sadece birkaç üslupla sınırlı olmaktan çıkmıştır. Sultan III. Selim ve II. Mahmut'un gerçekleştirdiği reformlar, Türk mimarlık ve sanatının batılı devletlerin sanat ortamından kapsamlı ve hızlı etkilenilmesini sağlamıştır. Buradan hareketle, Barok etkilerinin sünnet törenlerinde görülmesi ve Ampir üslubun Fransa'da ortaya çıkmasından kısa bir süre sonra Osmanlı Devleti'nde görülmeye başlamıştır (Cezar, 1987). Sultan II. Mahmut döneminde, otuz yıl (30) içinde inşa edilen binalarda sürekli olarak Şekil 12'de Çubuklu Ahmet Rasim Paşa yalısında görüldüğü gibi Ampir üslup tercih edilmiştir. Bu üslup, Fransa ve Almanya'daki Ampir üsluptan farklıdır. Fransa'da Ampir üslup Napolyon'un gücünü ve ihtişamını simgelerken, Ampir üslup genel olarak gösterişli cesur tasarımları kapsar. Almanya ise Fransa'dan etkilenmiş fakat kendine özgü karakteristik Ampir üslubu yansıtmaktadır. Osmanlı Devleti'nde kullanılan Ampir üslup ise Türklere özgü bir karaktere sahiptir (Arseven, 1975).

Şekil 12. Çubuklu Ahmet Rasim Paşa Yalısı (www.turanakinci.com).

Sultan Abdülmecit ve Abdülaziz dönemlerinde, Ampir üslubun izleri devam ettiği gibi Barok etkileriyle harmanlanan yapılar aşırı süslemeleri ile dikkat çekicidir. Ayrıca, yerli ve yabancı mimarlar tarafından Neo-Klasik, Neo-Gotik ve Neo-Yunan üsluplarının kullanıldığı binalar inşa edilmiştir (Cezar, 1971) (Şekil 13).

Şekil 13. İstanbul Arkeoloji Müzesi, Neo-klasik Mimarinin İlk Eserlerinden (thinpo.com).

19. yüzyılda Batı mimarisinin etkileri belirgin bir şekilde artmış ve çeşitli formları beraberinde getirmiştir. Nizam-ı Cedid dönemiyle başlayan köklü batılılaşma çabası, Tanzimat dönemine kadar devam etmiş ve kent dokusunun değişmesinde rol oynamıştır. Bu dönemde külliye tarzında yapılan binaların yerini farklı bir yapı programı ve tipolojisi almıştır. Sivil mimari ortaya çıkan yeni yapı türleriyle birlikte, dini yapılara göre daha göze çarpan yapılar haline gelmiştir. Bu değişim, başlangıçta saray yapılarında daha sonra askeri yapılarda belirgin bir şekilde gözlenmiştir.

Şekil 14. Sait Halim Paşa Yalısı- Neo-Klasik Üslup (www.turanakinci.com).

Saray yapıları, bulunduğu yüzyılın mimarisini doğruca aktaran yapılar olarak inşa edilmiştir. 18. yüzyılın ortalarından itibaren popüler hale gelen Eklektik (karma) yaklaşımın, özellikle Sultanların yaşam alanlarında uygulanması, Osmanlı elit sınıfı arasında Eklektisizm kavramının benimsendiğini gözler önüne sermektedir. 19. yüzyılda İstanbul’da inşa edilen saray ve yalılar sayesinde Boğaziçi kıyılarının gözde alanlarından biri haline gelmiştir. Boğaziçi’nin yalıları ve diğer önemli yapıları, saraylardan ilham alınarak, inşa edilmiş olup çeşitli yeniliklerin başlangıcı olmuştur (Cezar, 1987) (Şekil 15).

Şekil 15. Kanlıca Sadrazam Saffet Yalısı (www.turanakinci.com).

Bu yapılar, biçimlenme prensipleri ve cephe düzenlemesi açısından Rönesans, Yunan, Gotik ve Barok yeniden canlandırma hareketinin tüm süslemelerini içermektedir. İon,²Dor³, Korent⁴ sütunları, kabartmalar, akantüs⁵ yaprakları, palmetler⁶, madalyonlar, sarkıtlar, kabuk motifleri, profilli kat bitişleri, kavisli pencere üstleri, alınlıklar Batı mimarisine giren form ve bezeme biçimlerindenidir. Şekil 16’da görüldüğü üzere Beylerbeyi Mabeynci Faik Bey Yalısı Batılı mimari biçimlenişlerinin 19. yüzyıl Osmanlı mimarisine yayıldığının örneklerinden biridir (Ciner, 1982).

² Sütun başlarının iki yana doğru volüt adı verilen yuvarlaklar yaparak bir kaide üzerine oturtulduğu, klasik mimarlıktaki üç düzenden biridir.

³ Sütunların üstündeki basit dairesel başlıklar tarafından kolayca tanınmaktadır.

⁴ Sütun başlarının akantüs yapraklarıyla süslendiği ve sütunların bir kaide üzerine oturtulduğu, klasik mimarideki üç düzenden biridir.

⁵ Antik Yunan mimarisinde sütun başlarını süslemek üzere kullanılan bir bitki figürüdür.

⁶ Palmiye ağacının yelpaze biçimindeki yapraklarını andıran bezeme biçimidir.

Şekil 16. Beylerbeyi Mabeynci Faik Bey Yalısı (www.biristanbulhayali.com).

Şekil 17. Neoklasik Dönem Eserleri Arasında Yer Alan Alman Çeşmesi
(www.kulturportali.gov.tr).

Yapı türlerine bağlı olarak, yönetimle ilgili yapılar daha sade süslemeli Ampir üslubu benimserken, saray ve benzeri yapılarda Neo-Klasik ve Neo-Barok süslemelerin yanı sıra kemerli açıklıkların kullanıldığını gözlemlenmiştir (Ciner, 1982).

Şekil 18. Emine Valide Paşa Yalısı- Art Nouveau

Bu dönemdeki mimari eğilimler, Osmanlı mimarisindeki değişimin ve Batı kültürünün taklit edildiğinin göstergesidir. II. Abdülhamit döneminde, cephe süslemelerinde azalma gözlemlenirken, iç mekân süslemelerinde klasik Türk süslemelerine dayanan yeni desenlerin üretimi artmıştır (Çelik, 1996). Osmanlı'da, 19. yüzyılın sonlarına doğru Şekil 17'de görüldüğü gibi Alman Çeşmesi Art Nouveau üslubun önemli örneklerinden biridir. Boğaz hattında yer alan Şekil 18'de görüldüğü gibi Emine Valide Paşa yalısı ve Şekil 19'da görüldüğü gibi Huber Köşkü Art Nouveau üslupla tasarlanmış yapılar arasındadır.

Şekil 19. Art Nouveau Üslup ile Tasarlanan Tarabya Huber Köşkü
(www.turanakinci.com).

Osmanlı saray mimarlığı 19. yüzyılın ortalarına kadar kendi içerisinde yenilenme çabalarıyla devam etmiş, fakat yönetimdeki zayıflık hükümetin hakimiyetinin batıya yönelmesine sebep olmuştur. Çağdaşlaşma döneminde saray, kasır ve köşk yapıları Osmanlı Devleti'nin değişimini ve gelişimini yansıtan önemli yapılar haline gelmiştir (Eyice, 1985).

2.2 Çağdaşlaşma Sürecinde Osmanlı'da İstanbul Saray, Kasır ve Köşk Yapılarının Değişimi ve Gelişimi

Osmanlı saraylarının özgün tasarımları özellikle 19. yüzyıla kadar devam etmiş, ardından Batı'dan gelen mimari etkiler, Osmanlı mimarisi ile birleşerek saray yapılarındaki değişimin öncüsü olmuştur. "Saray" terimi genellikle Türk kültürünün hâkim olduğu karasal büyük boyutlu konut yapısı için kullanılırken, daha çok hükümdarların hanedanının yaşam birimlerine verilen bir kavramdır (Ertuğ, 2009). Osmanlı saraylarının, yönetim merkezi öncelikle İstanbul'da daha sonra da büyük şehirlerde inşa edilmiştir. Bu

saraylar, genellikle etkileyici tasarımı ile ön plana çıkarak, tarihi olaylarında yaşandığı mekânlar haline gelmiştir. Sarayların mimari üslubu Osmanlı Devleti'nde, geleneksel Türk mimarisinin özelliklerini yansıtmaktadır (Eyice, 1985).

Şekil 20. Topkapı Sarayı (www.millisaraylar.gov.tr)

Şekil 20’de görüldüğü gibi Topkapı Sarayında yer alan büyük avlular, asimetrik formlar, kubbeler, yüksek çatılar, ahşap oyma işçiliği, mozaikler, çiniler gibi mimari unsurlar saraylarının tasarım özellikleri arasında yer almaktadır. 19. yüzyıldan itibaren Osmanlı Saraylarında Batı mimarisinden gelen formlar ortaya çıkmış, Osmanlı mimarisiyle birleşerek yeni bir üslubun ortaya çıkmasını sağlamıştır (Arel, 1975). III. Ahmet döneminden itibaren saray mimarisinde belirgin bir değişim gözlenmiş, çok parçalı köşkler ve kasırlardan oluşan saray kompozisyonu, terk edilerek Sâdâbâd Kasrı (Sarayı) gibi yeni yapılar inşa edilmiştir.

Şekil 21. Kuleli Askerî Lisesi, Thomas Allom Tarafından Yapılmış Bir Gravür (1841) (www.haritagravur.com).

Sâdâbâd Kasrı (Sarayı), bu dönemde öne çıkan bir örnektir, bu yapıdan hareketle Sultanlar daha büyük ve göze çarpan saraylar inşa etmeye başlamışlardır. Lale devri ile birlikte süsleme üslubu değişerek Batı etkilerini yapılar üzerinde hissettirmiş, Osmanlı mimarisi batılılaşma dönemine girmeye başlamıştır (Arel, 1975). Sarayların yüzyıllar içerisindeki değişimine bakıldığında, batı kültürünün ön plana çıktığı ve geleneksel Osmanlı mimarisinden uzaklaşıldığı gözlenmektedir. Yapılardaki bu değişim tarihi süreci gösteren önemli detaylar arasındadır (Eyice, 1985). Batının mimari üslupları 18. yüzyıl Osmanlı kasır ve köşk mimarisine süsleme alanında yansımış ve bunun sonucunda geleneksel iç planlara zıt olarak Batılı cepheler ortaya çıkmıştır. Sultan II. Mahmud dönemi yapıları Şekil 21’de Thomas Allom tarafından yapılmış gravürde de görüldüğü üzere genel olarak Barok, Rokoko ve ağırlıklı olarak Ampir üslup hâkimdir. Sultan Abdülmecid döneminin üslûbu ise Eklektisizm olarak belirtilmektedir. Sultan Abdülaziz dönemindeyse dış süslemelerde azalma görülürken, iç mekân süslemelerinde geleneksel Türk mimari formlarının Batılı üsluplarla bir arada uygulandığı görülmektedir (Denel, 1982). 18. yüzyıl sonları itibari ile Osmanlı yapılarında ortaya çıkan Batı formları Türk Rokokosu olarak değerlendirilmiş, kasır ve saray yapılarının cephe ve iç mekân süslemelerinde belirgin olarak kullanılmaya başlanmıştır. O dönemde kâgir ve kurşunla kaplı yapılar yerini ahşap malzemenin tercih edildiği yapılara bırakmıştır. Sarayburnu’nda ahşap olarak inşa edilen Şekil 22’de görüldüğü gibi Topkapı Yalı Kasrı, dönemin malzeme kullanımını gösteren önemli örneklerinden biridir (Arel, 1975). Ahşap olarak inşa edilen yapılar yangın riski taşıdığı için, Sultan Abdülmecid döneminde yeniden kâgir olarak yaptırılmıştır (Eldem, 1969).

Şekil 22. Topkapı Sarayının Yitip Giden Yapılarından Topkapı Sepetçiler Kasrı
(www.degisti.com)

19. yüzyıldaki mimari tasarımlar Batı kültürünün etkisiyle şekillenerek, yapıların planlama ve süslemelerinde etkili olmuştur. Buradan yola çıkarak saray yapılarının toplanma odaları odak noktası haline gelmiştir. Sultan Abdülmecit ve Abdülaziz dönemlerinde, Batı'daki örneklerden esinlenerek yeni saraylar inşa edilmiştir. Bu saraylar Çırağan, Dolmabahçe, Beylerbeyi ve Yıldız Sarayları dönemin önemli örneklerindendir (Tablo 1). Sâdâbâd Kasrı (Sarayı) dışında, Boğaz hattı saray, kasır ve bahçelerle bezenmiştir. Ayrıca Küçüksu, İhlamur, Aynalıkavak, Maslak gibi köşk ve kasır yapıları da Osmanlı Devleti'nin dikkat çeken yapılar arasında yer almaktadır (Kuban, 2001)

Tablo 1. Osmanlı Saray ve Kasır Yapıları Örnekleri (www.millisaraylar.gov.tr).

Çırağan Sarayı	Küçüksu Kasrı
	
Dolmabahçe Sarayı	İhlamur Kasırları
	
Beylerbeyi Sarayı	Aynalı Kavak Kasrı
	
Yıldız Sarayı	Maslak Kasırları

Şekil 23. Perveniye Valide Sultan Camii (islamicart.museumwnf.org).

Şekil 24. Perveniye Valide Sultan Camii Gotik Kemerli Pencereleeri (islamicart.museumwnf.org).

Çağdaşlaşma sürecinde Neo- Klasik üslup ağırlıklı olarak saray, kasır ve köşk yapılarında görülmüştür. Geleneksel Barok formlarının yanı sıra, Ampir üsluptan ilham almış Şekil 23’de görülen Pertevniyal Valide Sultan Camii Neo- Rönesans sütun düzenlemeleri ve Neo- Yunan frizler, pencerelerdeki kıvrımlı formlar ve Gotik kemerleri ile (Şekil 24) bu anlayışı taşıyan bir yapıdır (Denel, 1982).

2.2.1 Saray, kasır ve köşk kavramı

Saray kelimesi Türkçe ’ye 10. yüzyıl itibari ile girmiştir. Farsça ’da saray, srâda (ev) anlamına gelmektedir (Ertuğ, 2009, s.117). "Saray" kavramı Türkçeye Farsça "seray" kelimesinden geçmiştir. Kökeni Farsça olan "seray" kelimesi, eski Farsça "srada" kelimesinden türetilmiş ve "korunmak" anlamında kullanılmıştır. Farsça’ da genellikle ev, mesken, konak ve menzil olarak kullanılan kelimeler, Türkçe ’de, daha çok büyük konak, hükümdarın konakladığı, saray, köşk, kasır terimleri için kullanılmaktadır. Saray, Müslüman devletlerde Sultanın, haremiyle birlikte ikamet ettiği aynı zamanda devlet işlerinin ’de yürütüldüğü bina olarak bilinmektedir. İçerisinde yaşam alanları dışında, Sultanın devlet işlerini idare ettiği bir taht odası (Şekil 25) ve misafirlerini ağırladığı bir kabul salonu bulunmaktadır. Saraylar genellikle, dört tarafı kapalı planlı olup, avluya bakan kare ve dikdörtgen formlar ile oluşturulmuştur (Ertuğ, 2009, s.117).

Şekil 25. Topkapı Sarayı Taht Odası (gazeteoksijen.com).

Sultanlar tarafından kullanılan saraylar, dışında günü birlik veya sivil halkın kullandığı daha küçük yapılar bulunmaktadır. Bu yapılar, kasır veya köşk olarak adlandırılır, kullanım amaçlarına ve büyüklüklerine göre birbirlerinden ayrılmaktadır. Kasırlar, genellikle kent ve saray yaşamının kalabalığından uzak ve devlet yöneticileri için özel

olarak inşa edilen güzel bir görünüme sahip küçük saraylar olarak tanımlanır. Kasır, Osmanlıda saraydan daha küçük olan tek bir konut veya köşk için kullanılmış bir kavramdır (Kuban, 2001). Bu yapıların inşaları için özellikle yeşillik alanlar ve su kenarları tercih edilmiştir (Turani, 1968).

Osmanlı Devleti'nde kasır yapıları için genellikle geniş ve deniz manzaralı alanlar tercih edilmiş, uzun ömürlü olması için kâgır ve yapı malzemeleri tercih edilmiştir. Kasır yapılarının Sultanlar tarafından biniş kasrı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Sultanların, haremle birlikte bu kasırlara gelip ve burada zaman geçirdiği, ata binip, avlanıp veya harem kadınlarıyla birlikte vakit geçirdiği söylenmektedir. Kasırların kullanım sebebi kısa süreli vakit geçirmek (dinlenmek) olduğu için yapılarda genellikle yatak odası gibi birimler yer almamaktadır (Hasol, 1975). Kasırlar, bulunduğu dönemin Sultanının gösterişini ve büyüklüğünü ortaya çıkaran sanat ve mimari açıdan önemli yer kaplayan yapılardır. Osmanlı Devleti'nde bazı dönemlerde kasır yapılarına köşk, köşk yapılarına ise kasır denilmektedir. Kasırlar, kullanım amaçlarına göre kimi zaman daha ön plana çıkan yapılar olsa da mimari açıdan büyük farklar bulunmadığı için kasır ve köşk yapıları arasında belirgin bir ayrım yapılamamıştır. Kasırlar konum olarak bazen yerleşim alanlarının uzağında, bazen de yerleşim alanlarının içinde yer almıştır (Çoruhlu, 2001). Kasır ve köşk kelimeleri birbirlerine yakın terimler olarak görülse de mimari kullanım açısından farklılık göstermektedir. Sultanın kendisinin veya ailesinin kullandığı yapılara kasır, sivil halk tarafından kullanılan yapılara ise köşk denilmektedir. Yapı olarak kasırlardan büyük inşa ettirilmiş olsalar bile yine de köşk olarak adlandırılmaktadır. (Şekil 26 ve 27).

Şekil 26. Abdülmecid Efendi Köşkü Dış Cephe (www.oztekmimarlik.net).

Şekil 27. Abdülmecid Efendi Köşkü Oda (www.oztekmimarlik.net).

Kasır; saraydan küçük, köşkten büyük ve yalnızca saray halkının kullanımına ait yapılar olarak bilinmektedir. 19. yüzyılda kasır yapıları oldukça kullanılmış fakat devletin çöküşüyle birlikte unutulmuş ve benliğini yitirmiştir. Günümüzde kasır işlevini yitirerek yerini, anlam olarak saray ya da konak bahçesinde de bulunabilen işçilikli minimal müstakil yapılar olan köşk kelimesine bırakmıştır (Eldem, 1969). Düzlük ve geniş alanlara inşa edilen mutlak evler, mevsimlik yapılar köşk olarak bilinmektedir. Köşkler küçük, gösterişsiz yapılar olarak bilinirken, kasırlar ise daha fazla öneme sahip gösterişli yapılardır (Denknecht, 2002).

2.2.2 İstanbul'daki kasırlar

Çalışmanın bu bölümünde İstanbul'da bulunan Küçüksu Kasrı, Kalender Kasrı, Maslak Kasırları, Ayazağa Kasırları, Beykoz Mecidiye Kasrı, Adile Sultan Kasrı, Tophane Kasrı ve İhlamur Kasırlarının tarihi, çevresi, konumu ve mekânsal analizleri yapılacaktır. Bu kasırlar, 19. Yüzyıl'da yapılmış son dönem Osmanlı yapılarıdır.

2.2.2.1 Küçüksu Kasrı

Küçüksu Kasrı; Anadolu yakasının Beykoz ilçesinde, Küçüksu deresi ve Göksu deresi yakınlarında deniz kıyısına konumlandırılmış bir yapıdır. 17. yüzyıl 'da IV. Murat'ın dikkatini çeken mesire alanına, 18. yüzyıl 'da I. Mahmut'un emri ile Sadrazam Devâtdâr Mehmed Paşa Sultan için denize dik uzanan kazıklar üzerine iki katlı ahşap bir köşk inşa ettirmiştir (Eyice, 2002).

Şekil 28. Küçük Kaseri (earth.google.com).

Kazıklar üzerine inşa edilen Küçük Kaseri, dinlenme ve spor faaliyetleri için kullanılmıştır. Yapı zaman içerisinde uğradığı tahribatlar sonucunda Sultan III. Selim tarafından onararak yeniden kullanılma açılmıştır. Sultan III. Selim kaseri bahçesine Şekil 29’da görüldüğü gibi kendi tuğrasını taşıyan bir çeşme yaptırmış ve bu çeşme kaseri özgün halinden günümüze ulaşan tek eser olmuştur (Dişbudak, 1990). Sultan II. Mahmut döneminde tekrar onarımdan geçen yapı, 1857 yılında yıkılmış yerine Sultan Abdülmecit tarafından Nigogos Balyan’a günümüzdeki hali inşa ettirilmiştir (Artan, 1994).

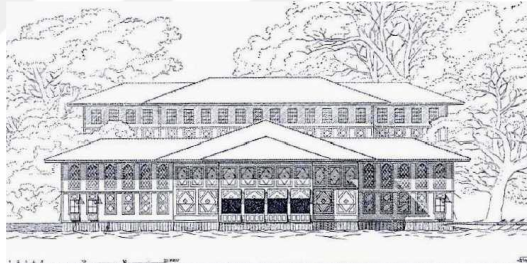

Şekil 29. Küçük Kaseri Çeşmesi (1865-1875) (Gülersoy, 1985).

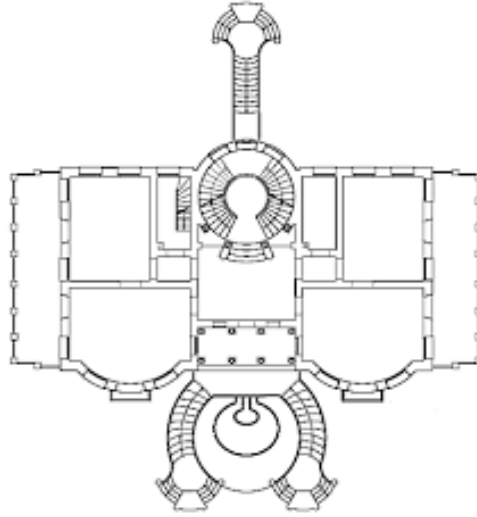
Şekil 30. Eski Küçük Kasrı (Gülersoy, 1985).

Şekil 30’da görüldüğü gibi Melling gravür resimlerinde tuğralı çeşme ve eski ahşap bir köşk bulunmaktadır (Kuban, 2001). Küçük kasrı, biniş kasrı olarak inşa edilmiş, bakışık düzenli (bu plan tipi 19. yüzyıla ait mimari bir özelliktir) ve sade bir plana sahip yapıdır. Yapı, 15x27 metre ölçülerinde ve iki katlı olarak planlanmıştır. Bodrum katındaki yaşam alanları; kiler, mutfak ve yönetim birimine ayrılmıştır (Ülgen, 1999). Küçük Kasrı, Dolmabahçe Sarayı’nın tasarımcısı *Séchan* tarafından Barok üslupla tasarlanmış, cephe tasarımını ise Nigoğos Balyan üstlenmiştir (Dişbudak, 1990).

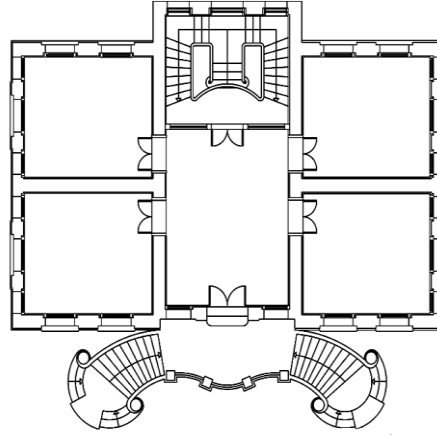

Şekil 31. Eski Küçük Kasrı (Eldem, 1974).

Yapının zemin ve birinci katında sofa etrafına yerleştirilmiş dörder oda yer alırken, odaların sofaya açılması mekânda merkez alanın sofa olduğunu göstermektedir. Şekil 32 ve 33’de görüldüğü gibi Küçük Kasrı plan ve kullanım amacı olarak İhlamur Kasrı ile benzerlik göstermektedir (Dişbudak, 1990).

Şekil 32. Küçükse Kasrı Plan (Taşer,2008, s.251).

Şekil 33. İhlamur Kasrıları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Plan (Taşer, 2008, s.228).

Doğan Kuban'ın 'Kaybolan Kent Hayalleri- Ahşap Saraylar kitabında *"Dinlenme, kısa süreli konaklama amacıyla yapılan kasır, Bebek Kasrı gibi resmi toplantılar için de kullanılmaktaydı. Yapıda harem bölümü bulunmamaktaydı. Divanhane bölümü denize uzanmakta olan yapı T biçiminde planlanmıştı"* diye söylemektedir (Kuban, 2001, s. 96). Planın uzun kenarı denizle paralel olarak araziye yerleştirilmiş (Şekil 34) ve yükseltilmiş bodrum kat üzerine iki katlı olarak tasarlanmıştır. Barok üslubu çevreleyen dairesel formdaki merdiveni, sütunların taşıdığı revakla birleşmiştir. Şekil 35'de yer alan kalın ve kısa sütunlara oturan balkonları, ampir üslup ile cepheyi canlandırırken, üst kattaki balkon, konsol çıkmalar cepheyi desteklemektedir (Dişbudak, 1990) (Tablo 2).

Şekil 34. Küçüksu Kasrı Batı Cephesi (www.millisaraylar.gov.tr).

Şekil 35. Küçüksu Kasrı Kuzey Cephesi (www.millisaraylar.gov.tr).

Kasrın deniz cephesindeki çıkıntılı bölümlerde oda kapıları, cephedeki küçük balkonlara açılarak cephedeki hareketliliği arttırmıştır. Cephe boyunca devam eden parapet cephenin hareketine uygun olarak yükseltilmiş, cephenin orta akslarını ve köşelerini belirleyen palmetli formlar, bitkisel süslemelerle taçlandırılmıştır (Dişbudak, 1990) (Tablo 2).

Tablo 2. Küçüksu Kasrı Cephe Görselleri (Taşer, 2008, s.450-451).

Küçüksu Kasrı Deniz Cephesi Bezeme Detayları	
	
Küçüksu Kasrı Deniz Cephesi Pencere Bezeme Detayları	
	
Küçüksu Kasrı Deniz Cephesi Pencere Bezeme Detayları	
	
Küçüksu Kasrı Deniz Cephesi Pencere Bezeme Detayları	
	
Küçüksu Kasrı Deniz Cephesi Merdiveni	
	

Tablo 2 ‘de görüldüğü üzere cepheler, deniz kabuğu vazolar girland⁷ çiçek ve kıvrımlı dallar gibi çıkıntılı bezemelerle donatılmıştır (Dişbudak, 1990, s.41) Kasrın arazisini Şekil 36’da görüldüğü gibi dökme demirden parmaklıklar çevrelemektedir (Dişbudak,1990). Küçüksu Kasrı’nın deniz cephesinde yer alan çift kollu at nalı formundaki mermer merdiven, girişi cephesini ön plana çıkarmak için tasarlanmıştır (Şekil 37). Merdivenin kolları arasında kalan bölümünde fıskiye çanak formunda havuz ve süslemeli panolar yer almaktadır.

Şekil 36. Küçüksu Kasrı Cephe Görünümü (www.millisaraylar.gov.tr).

Kasrın tavanları, Tablo-3’de görüldüğü gibi alçı, kabartma ve kalem işiyle süslenmiş, natürmort çiçek ve bahçe desenleri ile detaylandırılmıştır. Osmanlı döneminde yapılardaki şömineler ısınma amacıyla tercih edilmiş, İngiliz mermeri şömineler üzerine konumlandırılmış aynalar ise mekâna derinlik katmış daha geniş ve ferah algılanmasını sağlamıştır. Kapı ve pencerelerin üst alınlıklarına yerleştirilmiş taç ve kornişler altın varaklı kabartmalarla süslenmiştir (Ülgen, 1999). Sultan Abdülaziz (1861-1876) döneminde, Küçüksu Kasrı’nın cephe süslemeleri yenilenerek, Nigoğos Balyan tarafından tasarlanmış, Rokoko üslubundaki süslemelerle donatılmıştır. Bu süsleme biçimi ilk olarak İhlamur Kasrı’nda görülmüştür, Küçüksu Kasrında ise bu süsleme biçimi Barok üslubun gölgesinde kalmıştır (Tablo 3).

⁷ Antik Yunan ve Roma’da, çoğunlukla lahitlerin üzerinde ve frizlerde görülen iki nokta arasına asılmış yaprak, çiçek ve dallardan oluşan, çelenk görünümünde bir bezeme.

Tablo 3. Küçüksu Kasrı İç Mekân Görselleri (www.millisaraylar.gov.tr).

Küçüksu Kasrı Sofa İngiliz Mermeri Şömine	
	
Küçüksu Kasrı Oda	
	
Küçüksu Kasrı Oda	
	
Küçüksu Kasrı Merdiven Evi	
	
Küçüksu Kasrı Tavan Bezeme Detayları	
	

Yapının merdivenin bulunduğu cephede yer alan nişler, istiridye kabukları, girlandlar, rozetler ve vazolar, pencere alınlıklarındaki yapraklar, çelenkler, vazolar içerisinde

meyveler, rozetler ve taş kabartmalar cephenin süslemeli görselini tamamlamaktadır. Aynı zamanda pencere aralarında düşey süsleme düzeni hakimdir (Ülgen, 1999, s.416).

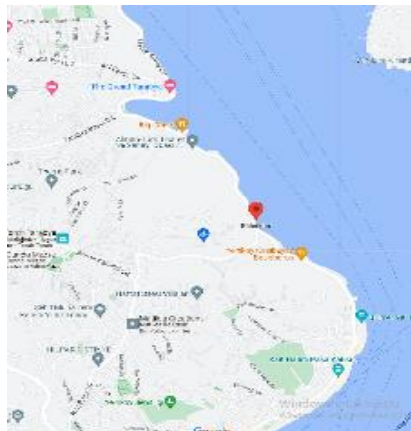

Şekil 37. Küçükse Kasrı Cephe Süsleme Detayları (Taşer, 2008, s.417).

Şekil 37’de görüldüğü gibi kasrın araziye bakan cephesi ise süslemeden uzak, taş kaplama olarak bırakılmış, aynı zamanda cephelerde katların ayırt edilmesi için silme detayları kullanılmıştır. Günümüzde Küçükse kasrı müze ve etkinliklere hizmet vermektedir (Ülgen, 1999).

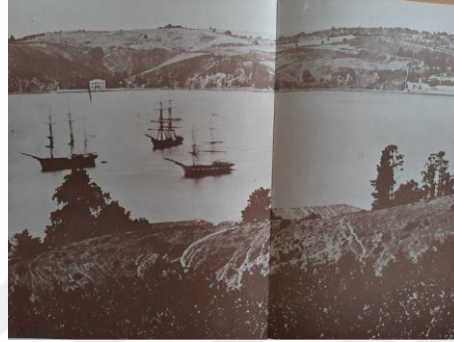
2.2.2.2 Kalender Kasrı

Kalender Kasrı; Avrupa yakasında, Tarabya-Kireçburnu semtleri arasındaki Kalender bahçesi olarak bilinen bölgeye konumlandırılmıştır. Sultan I. Ahmet döneminde bu bölgeye bir ahşap sahil saray inşa edildiği, fakat zaman içerisinde yapının tahribata uğradığı bilinmektedir. Yapıdan geri kalan bahçe bir süre karakol olarak faaliyet göstermiş, III. Ahmet, III. Selim ve II. Mahmut dönemlerinde yenilenerek kullanılmıştır (Tanman, 1994).

Şekil 38. Kalender Kasrı (earth.google.com)

Sultan III. Ahmed (1703-1730) döneminde, Boğaziçi kıyıları birçok sahil saray ve yalılarla süslenmiştir. Bu bölgeye de biniş kasrı olarak Kalender Kasrı inşa edilmiş, çevresi Şekil 39'da görüldüğü gibi mesire yeri olarak düzenlenmiştir. Kalender Kasrı ve bahçesi, Patrona Halil İsyanının ardından ihmal edilmiştir, fakat 18. yüzyılın ikinci yarısında onarılarak ve restore edilmiştir. Bu süreçte Sadrazam Koca Ragıp Paşa'nın, İstanbul'da yaygın olan mesire geleneğine uygun olarak, bu alanda namazgâh ve çeşme yaptırdığı bilinmektedir (Şehsuvaroğlu, 1986).

Şekil 39. Kalender Kasrı'nın 1872 yılında İnşa Edilmesinden Sonra Beykoz Tepesinden Kasrın ve Çevresinin fotoğrafı (Eldem, 1979).

III. Selim ise Kalender Kasrı'nı yenileterek bir yaz bahçesi kurmuş ve burada müzik toplantıları düzenlemeye başlamıştır. Bu toplantılar zaman içerisinde unutulmuş bu mekânın tekrar canlanarak Boğaziçi'nin (Şekil 40) güzelliklerinden biri haline gelmesinde etkili olmuştur (Tanman, 1994). Sultan II. Mahmud (1808- 1839) döneminde hanedan ve devlet yöneticileri Kalender Kasrı'na ilgi göstermeye devam etmiş, özellikle önde gelen vezirlerden Ağa Hüseyin Paşa, buraya su gelmesi konusunda büyük çaba sarf etmiştir.

Şekil 40. Kalender Kasrı (kulturenvanteri.com).

Sultan II. Mahmut'un, düzenlediği gezintiler sırasında sık sık Kalender Kasrını ziyaret ettiği bilinmektedir 1828-1829 yılları arasında Osmanlı-Rus Savaşında II. Mahmud, ordusunu Rami Çiftliği'nden Tarabya'ya taşırken Sancak-ı Şerifi Kalender Kasrı'na getirerek yapının salonlarından birinde muhafaza ettirmiştir. Hükümdarlar ve hanedan üyeleri, Kalender Kasrı'nın önünden geçerken Sancak-ı Şerife'ye saygı göstermek amacıyla ayağa kalkarak kasra doğru dönmüşlerdir, bu gelenek zamanla yerleşmiş ve devam etmiştir (Tanman, 1994).

Şekil 41. Kalender Kasrı (www.degisti.com).

Sultan Abdülaziz, saltanatının ilk dönemlerinde bu kasrı Sarkis Balyan'a Şekil 41'de görüldüğü gibi iki katlı ve kâgir olarak inşa ettirmiştir (Tanman, 1994). Cephe düzenlemesi ve mimari detaylarında Eklektik (karma) bir üslup hakimken, iç mekân planlaması geleneksel orta sofalı olarak tasarlanmıştır (Erdenen, 2006).

Şekil 42. Kalender Kasrı, İç Mekân Tavan Süslemeleri (www.turkiyenintarihieserleri.com)

Şekil 43. Kalender Kasrı, İç Mekân Tavan Süslemeleri
(www.turkiyenintarihieserleri.com).

Kalender Kasrı'nın arka (batı) cephesinin çıkıntılı bölümü giriş eksenini vurgulamaktadır. Girişin önünde mermer sövelerle çevrili basık kemerli bir kapının önünde çift merdivenli bir sahanlık yer almaktadır. Denize bakan cephenin orta ekseni geriye çekilerek birinci kat sofasına açılan bir balkon tasarlanmıştır (Şekil 41).

Şekil 44. Kalender Kasrı, İç Mekân Tavan Süslemeleri
(www.turkiyenintarihieserleri.com)

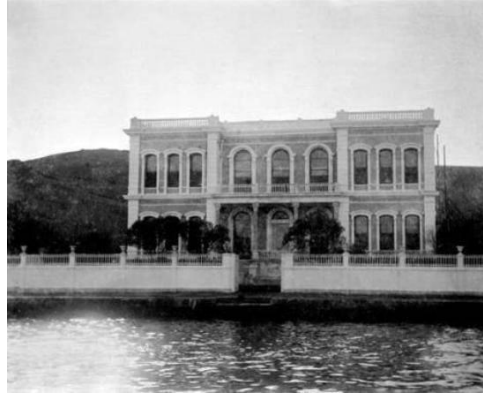
Balkonu taşıyan mermer sütunlar, zemin katta bir eyvan görüntüsü oluşturmuştur. Kasırda toplam 23 oda, kiler ve subasman yer almaktadır. Bu detaylarıyla Kalender Kasrı hem dış cephe görünümüyle hem de iç mekân düzenlemesiyle estetik ve işlevsel bir bütünlük göstermektedir (Tanman, 1994), (Şekil 42, 43 ve 44). Bodrumlu ve iki katlı olarak tasarlanana yapıya, arka cephesinde yer alan mermer merdiven ile girilmektedir. Kasrın iç mekân planlamasında orta sofalı (karnıyarık) plan tipi tercih edilmiştir (Tanman, 1994). Sofanın kenarlarında ikişer oda yer alırken, sofa kapısının (Şekil 45) karşısındaki merdivenle üst kata çıkılmaktadır. Kat planları birbirinin simetrisi olarak tasarlanmıştır (Aydın, 2021). 17 Eylül 1864 tarihinde Sultan Abdülaziz, Fransa

imparatoru II. Napolyon'un yakınlarından Prens Murat'ı Kalender Kasrı'nda ağırlamış, bu olay, Kasrın tarihindeki önemli bir anı olarak kalmıştır.

Şekil 45. Kalender Kasrı, İç Mekân Mekân Görünüşleri (www.turkiyenintarihieserleri.com).

Kasrın, Cumhuriyet dönemine kadar, hanedan mensupları ve saraylılar tarafından gününbirlik gezintilerde uğranılan bir yer olarak bilinmektedir (Erdenen, 2006). Kasır 1933 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilerek ortaokul olarak kullanılmış, daha sonra terk edilen bu yapı yangın ve tahribata maruz kalmıştır. Kasma ait özgün süslemelerinin yangınla yok olduğu ve yapının yangından kalan bölümlerinin ortadan kaldırıldığı düşünülse de I. Ordu Komutan Cemal Tural'ın vasıtasıyla ordu için dinlenme amacıyla kullanılan bir alan olarak hizmet vermeye devam etmiştir (Tanman, 1994).

Şekil 46. Kalender Kasrı (1866- 1875) (www.turkiyenintarihieserleri.com).

2.2.2.3 Maslak Kasrı

Maslak Kasrıları, İstanbul'un Sarıyer ilçesindeki Büyükdere Caddesi'nde, İstinye ile Tarabya semtleri arasında Haznedar Çiftliği arazisinde yer almaktadır (Dişbudak,1990). Kasır, 18. yüzyıl 'da Sultan Abdülaziz tarafından yaptırılmış, 1868 yılında ise Şehzade

Abdülhamid’e tahsis edilmiştir. Maslak kasırları ismini 18. yüzyılda şehre su getirmek için o bölgede bulunan su haznelerine ‘Maslak ’denilmesiyle almıştır. Zaman içerisinde kasrın çevresindeki arsaların alınmasıyla çiftlik arazisi genişlemiş ve bugünkü alanına ulaşmasında etkili olmuştur (Milli Saraylar). Sultan II. Abdülhamit’in tahta çıkma döneminde bu bölge av ve dinlenme alanı olarak kullanılırken; (Şekil 48) Kasr-ı Hümayun, Mabeyn-i Hümayun, Limonluk, Çadır Köşkü ve Paşalar Dairesi, Maslak Kasırlarının günümüze kadar ulaşan yapılarıdır (Sözen, 1990, s.214-220).

Şekil 47. Maslak Kasırları Uydu Görüntüsü (earth.google.com)

Şekil 48. Maslak Kasırları (www.millisaraylar.gov.tr).

Kasr-ı Hümayûn; (Şekil 49) kâgir bodrum kat üstüne, ahşap kattan oluşan sofalı kare plan yapısına sahip, yaşam birimlerinin sofa etrafına yerleştirildiği bir yapıdır. Girişin olduğu cephede dikkati bu noktaya çekmek için, Şekil 50’de görüldüğü gibi Barok üslubun ön plana çıktığı balkon ve taşıyıcı sütunlar tercih edilmiştir (Dişbudak, 1990).

Şekil 49. Maslak Kasırları, Kasr-ı Hümayûn Cephe Görünüşü Kasırları
(www.millisaraylar.gov.tr).

Osmanlı Devleti’nde yapılarda dönemin yaşam biçimlerine uygun malzemeler tercih edilmiş ve genel olarak ahşap malzeme kullanılmıştır. Fakat ahşap malzeme bir süre sonra yangın gibi felaketlere yol açınca yerini kâgir malzemeye bırakmıştır. Kasr-ı Hümayûn geleneksel Osmanlı ahşap mimarisini taşıyan örneklerden birisi olarak bilinmektedir (Milli Saraylar, 1994).

Şekil 50. Maslak Kasırları, Kasr-ı Hümayûn, Balkon Detayı Kasırları
(www.millisaraylar.gov.tr).

Kasr-ı Hümayûna giriş, ön ve arka cepheden sağlanırken üst kata çıkış Tablo 4’de görüldüğü gibi yapının içindeki çift kollu ahşap sütunlu merdivenle sağlanmaktadır. Salon duvarları süslemesiz bırakılmış, tavanlar ise kalemşi ve natürmort bahçe desenleriyle süslenerek, görkemli kristal avize ile bu süslemeler desteklenmiştir (Tablo 1). Cephede uygulanan simetrik düzen iç mekânda yer alan şömine ve aynaların kullanımında devam ederek yapıda bütünlük sağlanmıştır. Aynı zamanda dönemin ihtiyaçları gereğince şömineler ısınma amacıyla kullanılmıştır (Tablo 4) (Milli Saraylar, 1994). Kasrın arazisinde yer alan yapılardan biri olan Çadır Köşk’te; (Şekil 51) kâgir ve

ahşap malzeme karıştırılarak, sekizgen olarak planlanan bir yapıdır. Yapıya giriş, sekizgen kenarın bir yüzeyinde yer alan yarım daire şeklindeki çift kollu bir merdivenle sağlanmaktadır. Üst katta sekizgen planın çevresinde dönen korkuluklar zarif bir balkon görüntüsü oluştururken, çatıdan inen saçaklar ve korkuluklara bağlanan direkler, ahşap malzemeden üretilmiştir.

Şekil 51. Maslak Kasırları, Çadır Köşk Cephe Görünüşü (Milli Saraylar, 1994).

Maslak Kasırlarının içerisinde Şekil 52’de görüldüğü üzere Kasr-ı Hümâyûn’un karşısında Paşalar Dairesi tek katlı olarak tasarlanmıştır, cephe düzenlemesinde basık kemerli pencereler dikkat çekerken, bu durumun güvenlik amacıyla yapıldığı düşünülmektedir. Yapıda iki adet girişi bulunurken, odalar girişin sağında ve solunda konumlandırılmış, ayrıca girişin solundaki bölümde de bir hamam olduğu bilinmektedir (Tablo 4).

Şekil 52. Maslak Kasırları, Paşalar Dairesi Cephe Görünüşü (Milli Saraylar, 1994).

Kasrın içerisinde bulunan bir diğer kâgir yapı ise Mabeyn-i Hümayun’dur. Paşalar Dairesi gibi tek kat üzerine planlanmış, çatı katı bulunan kare planlı bir yapıdır. (Şekil 53) Yapının içine mermer basamaklarla girilirken, girişte yer alan sütunlar çatı arasındaki balkonu taşımaktadır. Girişin sağında ve solundaki odalar, iç sofaya ve limonluk (Şekil

54) ismini alan kış bahçesine açılmaktadır. Mabeyn-i Hümayun'nun cephe tasarımı Paşalar Dairesi ile benzerlik göstermektedir (Dişbudak, 1990) (Tablo 4).

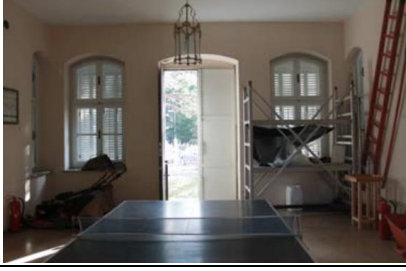
Şekil 53. Maslak Kasırları, Mabeyn-i Hümayun Cephe Görünüşü (Milli Saraylar, 1994).

Şekil 54. Maslak Kasırları, Limonluk (Milli Saraylar, 1994).

Maslak Kasırlarının içerisinde yer alan bu yapılar büyük ve yeşillikli bir arazi içerisinde konumlandırılmış, 1937-1982 yılları arasında askeri prevantoryum olarak kullanılmıştır. Günümüzde bu kasır müze-ev olarak hizmet vermektedir.

Tablo 4. Maslak Kasırları İç Mekân Görselleri (Milli Saraylar, 1994).

Kasr-ı Hümâyûn Salonu	Kasr-ı Hümâyûn Yukarı Çıkış Aksı
	
Mabeyn-i Hümayun Salon	Mabeyn-i Hümayun Salon
	
Limonluk	Mabeyn-i Hümayun Salon
	
Çadır Köşk Zemin Kat	Paşalar Dairesi Giriş
	
Paşalar Dairesi Hamam	Paşalar Dairesi Hamam
	

2.2.2.4 Ayazağa Kasrı

Ayazağa Kasırlarının bulunduğu arazide Çinili Köşk ve Süvari Köşkü avlanma amacıyla yapılmıştır. Kasırlar, İstanbul'un Sarıyer ilçesine bağlı Maslak semtinde; eski Ayazağa Köyü arazisinde, 3 pafta, 2 ada ve 38 parsel üzerine konumlanmıştır. Şekil 55'de görüldüğü gibi Ayazağa Kasırları, Levent-Büyükdere anayolunun üzerinde, Şeytan Deresi ile Ayazağa Deresi'nin birleştiği bölgede, Haznedar Çiftliği içinde yer almaktadır (Koçu, 1973). Ayazağa Kasırları, Maslak Kasırlarından önce Haznedar Çiftliğinde II. Mahmut döneminde yapılmış, Agop ve Sarkis Balyan tarafından planlanmıştır (Tuğlacı, 1993).

Şekil 55. Ayazağa Kasırları (earth.google.com)

Şekil 56. Ayazağa Kasırları (Eyice, 1991, s.205).

Ayazağa Kasırları, bodrum ve çatı katı ile toplam dört katlı kâgir olarak tasarlanan orta sofalı plan tipine sahip bir yapıdır (Tuğlacı, 1993). Yapının simetrik olarak tasarlanması cephedeki silmelerin ön plana çıkmasında etkili olmuştur. Kasırların iç mekân

tasarımında Oryantalist üslup öne çıkmış, duvarları özel olarak Sultan Abdülaziz'in İngiltere'den getirttiği çinilerle kaplanmıştır. Yapının içinde yer alan doğu yönündeki merdivenin etrafında 24 sütun yerleştirilmiş, bu sütunlar ikili ve üçlü şekilde bir araya getirilerek yapının tavanını taşıyıcı görevini üstlenmektedir. Bu yapının 100 metre ilerisinde Sultan Abdülaziz vasıtasıyla üç katlı başka bir yapı daha yaptırılmıştır. Daha çok padişahın çalışanları için kullanıldığı düşünülen bu köşk, planlama ve iç mekân süslemelerinde Ayazağa kasrı ile benzerlik göstermektedir. Cephe görünümü şale (köşk) tarzını anımsatmaktadır (Batur, 1994b).

Şekil 57. Ayazağa Av Köşkü (Çinili Köşk)

Ayazağa Av Köşkü ya da Çinili Köşk olarak adlandırılan bu yapı Ayazağa Kasırları yakınlarında Haznedar Çiftliği içerisinde yer almaktadır. Taranan kaynaklarda bu yapı II. Mahmud döneminde inşa edilmiştir fakat günümüzdeki hali Sultan Abdülaziz tarafından Sarkis Balyana yaptırılmıştır. Av Köşkünün güney cephesinde 100 m uzunluğunda 20 m genişliğinde ve 2,5 m derinliğinde bir havuz yer almaktadır (Sürer, 2012). Köşkün ahşap kolonlarla desteklenen geniş saçaklarla örtülü yapısı ve revakları dikkat çekici özelliklerdendir. Av köşkü olarak kullanılan yapıda, 6x10 m boyutlarında salon ve iki küçük oda konumlandırılmıştır. Duvarları İngiliz çinileriyle kaplı olan köşkün içerisinde ocak, çeşme ve bir havuz bulunmaktadır. Tasarım olarak Valide bağ Abdülaziz av Köşkü ile benzerlik göstermektedir (Batur, 1994b, s.470).

Şekil 58. Ayazağa Av Köşkü (Çinili Av Köşkü) (www.turkiyenintarihieserleri.com).

Şekil 59. Ayazağa Av Köşkü (Çinili Av Köşkü) İç Mekân Görünüşü (www.turkiyenintarihieserleri.com).

Köşkün duvar çinileri Avrupa ziyaretinden dönen Sultan Abdülaziz tarafından seçilerek getirtilmiş, tavanında bulunan ahşap süslemeler ise oymalı ve işlemeli olarak süslenmiş ve tamamlanmıştır. Asma katta yer alan odalardan birine dar bir merdivenle çıkılmaktadır (Batur, 1994b, s.470).

Şekil 60. Ayazağa Av Köşkü (Çinili Av Köşkü) İç Mekân Görünüşü (www.turkiyenintarihieserleri.com).

Asma kat, düşey düzlemde ahşap parmaklıklarla belirtilmiştir. Salonda yer alan çeşme Türk üslubunu yansıtan eserlerden biridir. Kaynaklarda Köşkün restorasyondan önceki zemin kaplamasının İtalyan mermeri olduğu belirtilmekte fakat günümüzde ise ahşap lamine parkeler yerleştirilmiştir. Yapıda yer alan büyük ve geniş pencere kullanımı içeri bol ışık girmesini sağlamaktadır. Çinili Av Köşkü ahşap sanatının önemli eserlerinden biridir (Batur, 1994, s.470). Bu yapılar, 2. Meşrutiyet döneminden (1908) sonra Ordu tarafından kullanılmış ve Cumhuriyet'ten sonra da askeriye için kullanılmaya devam etmiştir. 1973 yılında ise onarılmış ve daha sonra İstanbul Kültür ve Sanat Vakfına tahsis edilmiştir (Batur, 1994b).

2.2.2.5 Beykoz Mecidiye Kasrı

Beykoz Çayırı, Tokat ve Küçük derelerine yakın bir noktadan başlayarak, bu derelerin oluşturduğu vadi içinde yer alır. Şekil 61'de görüldüğü gibi iki tarafı tepe yamaçlarıyla çevrilmiş olan çayır, giderek genişleyerek boğaza doğru uzanır. Sahile yakın bir noktada iki kola ayrılır, büyük kol Hünkâr İskeleyi'ne, küçük kol ise Yalı Köyü'ne doğru yayılır. Bu kolun arasında Beykoz Mecidiye kasrı yer almaktadır (Eldem,1976; Artan, 1993).

Şekil 61. Anadolu Ciheti Haritası'nda Beykoz Kasrı (Uğuryol ve Can, 2018).

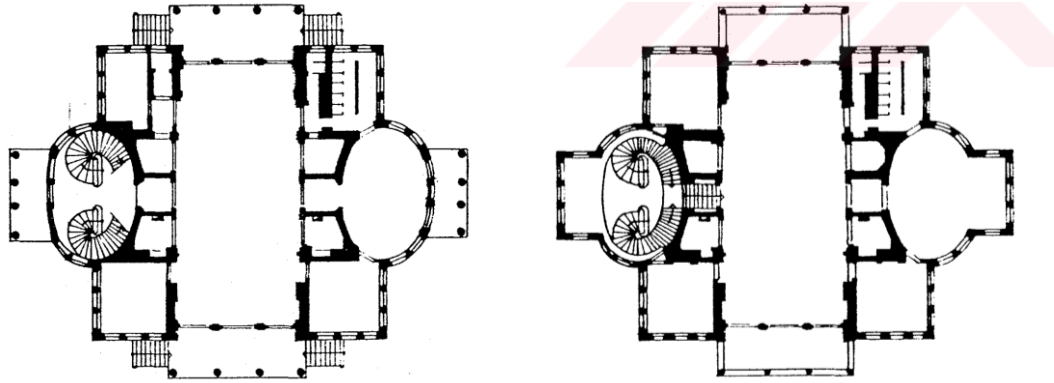
Beykoz Mecidiye Kasrı (Şekil 62), Sultan Abdülmecid'e (1839-1861) hediye edildikten bir süre sonra Sultan tarafından biniş kasrı olarak kullanılmıştır. Beykoz Çayırı (Şekil 61), ise padişahın av yeri olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu sebeple çayır, Hünkâr Çayırı olarak da adlandırılmıştır (Artan, 1993). Beykoz Mecidiye Kasrı, Beykoz ilçesinde Hünkâr İskeleyi'nin güneyinde, Beykoz çayırı ile sahil arasındaki bir tepede ve koru içerisinde yer almaktadır. Kasrın yapımı 1845 yılında Mısır valisi Mehmed Ali Paşa tarafından başlatılmış, fakat Mısır valisinin ölümü üzerine kasır, 1854 yılında oğlu

tarafından tamamlanmıştır ve dönemin padişahı Sultan Abdülmecid'e (1839-1861) hediye edilmiştir (Gülersoy, 1970).

Şekil 62. Beykoz Kasrı Cephe Görünüşü (akinci944.com).

Beykoz Mecidiye Kasrı, Boğaz hattına yapılan ilk kâgir ve Neo-Klasik üsluptaki yapıdır. Kasırda konaklama amaçlı düşünülmediği için mutfak, hamam ve servis gibi yaşam bölümlerine yer verilmemiştir. Beykoz Mecidiye Kasrının girişi deniz cephesine konumlandırılmıştır. Yapı; iki kat ve çekme kattan oluşan, kaide üzerine yükseltilerek inşa edilmiştir (Tuğlacı, 1993, s.308).

Şekil 63. Beykoz Mecidiye Kasrı Zemin ve 1. Kat Planı (Çelikbilek, 1988).

Şekil 64. Beykoz Kasrı Cephe Görünüşü (akinci944.com).

Ana küttleden dört yana uzanan portikli⁸ cepheleriyle, iyon korent sütunları, sade kilit taşlı ve yuvarlak kemerli pencereleriyle batı mimarlığında Palladian diye adlandırılan Neo-klasik üslupta yapılmıştır. Palladio'nun Vicenza'daki Villa Capra adlı yapısının bir yorumudur (Tuğlacı, 1993, s.308). Yapıdaki girişler kara ve deniz cephesinde yer almaktadır. Bir cephede yer alan mermer sütunlar büyük bir balkonu taşıırken, diğer cephede çıkıntılı kapalı bölümü taşımaktadır (Çelikbilek, 1988).

Giriş merdiveninin sağında ve solunda aslan heykellerinin bulunması dikkat çekici bir süslemedir. Aslanlar, güç ve krallık sembolü olarak kullanılan, simgesel özelliklere sahip figürlerdir ve mimaride o dönemdeki devletin gücünü kuvvetini belirtmek amacıyla tercih edilmiştir. Sonuç olarak, Beykoz Kasrı, zengin iç mekânı ve dikkat çekici mimari detaylarıyla, Palladio'nun tasarımlarından etkilenerek Neo-Klasik üslupta tasarlanan önemli yapılardan biridir (Tuğlacı, 1993). Kasırda bulunan odalar, genellikle dikdörtgen formdadır fakat merdiven bölümü ve hünkâr odası olarak bilinen oda ise oval formdadır (Tablo 1).

⁸ Portik; kelimesi üstü örtülü, önü sütunlu açık galeri" anlamına gelir.

Tablo 5. Beykoz Mecidiye Kasrı İç Mekân Görünüşleri (www.millisaraylar.gov.tr).

Beykoz Mecidiye Kasrı Hünkâr Odası	Beykoz Mecidiye Kasrı Sofa Alanı
	
Beykoz Mecidiye Kasrı Merdiven Alanı	Beykoz Mecidiye Kasrı Sofa Alanı
	
Beykoz Mecidiye Kasrı Sofa	Beykoz Mecidiye Tavan Süslemeleri
	
Beykoz Mecidiye Kasrı Merdiven Alanı	Beykoz Mecidiye Kasrı Sofa
	

İç mekân bezemelerinde yerli ve batı tarzı motiflerin bir arada kullanımı, eklektik bir anlayışın etkilerini gösterir. Bu da farklı kültürlerden ve geçmişten esinlenerek yapılan bir mimari yaklaşımı ifade etmektedir (Tuğlacı, 1993). Ayrıca, çift kollu barok tarzı bir merdiven, Tablo 5’de görüldüğü gibi tavanlarda süslemeler ve duvarlardaki renkli çerçeve kaplamalar, iç mekânı hareketlendiren ana unsurlardır. Osmanlı mimarisinde

‘serdâb köşkerinin 19. yüzyıla ait örneklerinden biri olmuştur. Serdâb kelime olarak soğuksu anlamına gelmektedir, bu sebeple İstanbul saray bahçelerinde ferahlatıcı su öğeleri, havuz ve sebilleri olan yazlık köşklere serdâb köşkü denilmektedir (Kürkçüoğlu, 2009) (Tablo 5).

Şekil 65. Beykoz Kasrı Dış Duvarları (www.millisaraylar.gov.tr).

Beykoz Mecidiye Kasrı, ilk yıllarında Sultan tarafından biniş kasrı ve günlük konaklamalar için kullanılırken daha sonraki dönemlerde yabancı misafirlerin ve elçilerin kabulü için kullanılmıştır. Bu yapı, Osmanlı döneminde kamu hizmetine tahsis edilerek, Birinci Dünya Savaşı sırasında yetimler yurduna dönüştürülmüştür. Cumhuriyet ilan edildikten sonra bir süre prevenatif⁹ tıp merkezi olarak kullanılmış, 1953 yılında Sağlık Bakanlığı’na geçerek klinik olarak hizmet vermiştir. Daha sonra ise çocuk hastanesi olarak kullanılmıştır (Artan 1993). Beykoz Mecidiye Kasrı, 1999 yılında Milli Saraylara devredilmiştir. Kapsamlı bir restorasyon sürecinin ardından, günümüzde müze olarak hizmet vermektedir.

2.2.2.6 Adile Sultan Kasrı

Üsküdar, Koşuyolu ile Altunizade arasında kalan, Valide bağı Sağlık tesisleri içerisinde yer alan Adile Sultan Kasrı, Sultan Abdülmecit tarafından kız kardeşi Adile Sultan'a ithafen 1853 yılında inşa edilmiştir. Mimari çalışmalarını Nigogos Balyan'ın üstlendiği bu tarihi yapı, yükseltilmiş bodrum üzerine Şekil 67’de görüldüğü üzere iki katlı olarak tasarlanmıştır (Tuğlacı, 1993). Adile Sultan Kasrı geniş bir araziye konumlandırılan

⁹ Hastalıkları önleyici tedbirlerle ilgili tıp dalı, koruyucu hekimlik.

kâgir(taş) kasır, Sultan Abdülaziz tarafından av köşkü olarak yaptırılmıştır (Batur, 1993). Diğer adı Valide bağ olan köşk Sultan III. Selim'in imamı Derviş Mehmet Efendi'ye aittir. Sultan Selim, Mihrişah Sultan için de bu bölgede bir bağ köşkü yaptırmıştır.

Şekil 66. Adile Sultan Kasrı (earth.google.com).

Şekil 67. Adile Sultan Kasrı (Tarihi İstanbul).

Bu köşk daha sonra Sultan Abdülmecid'in mülkiyetine geçmiş, burayı annesi Bezmiâlem Valide Sultan'a hediye etmiştir. Bezmiâlem Valide Sultan, kısa sürede farklı yerlerden ve farklı cinslerde getirttiği elma, armut, üzüm, vişne, dut gibi ağaçlarla büyük bir bağ oluşturmuştur. Bu faaliyetlerden dolayı, Valide Bağı'nın isminin Abdülmecid'in annesi Bezmiâlem Valide Sultan'dan alındığı rivayet edilmektedir (Mermi, 2001).

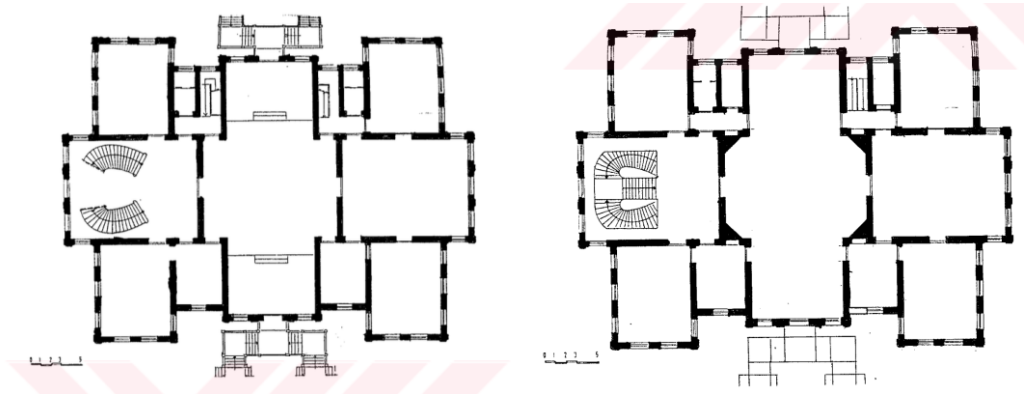

Şekil 68. Adile Sultan Kasrı Merdiven Görünüşü (www.tarihi.ist).

Şekil 69. Adile Sultan Kasrı Merdiven Görünüşü (www.tarihi.ist).

Bu dikdörtgen biçimli yapının planı, orta eksenlere göre iki yöndede simetriye sahiptir. Yapının içerisinde çift kollu görkemli bir merdiven yer almaktadır (Şekil 68 ve 69) Bu merdivenle sofa ve salona ulaşılmaktadır. Her katta, ortada bir sofa ve etrafında odalar yer almaktadır. Yapı, dört yönden girilebilecek şekilde tasarlanmıştır ancak ana giriş çift kollu bir merdivenle vurgulanmıştır.

Şekil 70. Adile Sultan Kasrı Zemin ve 1. Kat Planı (Çelikbilek, 1988).

Şekil 71. Adile Sultan Kasrı (www.tarihi.ist).

Cephede salon ve odalar, çıkıntılı bir düzenle birbirinden ayrılmıştır. Yapının köşeleri yivli plasterler¹⁰süslenmiş, giriş bölümü ise daha küçük plasterlerle desteklenmiştir. Bu süsleme biçimi cephe boyunca devam ederek, aynı zamanda ortada ve saçak hizasında yer alan kornişler boydan boya cepheyi tamamlamıştır (Batur, 1994a).

Şekil 72. Adile Sultan Kasrı (www.tarihi.ist).

Adile Sultan Kasrı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında bazı değişiklikler yapılarak "Darüleytam" adıyla yetimler yurdu olarak kullanılmış ve daha sonra 60 yataklı bir çocuk prevantoryumuna dönüştürülmüştür (Batur, 1994a). Bir dönem öğretmen evi olarak kullanılan yapı, aynı zamanda Hababam Sınıfı film serilerine ilham olmuş ve odalardan biri Hababam Sınıfı Müzesi olarak düzenlenmiştir (www.tarihi.ist).

¹⁰ Pilaster, sütunçe ya da sütunçe, mimaride duvara yapışık sütun şeklinde kullanılan bir inşaat tekniğidir. Yapılarda süs öğesi olarak kullanılır. Dört köşeli sütun, duvara yapışık sütun şeklinde dikey olarak sütunun yarısının duvara gömme haliyle uygulanmasıdır.

2.2.2.7 Tophane Kasrı

1852 yılında Sultan Abdülmecit tarafından yaptırılan Tophane Kasrı, İstanbul'un Tophane semtinde, Necatibey Caddesi üzerinde ve Nusretiye Cami'nin yanında inşa edilmiştir. Eski Tophane Meydanı'nda İngiliz mimar William James Smith tarafından inşa edilen bu yapı, padişahların Tophane'deki askeri tesisleri ziyaret etmeleri ve şehre deniz yoluyla gelen yabancı devlet adamlarını karşılamaları için özel olarak kullanılmıştır (Can, 1994).

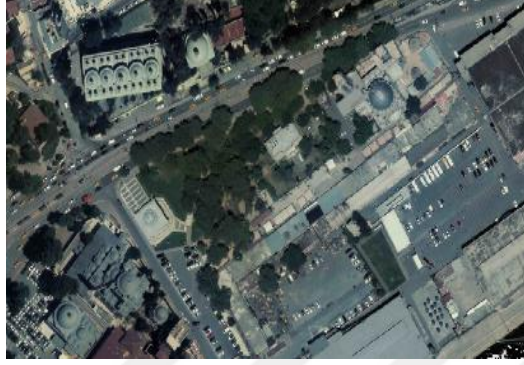
Şekil 73. 1855 yılında Tophane Kasrı'nın Görünümü (www.eskiistanbul.net).

Tophane Kasrını, Sultan Abdülmecid'in sık sık ziyaret ettiği ve bu kasırda konakladığı bilinmektedir. Bu yapıda ağırlanan ilk yüksek rütbeli kişinin 1858 yılında, Rus Çar'ının kardeşi olan Grandük Konstantin olduğu ve kasrın tarihi olaylara da şahitlik yaptığı söylemler arasındadır (Şehsuvaroğlu, 1946).

Şekil 74. Tophane Kasrı 19.yüzyıl Sonu (Akyüz 2007, s.63).

Yapı, İstanbul'un Beyoğlu ilçesine bağlı Kılıç Ali Paşa (Tophane) mahallesinde, 5 numaralı parselde ve 2500 numaralı ada üzerinde yer almaktadır. Şekil 74'de görüldüğü gibi dikdörtgen planlı olarak, denize paralel bir şekilde konumlandırılmıştır (Alanyurt ve Eskici, 2019).

Şekil 75. Tophane Kasrı'nın uydu görüntüsü (earth.google.com).

Kasrın uzun kenarı yaklaşık 22 metre, kısa kenarı ise yaklaşık 10 metredir. Yapının ortasında, girişini oluşturan sütunlu çıkma ve simetrisinde yer alan cumba, cepheden taşarak yapıya hareketlilik kazandırmıştır (Alanyurt ve Eskici, 2019).

Şekil 76. Tophane Kasrı (www.eskiistanbul.net).

Tophane Kasrı, geleneksel Osmanlı mimarisine uygun olarak yığma sistem kullanılarak inşa edilmiş kâgir bir yapıdır. Binanın temeli moloz taş duvarla yapılmış olup, zemin kat duvarları tuğladan inşa edilmiştir (Şekil 76). Birinci katta yer alan zemin döşemesinin ve oda duvarlarının ana taşıyıcısı ahşap malzeme kullanılarak yapılmıştır. Yapının çatısı, ahşap konstrüksiyon üzerine monte edilmiş kurşunla kaplanmıştır. Estetik olarak önemli bir değere sahip olan bu yapı, geleneksel Osmanlı mimarisinin özelliklerini taşımaktadır (Alanyurt ve Eskici, 2019).

Şekil 77. Tophane Kasrı Kara Cephesi.

Tophane Kasrı'nın kara cephesinde yer alan pencereler, denizlikler, söveler, kemerler; taş malzeme kullanılarak inşa edilmiş, yapının cephede yer alan diğer süslemeleri ise taş taklidi harçtan imal edilmiştir. Bu detaylar, Şekil 77'de görüldüğü gibi binanın dış cephesine estetik bir görünüm kazandırmaktadır. Zemin kattaki iç mekân tuğla duvarlarla bölünmüşken, birinci katta bağdadi¹¹ duvarlarla ayrılmıştır (Alanyurt ve Eskici, 2019).

Şekil 78. Tophane Kasrı.

Tophane Kasrının, dışarıya taşan giriş bölümü ve yola bakan cephesi konsollarla taşınan geniş çıkmaları sayesinde cephelerde tek düze görüntüden çıkılmış, cephede hareket sağlanmıştır (Şekil 78). Yapıda kullanılan dışa yönelik kemerli pencereler, kemer

¹¹ Ahşap karkas elemanları arasına 1-2 cm aralıklar ile yatay çakılan tahtaların üzerine sıva uygulaması uygulanarak yapılan yapılara bağdadi yapı denir.

hizasında devam eden yatay silmeler ve madalyonlar Tophane Kasrına estetik ve zenginlik katarak, barok tarzını ön plana çıkmasında etkili olmuştur (Can, 1994).

Şekil 79. Tophane Kasrı (kulturenvanteri.com/tr).

Yapının çatısı plasterlerle desteklenmiş ve çatıdaki madalyonlara kurdele biçiminde formlar eklenerek estetik bir görünüm kazandırılmıştır. Ayrıca, pencerelerin çevresinde yatay ve düşey bitkisel motifli panolar bulunmaktadır (**Şekil 80**) Tüm bu süslemeler, yapıya Neoklasik üsluplu bir görünüm kazandırmaktadır. İç mekânda yer alan bezemeleri, kalem işi tavan süslemeleri, korent düzeninde plaster ve mermer şömineleri sayesinde sıcak ve zengin bir görünüm oluşturmuştur (Can, 1994).

Şekil 80. Tophane Kasrı Düşey Panolu Süslemeler. (kulturenvanteri.com/tr).

Tophane Kasrı'nın mimari yapısı ve detayları, Osmanlı mimarisinin çeşitliliğini yansıtan bir örnek olarak günümüzde önemini korumaktadır. Binanın tarihi ve mimari nitelikleri, ziyaretçilere geçmişi sergileyen bir mekân sunmaktadır (Alanyurt ve Eskici, 2019). Tarihi süreçte çevresinde yapılan değişiklikler sonucunda, kasrın denizle bağlantısı kesilmiş ve uzun bir süre Malul Gaziler Yurdu olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise Mimar Sinan Üniversitesi tarafından kullanılmaktadır (Can, 1994).

2.2.3 Ihlamur Kasrı

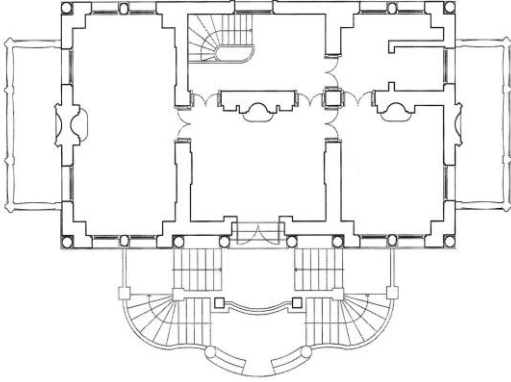
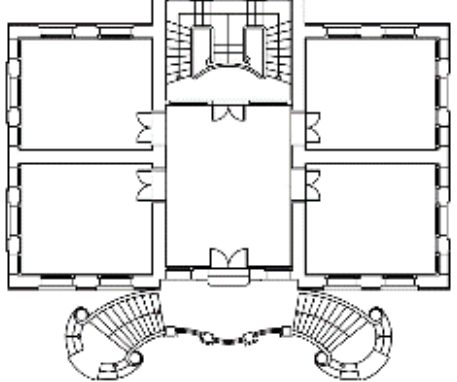
Ihlamur Kasırları, Avrupa yakasının Beşiktaş ve Nişantaşı semtleri arasında yer alan son dönem Osmanlı mimarisi eserlerindendir (Şekil 81). Bu bölgeye Sultan III. Ahmet (1703-1730) için bir köşk yapıldığı ve arazinin mesire alanına dönüştürüldüğü bilinmektedir. Sultan Abdülmecit'in bölgeye olan yoğun ilgisi sebebiyle arazideki köşkün yerine Nigoğos Baylan'a günümüzdeki yapılar inşa ettirilmiştir (Tuğlacı, 1993, s.374).

Şekil 81. Ihlamur Kasırları (earth.google.com).

Ihlamur Kasırlarının içerisinde yer alan Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) ve Maiyet Köşkü; 1849-1855 yılları arasında yeşilliklerle ve yüksek duvarlarla çevrilmiş 24.724 m²'lik bir alana inşa edilmiştir. Bu yapılar aynı zamanda ferahlık, huzur anlamına gelen “Nüzhetiye” ismi ile anılmaktadır (Dişbudak,1999) (Tablo 1). Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü); Sultanın şahsi kullanımı için ayrılarak, av ve dinlenme alanı olarak kullanılmış, Maiyet Köşkü ise sultanın haremi ve çalışanları için yaptırılmıştır (Dişbudak, 1999). Yukarda incelenen diğer kasırlarda olduğu gibi Ihlamur Kasırlarında da konaklama düşünüldüğü için yatak odası gibi yaşam birimlerine yer verilmemiştir. Ihlamur Kasırlarının içindeki yapılar yükseltilmiş bodrum kat üzerine tek kat olarak planlanmıştır. Eldem'in (1954) Türk Evi Plan Tipleri kitabına göre yapının odaları üç tarafı odalı iç sofalı plan tipiyle benzerlik göstermektedir (Eldem, 1954, s.34).

Tablo 6. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü Planları (Taşer, 2008, s.228- 237).

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Zemin Kat Planı	Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Bodrum Kat Planı
	

Yapının cephe süslemelerinde Batı mimarisinin ön planda olması sebebiyle ağırlıklı olarak Eklektik üslup tercih edilmiş, Barok ve Ampir üslup ön plana çıkmıştır. Süslemelerde Osmanlı-Batı sentezi geleneksel çizgilerin korunduğunun göstergesidir (Dişbudak, 1999). Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün girişi; Tablo 6'da görüldüğü gibi Doğu cephesinde bulunan Barok üsluptaki merdiveni ve kabartmalı süslemeleri ile göz alıcı hale gelmiştir (Öner, 1994). Doğu cephe süslemesi düşey olarak üç parçaya bölünmüş ve ana giriş kapısı içeri çekilmiştir. Giriş kapısının yanında simetrisinde yer alan ikiz pencereler dışa çıkarılarak giriş cephesi ön plana çıkmıştır. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün Kuzey ve Güney cephesinde yer alan yivli sekiz sütun üzerine oturan balkonlar yapının yatay düzlemdeki görüntüsünü vurgulamaktadır (Baydaş, 2018).

Tablo 7. İhlamur Kasırları, Merasim ve Maiyet Köşkü Cephe Görselleri

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)	Maiyet Köşkü
	
Merasim Köşkü Doğu Cephe Merdiveni	Maiyet Köşkü Güney Cephe Merdiveni
	
Merasim Köşkü Batı Cephe	Maiyet Köşkü Kuzey Cephe
	
Merasim Köşkü Doğu Cephe Süslemeleri	Maiyet Köşkü Güney Cephe Süslemeleri
	
İhlamur Kasırları Bahçe	İhlamur Kasırları Bahçe
	

Binanın yüksek saçaklarla gizlenen çatısı volüt, rozet ve girland süslemeleri, cephe boyunca devam ederek taç kornişlerle detaylandırılmıştır. Nişler, sütunlar ve duvar

payeleri, kapı ve pencere üst bölümleri yüksek kabartmalı, çiçekler, griland, rozetler, istiridye kabukları gibi zengin süslemelerle bezenmiştir (Dişbudak, 1990) (Tablo 6).

Yapının içerisinde Aynalı salon, Merasim odası, Müzik odası ve merdiven alanına çıkan bir hol bulunmaktadır. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) kullanılan kalemişi tavanlar, alçı, stuko ve varaklı kabartmalar mekânın göz alıcı detayları arasındadır. Duvarlarda kullanılan stuko tekniği ise çevresel faktörlere dayanıklı olması ve estetik bir görünüm elde etmek için tercih edilmiştir (Tablo 7).

Aynalı salondaki sablajlı cam kapılar ve giyotin pencereler üzerinde yer alan alınlıklarda varaklı korniş detayları göze çarpmaktadır. Yapının içerisinde yer alan Merasim odası, sultanın konuklarını ağırladığı ağır süslemeli oda olarak bilinmektedir. Aynalı salon ismini odada bulunan büyük ve gösterişli aynalardan almaktadır. Müzik odası olarak bilinen oda ise içerisinde bulunan mobilyalar müzik aletlerini anımsattığı için bu ismi almış aynı zamanda resmi yazışmaların bu oda da yapıldığı düşünülmektedir. Batıdan getirilen aksesuar ve mobilyalar Ihlamur Kasırları için özel olarak imal edilmiştir (Taşer, 2008) (Tablo 7).

Tablo 8. Ihlamur Kasırları, Merasim ve Maiyet Köşkü İç Mekân Görselleri.

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon	Maiyet Köşkü 1'nolu Oda Şömine
	
Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Müzik Odası	Maiyet Köşkü 3'nolu Oda
	
Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon	Maiyet Köşkü Sofa
	

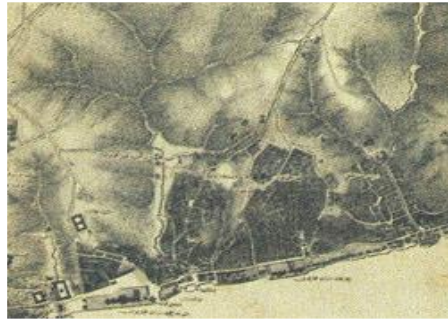
Ihlamur Kasırlarının arazisi içerisinde yer alan bir diğerk yapı ise Maiyet Köşküdür. Yapı, Merasim Köşküne (Mabeyn Köşkü) göre daha az süslemeli tasarıma sahiptir, dış görünüşler açısından ise daha sade bir tasarım anlayışını yansıtmaktadır. Yapıya giriş kuzey ve güney cepheden sağlanırken, ana giriş çift kollu dönen merdivenin bulunduğu güney cephe kabul edilmektedir (Taşer, 2008). Maiyet Köşkü'nün iç mekân süslemeleri sade bir tasarıma sahiptir, Merasim Köşkü'nde olduğu gibi iç sofaya açılan odalar bulunmaktadır. Bu odaların giriş cephesine bakan bölümlerinde kullanılan Tablo 7'de görüldüğü gibi şömine ısınma amacıyla konumlandırılmış ve üzerine varaklı bir ayna yerleştirilmiştir. Duvarlar yapımı, zor ve maliyetli olan Avusturya stukosu ile kaplanmıştır (Dişbudak, 1999) (Tablo 7). Ihlamur Kasırlarının içerisinde yer alan Merasim ve Maiyet Köşkü arasında Barok üslubu yansıtan setli bir bahçe ve bu bahçenin setleri arasında fıskiyeli havuz ve süslemeli bir çeşme yer almaktadır. Bahçenin merkezinde Merasim Köşkünün önünde aslan heykelleri ve büyük bir havuzu bulunmaktadır (Öner,1994) (Tablo 7).

3. IHLAMUR KASIRLARININ MEKÂNSAL ANALİZİ

Kasır, Köşk ve Saray yapılarındaki mimari değişimler ve yenilikler çağdaşlaşma sürecinde Batı etkisiyle ortaya çıkmıştır. Ihlamur Kasırlarının, Osmanlı Devleti'nin batılılaşma sürecinde Sultan Abdülmecit vasıtasıyla Nigoğos Baylan'a inşa ettirilen yapılardan biridir. Osmanlı döneminde Ihlamur Kasırlarının, ferahlık tazelik anlamına gelen “Nüzhetiye” adıyla anılmaktadır. Kasırların bulunduğu alan önceden “Hacı Hüseyin Bağı” olarak kayıtlarda geçerken, daha sonra bu alan Sultana ait bir mesire alanına dönüştürülmüş ve bu bölgeye iki adet yapı yaptırılmıştır. Sultanın kendisi için olan yapı “Merasim Köşkü” (Mabeyn Köşkü) haremi ve çalışanları için olan yapı ise “Maiyet Köşkü” olarak bilinmektedir (Dişbudak, 1992, s.82). Tezin bu bölümünde Ihlamur Kasırlarının içerisinde bulunan Merasim ve Maiyet Köşklerinin mekânsal analizi yapılacaktır. Yapıların tarihi çevresi ve konumu, mimari özellikleri ve süsleme programları incelenecektir.

3.1 Tarihi Çevre ve Konumu

Ihlamur Kasırları, İstanbul Boğaz'ının Avrupa yakasında, Beşiktaş ve Nişantaşı Semtleri arasında, Batıda Teşvikiye- Nişantaşı, doğuda Balmumcu- Yıldız, kuzeyde Gayrettepe- Mecidiyeköy sınırları arasında bulunan Ihlamur Vadisine konumlandırılmıştır (Şekil 82). Günümüzde, Ihlamur Kasırlarının bulunduğu vadi, yoğun yapılaşmanın içinde kalmıştır, fakat Ihlamur Kasırlarının Şekil 83'de görüldüğü üzere bahçesinde bulunan ıhlamur ve çınar ağaçları ile şehrin karmaşasından sıyrılarak dinlenme alanı olarak kullanılmaya devam etmektedir (Öner, 1994).

Şekil 82. “Lisan-ı Türkiye Tercüme” olunan Moltke haritasında ‘Nüzhetiye Kasrı’ (Öner,1994).

Ihlamur Kasırlarının içinde bulunduğu vadi üç bölümden oluşmaktadır. Vadinin İlk bölümü bugünkü Ihlamur Kasırlarının içinde konumlandığı Nişantaşı yamaçlarıdır. Bu alan adını Hacı Hüseyin Ağa'ya ait olan tarla ve bağlardan almaktadır. Hacı Hüseyin'in idam edilmesinin ardından bu arazi Osmanlı Devlet hazinesine geçmiştir. Fakat bu alan 19. yüzyıl sonuna kadar 'Hacı Hüseyin Bağları' olarak anılmaya devam etmiştir (Baysun, 1953). Cavid Baysuna göre:

Bizim Ihlamur dediğimiz bu kadim halk mesiresine, daha doğrusu, tahminime göre vadinin Nişantaşı cihetindeki sırtlarına, elli sene önce, belki daha yakın bir zamana kadar, Hacı Hüseyin Bağı denir ve fevkalâde bir parkın çeşitli yeşillikleri içinde göz alan pek süslü ve bembeyaz küçük kasır Hacı Hüseyin Bağı Köşkü adıyla anılırdı. Herhalde Ihlamur vadisini çerçeveleyen sırtların, vaktiyle Hacı Hüseyin adında birine âid bağlarla örtülü olduğunu anlatan bu ismin menşe'in, kimse bilmiyor, ortada ne bağdan eser ne de Hacı Hüseyin'den haber bulunuyordu demiştir (Baysun, 1953, s.69-70).

Şekil 83. Ihlamur Kasırları Kuşbakışı Görüntüsü (dkaynak.wordpress.com).

Vadinin ikinci bölümü ise, Yıldız'a doğru yükselen ve Ihlamur olarak bilinen ana tepedir. Sultan I. Abdülhamid'in tahtta kaldığı süre boyunca bu alanda herhangi bir yerleşime rastlanmamıştır. Dönemin şartları altında bir spor alanı olarak da hizmet verirken mesirenin bulunduğu bu alan bir dinlenme alanı olarak da kullanılmıştır. Yapılan araştırmalarda Yıldız'a doğru uzanan bu tepelerde Seyyid Mehmed Paşa'nın silahtarlık yaptığı dönemde bir namazgâh inşa ettirdiği bilinmektedir (Öner, 1994; Baysun, 1950). Fakat bu namazgaha ait görsel, araştırılan kaynaklarda bulunamamıştır. Vadinin üçüncü

bölümü, Mecidiyeköy’e köye doğru uzanan kısımdır ve bu bölüm Sultan Abdülmecid döneminde ‘Muhabbet Bahçesi’ olarak İhlamur Kasrına eklenmiştir (Şekil 84).

Şekil 84. İhlamur Kasırları ve Çevresi (Öner, 1992).

Bugün yüksek parmaklıklarla çevrili olan bu yapılar Şekil 85’te görüldüğü gibi, 24,724 m2 lik ağaçlıklı bir alan içerisinde yer almaktadır. Bu vadinin 18-20. yüzyılı arasında Fulya Deresi’nin aktığı, bölgeyi İhlamur ve çınar ağaçlarının serinlettiği ve İhlamur Kasırlarının yeşillikler dolu bir vadi olarak İstanbul’un önemli dinlenme noktalarından biri olduğu bilinmektedir (Baysun, 1953; Dişbudak, 1999). Fransız yazar Lamartine İhlamur Vadisi hakkındaki yazılarından birinde:

Kendimizi Savoie ya da İsviçre’de, bir orman parçasını ekmiş, düzenlemiş bir çiftçinin topraklarında sanabilirdik. Çakıllar üstünde akan suların şırıltısından, yapraklar arasında kuş cıvıltılarından başka ses gelmiyordu kulaklarımıza. Ne bir duvar görülüyordu ne de bir adam ne bir parmaklık ne de herhangi bir ev, bir barınak(...) Hele saraya benzer hiçbir şey yoktu.

demıştır (Öner, 1994, s.8).

Şekil 85. M.S.Ü Resim ve Heykel Müzesi’nde Korunan Bir Yağlı Boya Tabloda Merasim (Mabeyn) Köşkü (Öner, 1994).

Aynı zamanda bu bölgede Sultanların su dolu testilere nişan alıp, ok attıkları, Nişantaşı adı verilen anıt yapıların burada bulunduğu ve bu anıtların, günümüzde tahmin edilen sayıdan daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Sedat Hakkı Eldem'in Kasırlar ve Köşkler II kitabını oluştururken yaptığı araştırmalarda kasrın yedi setli olduğu belirtmiştir; bu yamaçlardaki Nişantaşılarından sadece üç tanesi günümüze ulaşmıştır. Bu anıt taşlarından günümüze kadar gelebilen örneklerden biri Şekil 86'da görüldüğü gibi beşinci sette yer alan ve Sultan III. Selim'e ait Nişantaşı'dır (Öner, 1994, s.11).

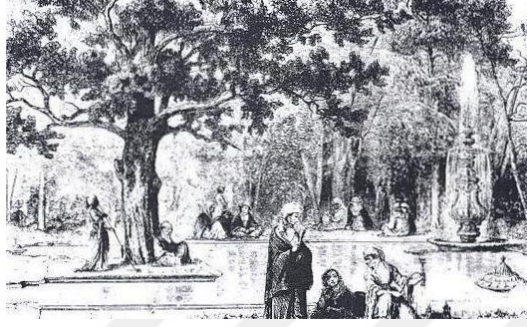
Şekil 86. Sultan III. Selim'e ait Nişantaşı (Öner,1994).

Sultan III. Selime ait Nişantaşı üzerindeki yazı;

Nişàn urdukça ol sultan-ı zîşàn
İsabet ettire her işde Yezdàn
Hemàn yaz nâşidà vasf-ı cemîlîn
Ki mazmûn ola aynı-ı selsebîlin
Akarsa hemadan tarihi
Nişàn kırdı yine şâh-ı cihânbân'
Dizeleriyle;
El'abd-ül-hakiyr-üd-dâî
Mehmed Es'ad-ül Yesârî
Gafere zenûbehû
Sene 1205 (...) (Öner, 1994, s.11).

Tahta çıkış tarihi 1789 Fransız İhtilali ile örtüşen Sultan III. Selim'in saltanatının başlangıç yıllarına ait olan ve üzerinde 1790 tarihini taşıyan tuğralı, yüz on beş satırlı

yazı, talik hattıyla ¹²yazılmıştır. Bu diziler, ünlü şair Enderunlu Nâşid'e aittir ve hattat olarak ise Topkapı Sarayı'nın III. Selim tarafından kullanılan odalarını ve Aynalıkavak Kasrı'nın duvarlarını süsleyen yazıları da tasarlayan Yesârîzâde Mehmed Esad Efendi'nin elinden çıkmıştır. Bu yazıt, Sultan III. Selim'in saltanatının ilk yıllarına dair bir iz taşıyan önemli bir belge olarak öne çıkmaktadır (Öner, 1994, s.11) (Şekil 86).

Şekil 87. 1830'larda İhlamur Mesiresi (Gülersoy, 1983).

Sultan III. Selim'in yardımcısı tarafından tutulan bir günlükte, 1791 yılında bu bölgede düzenlenen bir töreni anlatmaktadır. Bu günlükte, Şekil 87'de görüldüğü üzere İhlamur'da yapılan havuz ve dikilen sütunlar için düzenlenen yemekli törenler ve ok atma yarışmaları hakkında bilgiler vermektedir. Bu bölgede yapılan müsabakaların sonucunda verilen hediyeler ise dönem sultanlarının spor oyunlarına ne kadar değer verdiğini göstermektedir (Şekil 87). Sultan Abdülmecid'in, bölgenin mesire alanına dönüşümünden önce bu bölgeyi ziyaret ettiği ve eski bağ evinde dinlendiği bilinmektedir. İhlamur vadisindeki bu değişim Osmanlı Devleti'nin izleri dışında Sultan Abdülmecid'in çağdaş ve batılı kimliğini ön plana çıkarmaktadır (Öner, 1994). Yabancı konukların bu kasırdaki ağırlandığı, bu konuklar arasında yer alan Fransız yazar Lamartine'nin İstanbul yazıları kitabında:

Bugün bu çevre, bütünüyle farklı bir görünümde karşımıza çıkıyor. Kent, yoğun yapılaşmayla, çok yakın zamanlara dek Lamartine'in anlattığı görünümü koruyan İhlamur Vadisi'ni de kısılcı içine almış, gittikçe sıkıştırıyor. Ancak nasılsa korunabilmiş, küçük yeşil bir doku içinde, İhlamur Kasrı adıyla tanınan

¹² İslam hat sanatında, özellikle Farsçanın gereksinimlerini karşılamak için tasarlanmış bir hat türüdür.

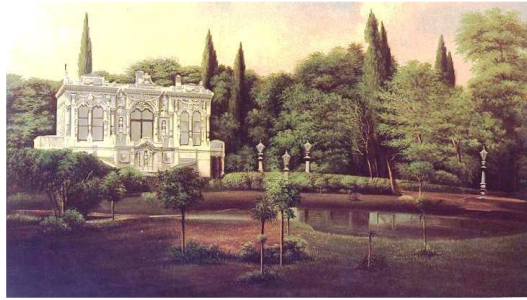
ve 19. Yüzyıl mimarlığının özgün örneklerinden, mücevher güzelliğinde iki yapı, bu eski ve anılarla dolu mesireyi, süslüyor

diye belirtmektedir (Aktaran: Öner, 1994, s.8).

Sultan III. Ahmet döneminde, İhlamur mesiresine bir köşk inşa edildiği ve bölgenin özel bir bahçeye dönüştürüldüğü, Sultan I. Abdülhamit ve III. Selim hükümdarlıklarının ardından 19. yüzyılın ilk yarısında Sultan Abdülmecid'in de bu bölgeye ilgi duyduğu bilinmektedir. Daha sonra, bu sade köşkün yıkılıp yerine 1848-1853 yıllarında Sultan Abdülmecid vasıtasıyla Nigoğos Balyan'a kasırların günümüzdeki hali yaptırılmış ve biniş kasrı olarak kullanılmıştır. Bu arazinin içindeki yapılardan biri; Merasim köşkü (Mabeyn Köşkü) olarak, diğeri ise Maiyet köşkü olarak adlandırılmıştır (Tuğlacı, 1993).

3.2 Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Sultan Abdülmecid'in şahsı için yaptırdığı; biniş köşkü olarak kullandığı ve devlet erkanını ağırladığı mekân olarak bilinmektedir. İhlamur Kasırlarına demir döküm parmaklıklar ardından bakıldığında, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün bahçe içindeki konumu, düzeni, tek katlı yapısı sade bir görüntü verirken, detaylı bakıldığında cephe süslemeleri ve iç mekân tasarımı ile dikkat çekmektedir (Öner, 1994).

Şekil 88. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)- Ressam İbrahim Yağlıboya (Sözen, 1990).

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), arşiv belgelerinde 'Zatı Padişahiye Mahsus Daire' ve 'Hünkâr Dairesi' olarak geçmektedir. Günümüzde Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) olarak anılan bu yapı, Sultan'ın dinlenme, avlanma gibi ihtiyaçlarını karşılamak için sık sık ziyaret ettiği yapıdır (Öner, 1994). Merasim Köşkü'nün (Mabeyn Köşkü) dikkat

çekici özelliklerinden biri de doğu cephesinde yer alan cepheye hareket katarak girişi vurgulayan at nalı biçimindeki Barok merdivenidir (Şekil 89). Yapının Kuzey ve Güney cephesindeki kaideli sütunlar üzerine oturtulan balkonlar ise dikkat çeken bir diğer özelliğidir. Şekil 90’da görüldüğü gibi dış cephe tasarımında girland, çiçek, yaprak, istiridye formu, vazo ve çelenk süslemeleri hakimken, Şekil 91’de görüldüğü gibi iç mekân tavan süslemelerinde iri gül, yapraklar, mısır, başak, nar ve armut gibi meyve motifleri yer almaktadır (Dişbudak, 1999).

Şekil 89. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Cephesi.

Şekil 90. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Cephesi.

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)’nün içerisinde Aynalı salon (Şekil 91), Merasim salonu (Şekil 92), Müzik odası (Şekil 93), tuvalet ve abdesthane (Şekil 94) yer alırken, köşkte konaklama yapılmadığı için yatak odası bulunmamaktadır.

Şekil 91. Ihlamur Kasırları ,Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salonu.

Şekil 92. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merasim Salonu.

Şekil 93. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Müzik Odası.

Şekil 94. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü(Mabeyn Köşkü), Abdesthane.

Şekil 95. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü(Mabeyn Köşkü), Süslemeli Tavan.

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Sultanın kullanımı dışında törenler için tasarlanmış ve kullanılmıştır (Öner, 1994). Yapının Doğu cephesinde bulunan aynı zamanda zemin kata ulaşımı sağlayan merdiven, Barok üslubu yansıtan güzel bir örnektir. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün önünde havuzlu bahçe (Şekil 96) ve aslan heykelleri (Şekil 97 ve 98) yer almaktadır.

Şekil 96. Ihlamur Kasrıları, Havuzlu Bahçe.

Şekil 97. Ihlamur Kasrıları, Aslan Heykeli.

Şekil 98. Ihlamur Kasrıları, Aslan Heykeli .

3.2.1 Mimari özellikler

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Şekil 99'da görüldüğü gibi yükseltilmiş bodrum üzerine tek kat olarak inşa edilmiştir. Yapının doğu cephesinde at nalı formundaki süslemeli merdiveni dikkat çeken ve zemin kata ulaşımı sağlayan bir yapı aracıdır. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), cephelerinde kabartmalı bezemeler Rokoko ve Ampir üslup özelliklerini taşısa da dönemin etkisi ile Barok üslubu da yansıttığı için yapı Eklektik (karma) üslup olarak kabul edilmektedir. Taş işçiliğine ait önemli eserler arasında yer alan Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) 'nde kesme taşlar ve mermer malzeme tercih edilmiştir. Yapıda toplam 15 pencere, 1 ana giriş, 2 acil çıkış ve 2 adet balkon yer almaktadır. Kuzey ve Güney cephede yer alan pencereler giyotin sistemle açılarak balkonlara çıkışı sağlamaktadır. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nde mesire alanının huzurlu ortamını içeri yansıtması için zeminden tavana kadar devam eden dar ama sık, aralıklı pencereler kullanılmıştır.

Şekil 99. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü(Mabeyn Köşkü), Cephe.

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün Kuzey ve Güney cephelerinde yer alan balkonlar, katların yatay aks üzerinde birbirinden ayrılmasında belirleyici olmuştur. Yapının balkonlarını, Şekil 100'de görüldüğü üzere 8 adet kaide üzerine oturan sütun taşımaktadır.

Şekil 100. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü(Mabeyn Köşkü), Güney Cephe Balkon.

Balkonların altında yer alan acil çıkış kapısı ve basık kemerli pencereler sayesinde bodrum katın doğal ışık ihtiyacını karşılanmaktadır. Şekil 101’de görüldüğü gibi pencereler üzerine sabitlenmiş ajurlu parmaklıklar güvenlik amacıyla düşünülmüş; parmaklıkların geometrik formları yapıya uygun olarak tasarlanmıştır. Sütunların taşıdığı balkon korkulukları taş malzeme kullanılarak ajurlu formda süslenmiştir.

Şekil 101. Ihlamur Kasırları, Merasim (Mabeyn Köşkü), Ajur Parmaklı Pencereleri.

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)’nün cephelerin birleşim noktalarında Şekil 102’de görüldüğü gibi yivli köşe sütuncesi ¹³yerleştirilmiş böylece cepheler arasındaki geçiş yumuşatılarak ve köşe algısı kırılmak istenmiştir.

¹³ Silindir sütun yapısı üzerinde oluklu bir dekorasyona sahip olan sütun modelidir. Antik çağlarda iyon, korint ve dor yapılarında sıkça görülen yivli sütunlar dekoratif başlıklar ile desteklenmektedir.

Şekil 102. Ihlamur Kasırları, Merasim (Mabeyn Köşkü), Yivli Sütuncesi.

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'ndeki köşe sütuncesi, kaide üzerine oturan altta akant yaprakları ile süslenmiş vazonun sütunu taşıyarak yivli volütlü başlıkla tamamlanması ile bitmektedir. Cephelerdeki süslemeler pencere kenar ve alınlıklarında yüksek rölyef¹⁴ tekniği kullanılarak yapılmış, kabartmalar ve bezemeler ise dönemin mimari üslubuna uygun olarak tasarlanmıştır (Şekil 103).

Şekil 103. Ihlamur Kasırları, Merasim (Mabeyn Köşkü).

Doğan Kuban (2007), Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün tasarlanma prensiplerinde binanın tasarımcısı Nigoğos Balyanın Fransız saraylarının süslemelerinden ilham alarak ağır Barok tarzını yapıda yansıttığını belirtmektedir (Kuban, 2007). Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün gizli dereli çatısı kurşunla kaplanmıştır, bu çatı sayesinde akan su dışarıdan görülmeden direk yapı içindeki tesisata yönlendirilmiştir (Baydaş, 2017).

¹⁴ Rölyef Türkçeye Fransızcadan giren bir kelimedir. Yüzeyde çöktürme ya da yükseltme şeklinde yapılan kabartma şeklidir.

Şekil 104. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Cephesi.

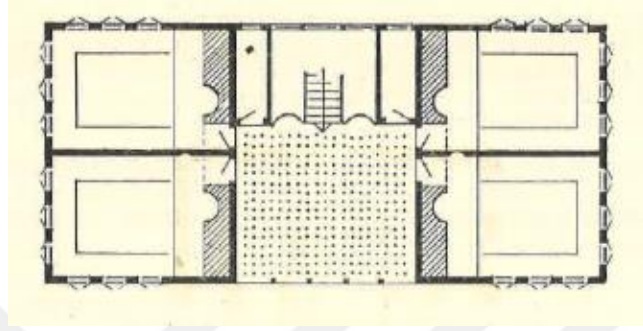
Şekil 105. Dolmabahçe Sarayı (www.millisaraylar.gov.tr).

Sultan Reşad döneminde başkâtiplik yapan Halid Ziya Uşaklıgil'in anılarını yazdığı Saray ve Ötesi kitabındaki yazılarda Ihlamur Kasrı hakkında '*Ihlamur Kasrı Dolmabahçe Sarayının ufaltıla ufaltıla son hadde indirilmiş halidir.*' demiştir (Uşaklıgil, 1940). Sultan Reşad döneminde yazılan anılarda anlaşıldığı üzere Ihlamur Kasrının, Dolmabahçe Sarayının minyatür versiyonu olarak tasarlandığı ve yapının konumunun saraya yakın olması nedeniyle tasarımında büyük katkısı olduğu söylenmektedir (Şekil 104-105).

3.2.1.1 Plan

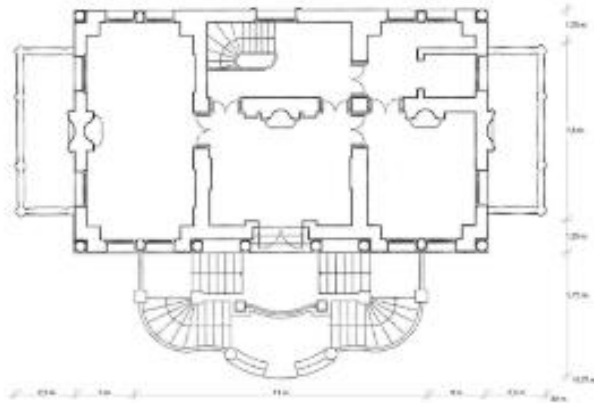
Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nde odalar sofa etrafına toplanarak geleneksel Türk evi plan tipini yansıtmaktadır. Geleneksel Türk evlerinin mimari nitelikleri, tarih boyunca devam eden, eklemlenen bir kültür birikimiyle, coğrafi ve iklimsel özelliklerin etkisiyle ayrıca bölgenin sahip olduğu sosyo-ekonomik özellikler, inanç, yaşam biçimi gibi etmenlerle ortaya çıkmıştır. Tüm bu bahsi geçen unsurların bir araya gelmesiyle tarihsel süreçte gelişimine devam eden geleneksel Türk evlerinin plan, cephe ve süsleme

özelliklerinin daha zengin bir niteliğe kavuştuğu söylenebilir (Uşma, 2021, s.229). Yükseltilmiş bodrum kat üzerine planlanan yapı, küçük ölçekli dikdörtgen bir plana sahiptir. Sedat Hakkı Eldem (1954), Türk evi kitabındaki plan tiplerinden, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün odaları üç tarafı odalı iç sofalı plan tipiyle benzerlik göstermektedir (Eldem, 1954) (Şekil 106).

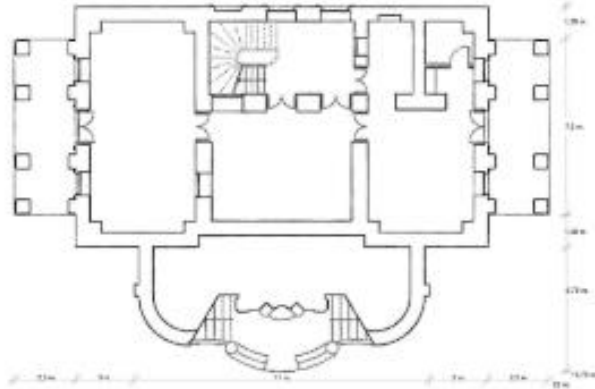
Şekil 106. Bir Yüzlü İç Sofalı İdeal Plan Tipi (Eldem,1954, s.94).

Yapının plan tipine göre sofa etrafına konumlandırılan odalara; sofadan açılan kapılarla erişim sağlanmaktadır. Yapının plan tipine göre sofa etrafına yerleştirilen odalara, sofadan açılan kapılarla geçiş sağlanmaktadır. Zemin katta: Şekil 107’de görüldüğü gibi doğu cephede yer alan Barok üsluplu merdiven yapının merkez noktası olarak kullanılan sofaya açılmaktadır. Sofanın batısında yer alan duvardan açılan iki kapı uzun bir koridor ve merdivene geçişi sağlamaktadır. Güney cephede yer alan dikdörtgen formlu ve yapının en büyük odası olan Merasim odası cepheyi kaplamaktadır.

Şekil 107. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Zemin Kat Planı (Taşer, 2008, s.228).

Sofanın Kuzey cephesinde merasim odasından küçük formda dikdörtgen planlı müzik odası yer almaktadır. Bu odanın Batı cephesine (arkaya) bakan bölümünde yapının tuvalet ve abdesthane birimlerine yer verilmiştir. Kuzey ve Güney cephede yer alan odalardan balkonlara geçiş giyotin pencereler ile sağlanmaktadır. Abdesthane bölümünden ve sofadan açılan kapılarla koridor ve bodrum kata erişimi sağlayan U biçimindeki merdivene ulaşılmaktadır.

Şekil 108. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Bodrum Kat Planı (Taşer, 2008, s.227).

Bodrum katta; Şekil 108’de görüldüğü üzere Batı cephesinde Zemin kat ile bodrum katı birbirine bağlayan merdiven yer almaktadır. Zemin katla bodrum katı planları birbirleriyle simetrik olarak planlanmıştır. Güney cephede yer alan dikdörtgen formlu oda, balkonları taşıyan sütunların olduğu bölüme açılmaktadır. Kuzey ve Güney cephelerde balkona açılan kapı cephenin tam ortasında simetrik düzende tasarlanmıştır. Doğu cephesinde bulunan sofadan merdiven boşluğuna geçilmektedir.

3.2.1.2 Cephe

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)’nün cephe tasarımında 19.yüzyıl’ın süsleme biçimlerine (Barok, Ampir ve Rokoko üsluba) rastlanmaktadır. Yapının ön cephesinde Tablo 10’da görüldüğü gibi kapı, pencere ve sütunlarla düşey bir görünüm sağlanırken, yivli sütunlar üzerine oturan balkonlar sayesinde yatay bir görünüm elde edilmiştir. Doğu cephesi giriş olarak bilinmekte ve önünde yer alan barok süslemeli merdiveni sayesinde giriş vurgulanmıştır. Merdivenin sahanlık kısmındaki duvarda nişli bir kısım ve

Tablo 10. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Cephe Detayları

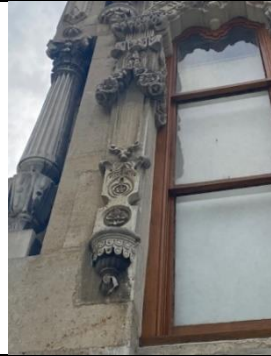
Merasim Köşkü Doğu Cephe Giriş Kapısı Detayı	Merasim Köşkü Doğu Cephe Merdiveni
	
Merasim Köşkü Doğu Cephe Pencere	Merasim Köşkü Doğu Cephe Merdiven Pano
	
Merasim Köşkü Doğu Cephe Giriş Kapısı	Merasim Köşkü Doğu Cephe Merdiven Detayı
	
Merasim Köşkü Doğu Cephe Pencere	Merasim Köşkü Doğu Cephe Merdiven Detayı
	

Kupa altında bulunan kaidenin süslemelerinde ‘C’ kıvrımlı akant yaprakları ve kaidenin tam ortasında on iki dilimli bir rozet bulunmaktadır. Tablo 2 ’de görüldüğü üzere kupanın üzeri geometrik dilimlere ayrılmış, kupanın kulpları ise ‘S’ ve ‘C’ kıvrımlı girland ve akant yapraklarından sarmal formda oluşturulmuştur. Tablo 9 ’da görüldüğü üzere nişin üzerinde yer alan basık kemerli akantüs yapraklı süsleme nişi tamamlayıcı niteliktedir. Dışta bulunan nişin, sağında ve solunda yer alan kaideler üzerine oturan yivli sütunlarda sarmal akantüs yaprakları dolaşmaktadır.

Kaideler ‘S’ ve ‘C’ kıvrımlı akantüs yaprakları ile detaylandırılmış, yivli sütunların üzerinde bulunan kemer alınlığı ise akantüs yaprakları ile bezenmiştir (Tablo 10). Doğu cephesi düşey aks üzerinde ana giriş kapısı, sağ ve sol pencereler olarak üç bölüme ayrılmıştır. Ana giriş kapısının yanlarında bulunan bölümler simetrik olarak devam eden yuvarlak kemerli ve çıkıntılı pencerelerden oluşmaktadır. Cephenin tam merkezinde bulunan giriş kapısı kemerli ve içeri doğru çekilerek kapı belirginleştirilmiştir (Tablo 10). Ana giriş kapısındaki kaide üzerinde yer alan yivli sütunlar kemerli girişi taşıyarak cephenin formunun oluşumunda etkin rol oynamıştır. Kapının her iki yanında yer alan vazo işlemeli nişler simetrik olarak yer almıştır.

Tablo 10’ de görüldüğü gibi giriş kapısının üzerinde yer alan basık yuvarlak kemerli kısımda simetrik panolar ve içlerinde dilimli geometrik desenler yer almaktadır. Kemer üzerinde çift sıra devam eden bordür süslemeyle bezenmiştir. İç tarafta bulunan geniş çubuklardan, dıştaki ise yarım daire ile işlenmiştir. Ahşap doğramanın hemen üzerinde istiridye formunda bir taç bezemenin kenarlarında “C” formlu akant yaprakları ve çiçek desenleri ile aşağı doğru sarkan perde görünümü elde edilmiştir. Kemer alınlığında, köşelerden başlayıp yarım daire biçiminde sarkıt olarak ortadaki istiridye formlu rozetle son bulan girland formlar üzerinde yer almaktadır. Cephe boyunca devam eden silme detayı bodrum kat ile zemin katı birbirinden ayırırken, kapı ve pencere kenarlarında yer alan dikdörtgen kaideye oturan sütunlar silme taşlarla birleşmektedir. Kaidenin ortasında geometrik desenler yer almaktadır. Yivli sütunlar vazoya otururken, sütun başında yer alan akantüs yaprakları ve volütler bezemeyi tamamlamaktadır (Tablo 11).

Tablo 11. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Cephe Detayları

Merasim Köşkü Doğu Cephe Kaide Detayı	Merasim Köşkü Doğu Cephe Niş Detayı
	
Merasim Köşkü Doğu Cephe Niş Detayı	Merasim Köşkü Doğu Cephe Pencere Detayı
	
Merasim Köşkü Cephe Köşe Sütuncesi	Merasim Köşkü Pencere Bordür Detayı
	
Merasim Köşkü Doğu Cephe Süslemeleri	Merasim Köşkü Doğu Cephe Süslemeleri
	

Merasim Köşkü'nün (Mabeyn Köşkü) doğu cephesindeki çıkıntılı bölümler dışında kalan, yüzeylerde nişler yer almaktadır. Bu nişlerin içinde merdivenin orta bölümünde yer alan kupa süslemesinin simetrisi bulunmaktadır. Kupaların altlarındaki kaideler ajurlu bir panoya oturmaktadır ve bu panonun üzerinde, çıkıntılı sarkıtlar süslemiştir. Nişin kemerli kısmında üstten gelen yükü taşımak için istiridye formu kullanılmış ve nişin iki yanında gülbezek motifli bordür olarak düşey düzlemde kullanılmıştır. Kupalı niş bölümünün üzerinde, kartuşlu akant yapraklarıyla bezenmiş bir bölüm ve çiçeklerle detaylandırılmış vazo yerleştirilmiş ve yine bu alanda çatıya yakın tahta istiridye formuna sık aralıklarla yer verilmiştir (Tablo 11).

Pencerelerin üzerinde yer alan kemerlerde girland saçaklar ve peçe adı verilen taşlar kullanılmıştır. Bu taşların formuna göre pencere ve kapıların ahşap doğramaları tasarlanmıştır. İki pencere arasındaki kemerleri taşıyan yivli sütunlar bulunmaktadır. Köşe noktalara mermer kaidenin taşıdığı köşe sütunceleri yerleştirilmiş ve bu sütunlar cephedeki keskin noktaların yumuşatılmasında büyük rol oynamaktadır (Tablo 11).

Pencere kenarlarında sütun etkisi veren geniş bordürler yer almaktadır. Bordürler alt kısımdan başlayarak, vazodan çıkan gülbezek motifli, "C" kıvrımlı süslemelerle oluşturulmuş dikdörtgen bir pano, büyüktan küçüğe giden çiçek motifli girlandlar, akant yaprakları ve üç parçalı yaprak dizisi sıralanmıştır. Pencereler üzerinde yer alan kemerli bölümde çift sıra bordür devam etmektedir. İç kısımdaki bordürde üçlü gruplar halinde çubuklar sıralanırken, dış kısımdaki bordürde yarım daire şeklinde motifler yerleştirilmiştir (Tablo 11). Pencerelerin hemen üzerinde yer alan volütlü sarkıt ile cepheye perde etkisi verilmiştir. İki pencere arasındaki kemerlerin birleşim noktasında dilimli vazo, üzerinde istiridye kabuğu formu yer almaktadır. İstiridye kabuğu formunun sağına ve soluna yanlara doğru çelenk şeklinde girlandlar bulunmaktadır. Çelenk bitiş noktasında kemerle birleşen ajurlu paneller yerleştirilmiştir (Tablo 11).

Tablo 12. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Cephe Detayları

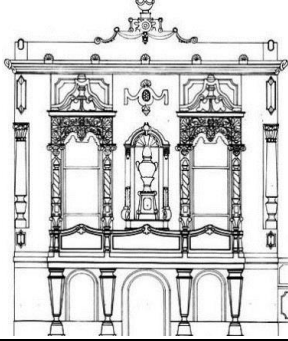
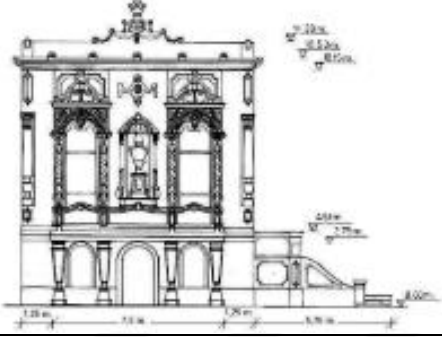
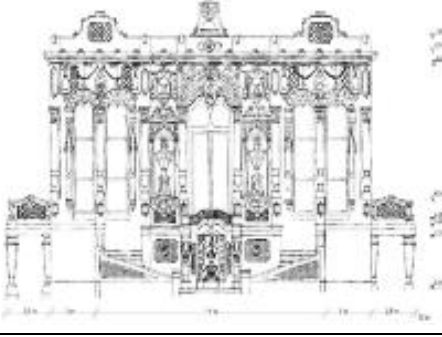
Merasim Köşkü Doğu Cephe Çatı	Merasim Köşkü Batı Cephe
	
Merasim Köşkü Kuzey Cephe Çıkış Kapısı	Merasim Köşkü Batı Cephe Pencere Detayı
	
Merasim Köşkü Kuzey Cephe Pencere Bordürü	Merasim Köşkü Kuzey Cephe Balkon
	
Merasim Köşkü Kuzey Cephe Niş Detayı	Merasim Köşkü Güney Cephe
	

Yapının Kuzey cephesi doğu cephesine göre daha dar bir cephedir. Cephede sekiz adet yivli sütun üzerine oturmuş balkon detayı bulunmaktadır. Kuzey cephesi ve Güney cephesi birbirinin simetrisidir. Balkonların altlarında küçük ahşap kemerli giriş kapısı ve yanlarda yine kemerli pencereleri yapının cephe formuna uygun olarak tasarlanmıştır. Pencerelerde ajurlu süslemeli korkuluklar bodrum katını vurgulamaktadır. Çatıdaki saçak kornişinin köşelerinde sertliği yumuşatmak ve cepheye hareket katmak için girlandlı, akantlı motifler ‘S’ formunda kabartmalı olarak yerleştirilmiştir. Cephe boyunca devam eden belli aralıklarla yerleştirilmiş istiridye kabuğu formu korniş saçığının üzerinde yer almaktadır (Tablo 12). Çatı kısmında yer alan ve cephenin tam orta kısmına yerleştirilen kademeli bir biçimde yükselen pano bulunmaktadır. Bu panoda köşeler ‘C’ kıvrımlarıyla yumuşak bir görünüme kavuşmuş ve akant yaprakları ile bir çelenk oluşturulmuştur. Panonun tepesinde girlandlarla süslü bir kupa yerleştirilmiştir. Nişin kemerli kısmında üstten gelen yükü taşıması için istiridye formu uygulanmış ve nişin iki yanında tabandan kemerin başlangıç noktasına kadar dar bir bordür yerleştirilmiştir. Bu şeritte “S” ve “C” kıvrımları, akant yaprakları, çelenk bezemeleri bulunmaktadır. Kemerin tam ortasında rozet motifi kemerin merkezini vurgulamıştır (Tablo 12). Güney cephesi de Kuzey cephesi gibi kendi içinde simetriktir. Cephenin tam ortasında içe dönük basık kemerli niş yer almaktadır. Nişin içinde diğer cephelerde olduğu gibi kupa yerleştirilmiştir. Kupadaki kaide merdiven bölümünde bulunan çift kademeli nişin içinde yer alan kaide süslemesinin aynısıdır. Nişin üzerinde yer alan gülbezekli çelenklere asılan girland ve akantus yapraklarının çevrelediği bir bordür ve ortasında çiçek rozeti bulunan, nişle birleşen sarkıt bir süsleme bulunmaktadır.

Şekil 109. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Kuzey ve Güney Cephe Görselleri.

Tablo 13. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Cephe Çizimleri ve Görselleri (Taşer, 2008).

Kuzey Cephe	Kuzey Cephe
	
Güney Cephe	Güney Cephe
	
Doğu Cephe	Doğu Cephe
	
A-A Kesit	Batı Cephe
	

Nişin iki yanında birbirine simetrik pencereler, Tablo 12’de görüldüğü gibi pencerelerin çevresinde yarım sütunlar duvara bitişik şekilde konumlandırılmıştır. Bu sütunlar volütlü başlıklarla detaylandırılmıştır. Akant yapraklarıyla sarmalanmış yivli sütunlar çerçeve içine alınarak kabartmalı bir bordür oluşturulmuştur. Pencerelerin kemerli kısmı ‘U’ biçiminde bir bordürle çevrelenmiş, bu bordürün köşelerinde istiridye formu kullanılmış, çiçek ve kıvrımlı akant yaprakları bir perde gibi çerçeveyi sarmıştır. Pencere doğraması da bu perde görünümüne uygun olarak tasarlanmıştır (Tablo 11). Kemer üzerinde yer alan silme korniş detayı akant yaprakları “C” ve “S” kıvrımları ile çelenkli bir vazoyu taşımaktadır.

Bu vazonun arkasında kenarları C formunda kenarları pahlanmış ajurlu baklava desenli dikdörtgen bir pano yer almaktadır. Bu süsleme simetrik olarak diğer pencerede devam etmektedir. Balkonlara giriş kapısı yerine dönemin mimarisine uygun olarak giyotin pencerelerden girilmektedir. Çatıda bulunan saçak kornişinde köşeleri gizlemek için ve saçak kısmına hareket katmak için konsollar kullanılmıştır. Konsollar akantüs yaprakları ile bezenmiştir (Tablo 12). Yapının Batı cephesi setli bahçeye bakan kısımdır. Bu cephede Doğu cephesinin aksine yoğun süsleme detaylarına yer verilmemiştir. Pencere alınlıklarında süsleme detayları devam ederken, doğu cephede olduğu gibi kaideler üzerinde sütunlar pencere aralarında bulunmaktadır. Bodrum kat pencereleri kuzey ve güney cephede yer alan ajurlu pencereler ile aynıdır (Tablo 11 ve 12).

3.2.2 İç mekân tasarımı

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)’nün cephelerinde yer alan gösterişli süslemeleri, iç mekânda da devam etmektedir. Yapıya giriş; Doğu cephesindeki Barok merdiven ile aynalı salona geçilmektedir. Kare forma sahip olan bu görkemli salon adını tavana kadar uzanan büyük aynalardan almıştır. O dönemde yapılan süslü aynaların, ev sahibinin kudretini, zenginlik derecesini ve itibarını ön plana çıkardığı söylenmektedir.

Bu sebeple Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Sultanın dinlenme alanı gibi görünse de aslında yabancı konukları ağırladığı bir mekân olarak kullanılmasından dolayı mekandaki aynalar gösteriş, güç ve Sultanın itibarını temsil etmektedir. Aynalı salonda kullanılan aynalar köşelerde birbiriyle birleşerek köşe algısını ortadan kaldırmış, mekâna derinlik

hissiyatı katmıştır (www.arthillgroup.com) (Tablo 13). Ayrıca mekânda kullanılan aynaların bir diğer amacının, küçük olan mekânlarda aydınlık, ferah ve daha geniş bir alan oluşturma algısı olduğu bilinmektedir. Aynalı salon küçük ölçekli ve penceresiz olduğu için duvarlarda birden fazla ayna tercih edilerek, iç mekân olduğundan aydınlık ve büyük gösterilmiştir (Tablo 13).

Girişin tam karşısında Batı duvarında yer alan aynalı ve şömineli duvarda plasterlerle yükseltilmiş dekoratif beşik kemer yer almaktadır. Beşik kemer; bir açıklığı geçmek için, sütunların taşıdığı strüktürel bir öge olarak kullanılırken, aynalı salonda ayna üzerine konumlandırılan beşik kemer de bezeme olarak kullanılmıştır (Tablo 13).

Aynalı salonun Batı cephesinde yer alan şömineli duvar da plasterlerle yükseltilmiş dekoratif beşik kemer yer almaktadır. Beşik kemer: bir açıklığı geçmek için sütunların taşıdığı strüktürel bir öge olarak kullanılırken, aynalı salondaki batı duvarına konumlandırılan beşik kemer ise bezeme olarak kullanılmıştır (mimariterim.com) (Tablo 14).

Tablo 14. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon.

Aynalı Salon Köşe Aynaları	Aynalı Salon Köşe Aynaları
	
Aynalı Salon Batı Duvarı	Aynalı Salon Batı Duvarı Şömine
	
Aynalı Salon Duvarı	Aynalı Salon Batı Cephe Korniş Detayı
	
Aynalı Salon Duvarı Stuko Kaplama	Aynalı Salon Doğu Giriş Kapısı
	

Şekil 110. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Geometrik Pano İçerisinde Stukosu.

Şöminenin iki yanında yer alan plasterler, çift kademeli bir kaide üzerinde geometrik desenli vazoya oturtturulmuş; volütlü sütuncelerle tamamlanmıştır. Kemerli çerçeve ile birleşerek şömine alanını daha belirgin hale gelmesi sağlanmıştır. Aynalı salonun Kuzey cephesinde geometrik şekiller içerisinde stuko tekniği kullanılmıştır. Şekil 110'da görüldüğü gibi stuko sayesinde damarlı mermer görüntüsü elde edilmiş, altın varaklı çerçeveli bir pano içerisine yerleştirilmiştir. Bu panonun Doğusunda ayna, batısında merasim salonuna açılan ahşap çerçeveli sablajlı¹⁵ cam kapı görülmektedir. Ayna ve kapıların üzerindeki varaklı kornişler; bu kornişlerde de geometrik şekiller içine alınmış, dönemin mimari üslubunu yansıtan çiçekli süslemeler kalemişi olarak kullanılmıştır.

Şekil 111. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Köşe Aynaları.

¹⁵ Camın görünümünü değiştirmek için kullanılan en eski teknolojilerden biridir. Bu cama çok ince ve pürüzsüz bir kaplama verir ve cam buzlu gibi görünür.

Odanın Kuzey ve Güney cephelerindeki duvarlar ayna- pano- kapı düzeninde devam etmektedir. Aynalı salonun Güney cephesinde yer alan duvardaki işlemler Kuzey cephe süslemelerinin simetrisidir (Tablo 14). Bu duvardaki kapı ise müzik odasına açılmaktadır. Aynalı salondaki şöminenin yanındaki simetrik kapılar merdivenli bölüme açılmaktadır

Şekil 112. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Batı Duvarı.

Kapı ve aynaları çerçeve olarak saran plasterler üzerinde altın varaklı akant yaprakları, bordür olarak çerçeve boyunca belli aralıklarla devam etmektedir. Tablo 15’de görüldüğü gibi bu bezeme şekli kapı girişlerini vurgulayarak ve mekâna derinlik hissiyatı katmıştır. Salonun Doğu cephesinde şömine kısmındaki beşik kemerin simetrisi kullanılmış ve ahşap doğramalı giriş kapısı üzerinde konumlandırılmıştır (Tablo 15).

Salonda kullanılan aynalar Şekil 111’ de görüldüğü gibi köşelerde birbirleri ile birleşmiş ve mekândaki köşe algısını gizleyerek mekânın daha büyük, derin algılanmasında etkili olmuştur. Aynalı salon Kuzey cephe duvarında yer alan, ahşap çerçeveli cam sablajlı kapıdan müzik odasına girilmektedir. Müzik odası ismi odada bulunan mobilyaların müzik aletlerine benzetilmesinden dolayı ortaya çıkmış; aynı zamanda bu odada Sultanın resmi yazışmalar yaptığı düşünüldüğü için Kalem odası olarak da anıldığı bilinmektedir. Bu oda aynalı odaya kıyasla daha az süslemeli bir odadır.

Tablo 15. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon

Aynalı Salon Güney Cephe Duvarı	Aynalı Salon
	
Aynalı Salon Copeland Marka Vazo	Aynalı Salon Beşik Kemer
	
Aynalı Salon Batı Cephe Duvarı Kapı	Aynalı Salon Batı Cephe Duvarı Kapı
	
Aynalı Salon Kuzey Duvarı	Aynalı Salon Batı Cephe Kaideli Sütun
	

Şekil 113. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Müzik Odası.

Müzik odasının Güney cephe duvarı Şekil 113’de görüldüğü gibi yerden yaklaşık 1 m yükseklikte, enine devam eden çerçeveli bir pano içerisine alınarak odanın diğer cepheleri boyunca devam ederek odayı düşey düzlemde ikiye ayırmaktadır. Aynı zamanda bu pano görünümü odayı tez düze bir görünümünden çıkarmış, odaya hareket katmıştır. Pano ile bölünen duvarda iki farklı desende ve renkte stuko uygulanmıştır. Duvarda kullanılan kontrast renklerin yatay olarak kullanılmasıyla odanın genişliği vurgulanmak istenilmiştir (Alici, 2019, s.125). Odanın Batı cephe duvarında aynalı salonda olan şöminenin aynısı, üzerinde Copeland marka vazo ve varaklı bir ayna kullanılmıştır. Bu oda küçük ölçekli bir oda olduğu için ve pencerelerden gelen ışığı odaya daha iyi yansıtmak için tavana kadar uzanan varaklı bir ayna tercih edilmiştir. Yapıda kapı ve pencere alınlıklarında süsleme kullanılmış ve varaklı kornişlerle bezenmiştir. Odanın Kuzey ve Doğu cephesi, duvarın büyük bir bölümünü kaplayan yuvarlak kemerli pencerelerden oluşmaktadır (Tablo 3).

Şekil 114. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Müzik Odası.

Mekânda yoğun cam kullanımı, aydınlık, ferah, huzur verici bir ortam ve doğal ışığın mekâna yayılmasını sağlamaktadır. Odaya yerleştirilen aynanın pencerenin karşısında olması dışardan gelen ışığı yansıtarak mekânın daha aydınlık görünmesine katkı sağlamıştır. Müzik odasının tavanı çapraz tonoz ile kaplanış, tavanın birleşim noktalarında alçı, varak gibi süsleme elemanlarıyla kabartma yapılmıştır. Çapraz tonozun sağladığı yan geniş açıklıklar sayesinde mekânın doğal ışık kullanımı arttırılmıştır. Bu tonoz sistemi gotik mimarinin Osmanlı mimarisiyle sentezlenmesinin bir göstergesidir (mimariterim.com). Duvarların tavanla birleşimi sayesinde kemerli bir görünüme erişilmiştir. Mobilyalar dönemin stiline uygun olarak Rokoko ve Sheraton üslubunun örneklerini yansıtmaktadır (Tablo 16).

Tablo 16. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Müzik Odası.

Müzik Odası Sablajlı Kapılar	Müzik Odası Mobilya
	
Müzik Odası Mobilya	Müzik Odası Stuko Duvar
	
Müzik Odası Şömine	Müzik Odası
	
Müzik Odası Mobilyalar	Müzik Odası Mobilya
	

Mekânda Renk ve Renklerin İnsan Psikolojisine Etkileri” isimli çalışmasında mekanlarda mavi tonlarının koyu olarak tercih edilmesinin karar verme yeteneğini artırdığı belirtilmiş; bu sebeple otoriteyi temsil ettiği söylenmektedir. Mavi renk kişiler üzerinde olumlu etkiler bıraktığı için barışın sembolü olarak bilinmektedir (Alici, 2019, s. 149).

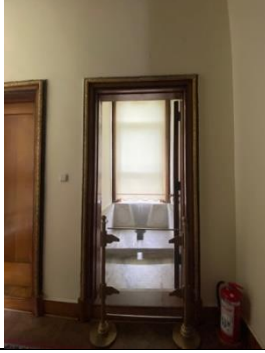
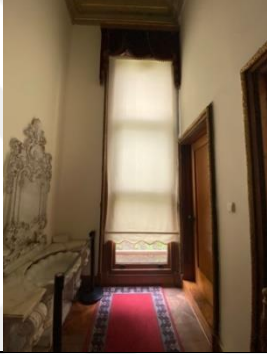
Mekândaki varak yoğunluğunun tavanda toplanması, kalem odası olarak anılan bu alanda dikkat dağıtmaması için bezemenin tek yüzeyde toplanması mekânı rahatlatmıştır. Mavi rengin tonu açıldıkça karamsarlık ve çekicilik etkisini yitirmektedir. Açık tonlardaki mavi renk ise insan psikolojisi üzerinde; sonsuzluk etkisi, mavi su ve havanın berraklığı gibi çağrışımlar yaratır (Alici, 2019, s. 150).

Buz mavisi rengindeki stuko duvarların güven veren, denizi ve gökyüzünü çağrıştıran etkisi odanın tüm cephelerinde kullanılarak huzurlu bir ortam oluşturulmuştur. Mekandaki renklerin soğuk tonlarda tercih edilmesi, odanın ferah ve geniş algılanmasında etkili olmuştur (Tablo 17).

Müzik odasından açılan kapı ile abdesthane ve tuvalet alanına geçiş sağlanmaktadır. Kapının tam karşısında batı duvarında uzun dar bir pencere yer almaktadır. Bu bölüm dikdörtgen planlı olarak tasarlanmıştır. Abdesthane tek parça mermerden, ince işçilikle bezenmiştir. Abdesthane bölümünün karşısında iki adet kapı yer almaktadır, bu kapılardan biri tuvalete açılırken diğerine giriş izni olmadığı için kapının arkasında kalan kısım bilinmemektedir (Tablo 17).

Ihlamur Kasrının iç mekânları Fransız dekoratör Séchan tarafından tasarlanmıştır (Devrim, 2001). Yapının kanalizasyon sisteminin günümüzün kanalizasyon sistemi ile aynı olması dikkat çekici özelliklerdendir. Odaların girişinde ve başka birimlerin girişlerinde kapı bulunması, mekândaki mahremiyet mekândaki mahremiyet algısını ön plana çıkarmaktadır. Merdiven bölümü, odalara ve cepheye göre oldukça sade bırakılmış, süsleme kullanılmamıştır. Bodrum katına inen merdiven, döküm tekniğiyle yapılmış, ajurlu kollu olarak tasarlanmıştır. Tırabzan kısmı ahşap olarak bırakılmıştır. Tavan ise kalemişi tekniğiyle ve çiçek motifleriyle bezenmiştir (Tablo 17).

Tablo 17. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merdiven ve Tuvalet Bölümü.

Müzik Odasından Abdesthane Bölümüne Geçiş	Tuvalet Bölümü
	
Abdesthane Bölümü	Abdesthane Mermer Çeşme
	
Merdiven Koridoru	Merdiven Bölümüne Açılan Kapılar
	
Ahşap Tırabzanlı Ajurlu Merdiven	Ahşap Tırabzanlı Ajurlu Merdiven
	

Aynalı salonun Güney cephesinde yer alan yapının en büyük odası görevini üstlenen oda merasim odası olarak bilinmektedir. Odaya giriş aynalı salondaki kapı ile sağlanmaktadır. Kapının karşısında diğer odalarda olduğu gibi çini şömine ve ayna yer almaktadır. Diğer iki odadan farklı olarak varaklı ahşap çerçeveli ayna tercih edilmiştir (Tablo 18).

Mekânın duvarlarında ve tavanında kullanılan yoğun varaklı bezemeler ve geometrik şekiller sebebiyle mekandaki yoğunluk ayna ile kırılmaya çalışılmıştır. Ayna'nın Doğu ve Batı cephesine ikiz pencereler yerleştirilmiş; pencerelerin giyotin sistem olarak tasarlanması balkonlara çıkışa olanak sağlamıştır. Tavan beşik tonozla örtülmüş ve geometrik panolar içerisinde altın varaklı kabartmalı süslemeler yerleştirilmiştir (Tablo 18).

Şekil 115. Ihlamur Kasrıları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merasim Salonu Tavan Süslemeleri Detayı.

Duvarlar mekândaki sablajlı kapılarla uyum sağlaması için altın varaklı çerçeveler içinde lacivert geometrik desenler ile kaplanmıştır. Kapı, ayna ve pencere üstlerinde varak işlemeli alınlıklar bulunmaktadır. Batı ve Doğu cephelerinde karşılıklı cepheyi kaplayan pencereler yerleştirilmiş, yapının dışında yer alan mesire alanının içeride hissedilmesi sağlanmıştır. Nedim Alici'nin renkler üzerine yaptığı çalışmada Renklerin insan psikolojisi üzerinde etkileri olduğu ve mekanlarda kullanıldıklarında estetik ve anlamsal olarak mekânı etkiledikleri bilinmektedir. Kullanılan renklerin olumlu ve olumsuz etkileri düşünülerek tasarlanmalıdır, mekânda istenilen etki renk seçimi ile mekânın büyük\küçük, geniş\dar, sıcak\soğuk gibi algılar oluşturmada yardımcı olmaktadır (Alici, 2019) (Tablo 18).

Şekil 116. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merasim Salonu
Lacivert Panolar ve Ahşap Ayna.

Merasim odasında kullanılan lacivert boyalı duvarlar ile psikolojik olarak mekânda derinlik, enginlik, huzurlu bir atmosfer sağlanmak istenmiştir. Dışarının huzurlu ve doğal ortamı içeriye renkler aracılığıyla da yansıtılmıştır. Merasim odası Padişahın, devlet erkânını ağırladığı oda olarak bilinir bu sebeple ciddiyet, otorite, resmiyet gibi etkiler lacivert rengi yoğunluğunu açıklayan bir başka etken olabilir. Koyu renk kullanımının olumlu etkileri olduğu gibi olumsuz etkileri yer almaktadır fakat bu odada kullanılan pencere yoğunluğu odaya giren ışıkla doğru orantılı olarak kasveti ortadan kaldırmıştır. Ayrıca yapının kapılarında tercih edilen lacivertli sablajlı kapılar bu yapının resmi görüşmeler için kullanıldığını düşündürmektedir (Tablo 18).

Şekil 117. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merasim Salonu.

Tablo 18. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Merasim Salonu.

Merasim Salonu Ayna ve Şömine	Merasim Salonu Batı Cephe Duvarı
	
Merasim Salonu Batı Cephe Duvarı	Merasim Salonu Varaklı Pano
	
Merasim Salonu Doğu Cephe Duvarı	Merasim Salonu Giriş Kapıları
	
Merasim Salonu Güney Cephe Giyotin Cam	Merasim Salonu Güney Cephe Giyotin Cam
	

3.2.2.1 Süsleme programı

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), cephe süslemelerinde Eklektik üslubu benimseyerek 19. yüzyıl mimarisi içinde önemli bir yere sahip olmuştur. Yapıda yüksek rölyef tekniği kullanılmış böylece cephe abartılı ve süslemeli bir üslubu yansıtmaktadır. Köşkü Köşkün cephesinde kullanılan taş süsleme biçimi erken Osmanlı mimarlığında sıkça rastlanan bir bezeme türüdür. Bu süsleme biçiminde; rölyef, oyma, kafes oyma, kakma, kazıma ve renkli taş kullanımı ön plandadır (Özbek, 2002, s.505-506).

Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde mimarlıkta taş süslemeye, ağırlıklı olarak yapıların dış cephesinde rastlanmaktadır. Anadolu Selçuklu geleneğinden gelen; mekân algısından daha çok dış cepheyi ön planda tutma düzeni Erken Osmanlı dönemine kadar devam etmiştir. Yapıda kullanılan bazı süslemeler Selçuklu dönemine dayanmaktadır. Selçuklu'da görülen: taş kapı ve kapılar, pencereler, şebekeler ve korkuluk levhaları, sütunlar, kaide ve başlıkları, mihrabiyeler, minareler, sundurma, kemer üzengi ve kilit taşları, ayna taşları ve zemin çeşmeleri, silmeler, kabaralar, gülbezek, duvar panoları, madalyonlar gibi süslemeler cephede farklı bölümlerde uygulanmıştır (Özbek, 2002, s.514-515).

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nde kapı ve pencere aralarında kaide üzerinde oturan sütunlarda, pencere aralarında bordür içlerine yerleştirilmiş gülbezek motiflerine, merdivende ve kemerli kapı üstlerinde madalyonlara rastlanmaktadır. İç mekânda ve dış cephedeki merdivende geometrik şekilli panolar uygulanmıştır (Tablo 19).

Osmanlı süsleme sanatı denildiğinde ilk akla gelen klasik palmet, lotus, hatayi, lale, karanfil gibi süslemelerin; 17. yüzyıl itibari ile kullanılmamaya başlandığı ve yerini natüralist yaklaşımların aldığı görülmektedir. Bu bakış açısından hareketle çiçeklerin kurdeleye bağlanıp vazo veya ibrik içine yerleştirildiği buket veya dal şeklinde tasarımlar dikkat çekmeye başlamıştır. Çiçek süslemelerine benzer şekilde; meyvelerinde bir kupa, vazo, sepet içerisine yerleştirilmesi veya zeminde yalnız bırakılması gibi tasarımlar kendini göstermektedir (Altıer, 2021, s. 380) (Tablo 20).

Tablo 19. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Süsleme Programı.

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Gülbezek Süsleme	Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Gülbezek Süsleme
	
Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Rozet Süsleme	Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Geometrik Süsleme
	
Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Duvar Panosu Geometrik Süsleme	Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Bordür Süsleme
	
Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) İç Mekân Süsleme	Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) İç Mekân Süsleme
	

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) 'nde cephelerde yer alan nişlerin içerisine yerleştirilmiş olan kupaların üzerinde ve iç mekân tavan süslemelerindeki meyve ve çiçekler; bolluk, bereket cennet gibi olguları temsil ettiği düşünülmektedir (Tablo 20). Girland süsleme biçiminin temel motifi çiçek ve meyveler olarak bilinirken; Osmanlı bezeme üslubunun bir parçası olarak uzun yıllar mimaride kullanılmıştır. Bu bezeme türü, Osmanlı dışındaki toplumlarda; Antik Yunan, Roma ve Bizans dönemine ait girland motiflerine Anadolu topraklarında rastlanmıştır (Tablo 21).

Bu motifin kendini bulması ve Osmanlı tasvir sanatlarında görülmeye başlaması çağdaşlaşma süreciyle ortaya çıkmıştır. Batı'dan gelen tüccarların ve elçilerin Osmanlı saraylarına getirdikleri ürünler ve Batı saraylarına ait planlar; Batının Barok, Rokoko, Ampir, Art Nouveau ve Eklektik üsluplarının saraya girmesine sebep olmuştur (Altier, 2021, s. 379).

Girland: Neoklasik ve Ampir üslup ile ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu üslupların cephe tasarımında Yunan ve Roma mimarlığının özelliklerini taşıyan üçgen alınlıklar; Dor, İyon, Korint gibi simetrik ve sade tasarımlar kullanılmıştır (Altier, 2021, s. 380).

Yapının cephe tasarımında girland motifine yoğun olarak rastlanılmaktadır. Cephede düşey düzlemde yer alan kaide üzerine oturan sütunlar korent başlıklı olmaları sebebiyle Antik Yunan esintileri taşımaktadır. İhlamur Kasırlarında dönemin üslubuna uygun olarak iri gül ve yaprakları dışında iç mekân tasarımında mısır, başak, nar, armut gibi meyveler kalemişi olarak uygulanmıştır (Tablo 3).

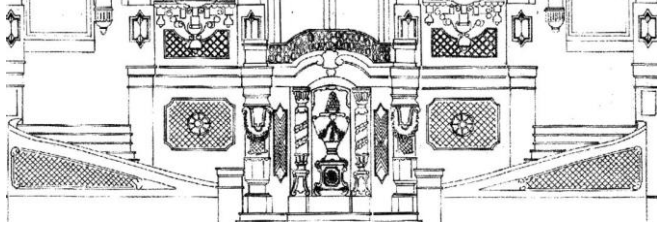
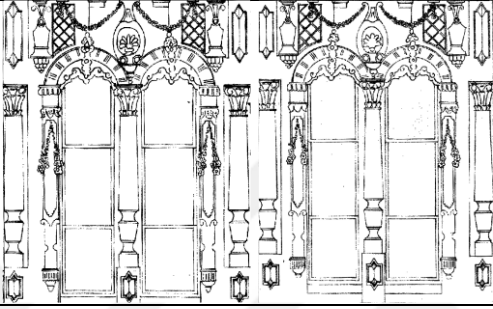
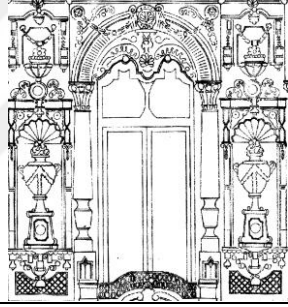
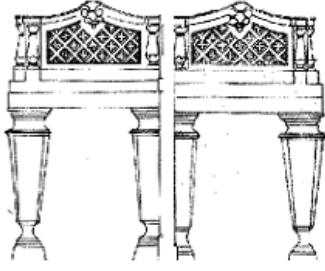
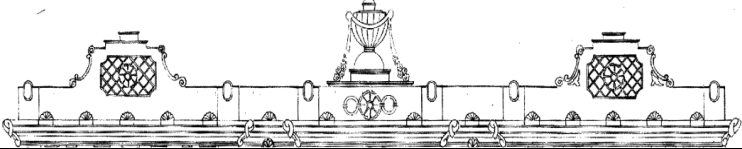

Şekil 118. Dor, İyon ve Korint Başlık (architecturecompetitions.com).

Tablo 20. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Süsleme Programı

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Korint Başlık	Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Girland Motifi
	
Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Batı Cephesi Korint Başlıklı Sütun	Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Müzik Odası Tavan Sepet İçerisinde Çiçek Motifi
	
Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Tavan Sepet İçerisinde Kabartmalı Meyveler	Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Kapı Korniş Panosu
	
Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merasim Odası Tavan Sepet İçerisinde Çiçek Motifi	Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Plaster Üzerinde Madalyon
	

Tablo 21. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), Süsleme Detayları (Taşer, 2008, s. 233-234).

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merdiven Süslemeleri

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Pencere Süslemeleri

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Cephe Giriş Süslemeleri

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Kuzey ve Güney Cephe Balkon Süslemeleri
 k
Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Çatı Kornişi

3.2.2.2 Tavan resimleri

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) 'nde dönemin süsleme özelliklerini taşıyan gösterişli ve varaklı, işlemeli ve natürmort desenlerin hâkim olduğu tavanlar yer almaktadır. Yapılmış olan tavan bezemelerinin, Maiyet Köşkü için “sadelik içinde güzellik fikri” üzerine gerçekleştirilmiş olduğu düşünülmektedir. Osmanlı dönemi konut mimarisinde iç mekanlar dekore edilirken en çok tavana yoğunlaşmıştır. Bu alanların üzerine renkli ve yaldızlı olmak sureti ile natüralist çiçek, vazo ve saksı motifleri işlenmiştir. Tavanlarda dekoratif göbekler mevcuttur. Tavana uygulanacak motifler, evin tipine ve odanın şekline göre değişiklik göstermektedir. Yapının tavanlarında beşik ve çapraz tonoz formları görülmekte olup, bu formlar gotik mimariden esinlenerek yapılmıştır. Yapının aynalı salonu incelendiğinde tavanın köşelerinde akant yapraklarıyla çerçevelenmiş, istiridye motifi göze çarpmaktadır. Osmanlı'da bitkisel formlar dini anlamlar barındırdığı düşünülmektedir. Bitkisel süslemenin doğadaki görüntüsü soyutlaştırılarak yapılarda kullanılmıştır. Batılılaşma dönemi etkileri tavan süslemelerinde Barok, Rokoko ve Ampir üslupla harmanlanarak natüralist bir yaklaşımla uygulanmıştır (Tablo 22). Tavanın kısa kenarının ortasında akant yapraklarıyla beyaz kartuş içerisinde “C” ve “S” kıvrımları yer alırken ortasında varak zemin üzerinde baklava deseni ile çiçek motifi yer almıştır. Rokoko süsleme denildiğinde, kemerler ve onlara bağlı eğrilikleri, akant yaprakları, kartuşlar, şeritler ve kıvrımlı formlar göz önüne gelmektedir (Halıcı ve Yurttaş, 2022, s.17).

Şekil 119. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Tavanı

Bu düzen diğer kısa kenarda paralel olarak devam etmiş; dörtgen panoların dışa bakan kenarı düz, içe bakan kenarları iç bükey varaklı bordür olarak tasarlanmıştır. Bu panonun

köşesinde beyaz kartuşlarla çerçevelenmiş istiridye kabuğu süslemesi işlenmiştir. Beyaz iki şerit içerisinde çarpılardan oluşan süsleme pano boyunca çerçevelenmiştir. Varak zemin üzerinde beyaz baklava dilimleri ve çiçek motifleri yer almaktadır. Bu çiçekler geniş bir vazo içerisinde çiçek buketi olarak yerleştirilmiştir. Bu süsleme şekli batı etkili gözüktense de aslında doğu etkili düzene sahiptir. Hint -Moğol etkilerinde nişlerde sehpa üzerinde çiçekli vazolar, kaseler, çiçek demetleri yer almaktadır. Bu pano düzeni köşelerde simetrik olarak devam etmektedir (Tablo 22). Bu çiçekler pembe, beyaz, mavi ve sarı tonlarındadır. Tavanın göbek kısmında sekiz adet kartuşun içerisinde çiçek süslemeleri ile dairesel bir düzenleme oluşturulmuştur. Göbek kısmı akant yaprakları varak olarak ile çerçevelenmiştir. Göbekten kristal bir aydınlatma elemanı zemine doğru inmektedir (Tablo 22).

Şekil 120. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Aynalı Salon Tavanı

Şekil 121. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Müzik Odası Tavanı.

Tablo 22. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Tavanları.

Aynalı Salon Tavan	Aynalı Salon Tavan
	
Merasim Salonu Tavan	Merasim Salonu Tavan
	
Müzik Odası Tavan	Müzik Odası Tavan
	
Merdiven Bölümü Tavan	Abdesthane Bölümü Tavan
	

Aynalı salondan kapı ile geçilen müzik odası olarak bilinen odanın tavanı çapraz tonoz olarak tasarlanmıştır. Tavan varaklı iki adet bordürle çevrelenmiş, su yeşili zemin üzerinde natürmort işlemler ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Tavanın köşelerinde beyaz kartuş ile istiridye kabuğu motifi ve akant yaprakları yer almaktadır. Kenarların merkezinde mavi zemin üzerinde beyaz kartuş ile ağ gibi işlenmiş akant yaprakları ve “C” kıvrımlarından oluşan, kaide üzerinde sepet içerisinde yer alan meyveler natürmort olarak işlenmiştir (Tablo 22).

Şekil 122. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Müzik Odası Tavanı.

Göbek kısmında varaklı girland işlemleri yer alırken köşelerinden beyaz şerit içerisinde varaklı soyut şekiller yer almaktadır. Şeritlerin birleşim noktalarının ortasında mavi zemin üzerinde beyaz ağ işlenerek taç üzerinde çiçek demeti yerleştirilmiştir. Bu düzen göbek çevresi boyunca devam etmektedir. Barok mimari, süslemede önemli rol oynamaktadır (Tablo 22). Barok üslup mimaride çeşitli bitkiler, akantüs yaprakları, istiridye kabukları, kartuşlar, çiçek demetleri gibi formlarla özdeşleşmiştir (Halıcı ve Yurttaş, 2022, s.10). Rokoko üslup mimari süslemelerde, silme detayları, nişler, ikili üçlü ikiz sütunlar, saçak kornişleri Rokoko ve Barok bezemeyi bir arada taşımaktadır.

Aynalı salonun Güney cephesinde yer alan merasim odası tavanı beşik tonozla örtülmüştür. Tavanda beyaz zemin üzerinde geometrik şekilli panolar üzerinde kabartmalı varaklı bezemeler dikkat çekmektedir. Göbek kısmında istiridye formunda çevresinde akant yapraklarıyla çevrelenmiş bir bordür düzeni yer almaktadır. Osmanlı süslemelerinde geometrik şekiller sıkça görülmektedir (Tablo 22). Bu süslemelerde kare ve dikdörtgen formlar yeryüzüne, yarım daire ve üçgen formlar ise gökyüzüne

benzetilirken ayrıca, süslemelerin tekrar edilmesi dünya ve evreni temsil etmektedir. Aynı zamanda sonsuzluk ve gizem gibi anlamlara sahiptir (Ersoy, 2004).

Şekil 123. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) Merasim Odası Tavanı.

Bu düzenin aralarında girland süslemeleri ön plana çıkmıştır. Göbeğin altında ve üstünde dış ve iç bükey kenarlardan oluşan pano varaklı bir bordür çerçeve içerisinde, varaklı çerçeve içerisine alınmış varaklı ağ ortasında işlemeli vazo ve kabartmalı çiçek bezemeleri ile süslenmiştir. Yine simetri olarak devam eden dikdörtgen panoda varaklı bordür ile çevrelenmiş “S” ve “C” kıvrımlı akant yaprakları kabartmalı olarak işlenmiştir. Panolar simetrik olarak birbirini takip etmektedir. Ortada ana göbek dışında iki adet göbek daha tavanda yer alırken, göbeklerde akant, girland, “S” ve “C” kıvrımlı motifler yer almaktadır. Aynalı salondan kapılarla geçilen merdiven bölümü tavanında altın varaklı dikdörtgen çerçeve içine alınmış bordür şeritler yer almaktadır. Bu tavanda göbek kısmında diğer odalardan farklı olarak ortası açık bir kubbe görünümünden gökyüzü resmi çizilmiştir. Sepetler üzerinde yer alan pembe çiçek buketleri simetrik olarak devam etmektedir. Kısa kenarlarda akant yaprakları ile dikdörtgen çerçeve oluşturulan ortasında mavi zemin, içinde varak zemin üzerinde çiçek buketi ile süslenmiştir. Bunun simetrisi diğer kısa kenarda devam etmiştir. Merdiven bölümünden geçilen abdesthane alanının tavanında varaklı çerçeve içinde alınmış, pembe zemin üzerine beyaz kartuşlu akant yaprakları göbek etrafında toplanmıştır (Tablo 22).

3.2.2.3 Stuko altın varak, alçı

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) 'nün, süslemelerinde stuko, altın varak ve alçı gibi detaylar ön plana çıkmaktadır. Alçı ve stuko gibi süslemeler Türklerin Anadolu'ya gelişlerinde birlikte getirdikleri bir teknik olarak bilinmektedir. Daha önce Bizans ve Ermeni sanatında bu tekniğe rastlanmamıştır. Taşın bol olduğu Anadolu'da alçının kullanılmasına gerek kalmazken zaman içerisinde oluşan yetersizlikler ve malzemede çeşitlilik arama isteği alçının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İç mekân süslemelerinde alçının sıkça tercih edilen bir süsleme ögesi olduğu görülmektedir (Gök ve Durak, 2022).

Aynalı salonun Kuzey ve Güney cephelerinde yer alan duvarlarda stuko tekniğiyle yapılmış bej tonlarında mermer görünümü verilerek altın varaklı geometrik desenler ile çerçeve altına alınmış bir pano yer almaktadır. Aynalı salonun şömineli duvarında yer alan sütuncelerin gövdesinde stuko tekniği uygulanarak mermer görüntüsü verilmiştir (Tablo 23).

Sütunceleri taşıyan vazo ve nişlerde altın varak çizgiler geçilerek niş ve vazo ön plana çıkarılmıştır. Sütuncelerin taşıdığı kemerli kısım ve kilit kısmında altın varaklı kabartmalı süslemeler dikkat çekicidir. Kapıların ve aynaların üzerinde yer alan korniş/alınlık detayları altın varaklı kabartmalı olarak tasarlanmıştır (Tablo 23). Yine kapı ve ayna çerçeveleri alçı olarak detaylandırılmış; alçı kabartmalar ise altın varakla boyanarak ön plana çıkarılmıştır. Tavanlarda kullanılan çerçeve ve kabartmalı bitkisel formlar alçı üzerine altın varak yapılarak belirginleştirilmiştir (Tablo 23).

Merasim odası, tavan ve duvarlarında alçı ve altın varaklı süslemelerin ağırlıklı olduğu bir odadır. Bu oda da altın varaklı çerçeveler içine alınmış panolar lacivert renk ile kaplanmıştır. Tüm duvar yüzeylerinde bu teknik kullanılmıştır (Tablo 22 ve 23). Bu salonda aynalı salondaki gibi kapı ve pencere üstleri boş bırakılmamış altın varaklı kabartmalar ile süslenmiştir.

Tablo 23. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü Stuko, Altın Varak, Alçı Detayları.

Aynalı Salon Stuko Tekniğiyle Yapılmış Duvar	Aynalı Salon Stuko Tekniğiyle Yapılmış Duvar
	
Aynalı Salon Stuko Tekniğiyle Yapılmış Sütunce	Aynalı Salon Şömine Alanı Sütunce Varak Detayı
	
Aynalı Salon Kapı Çerçeveleri Alçı Üzerine Varak Kaplama	Aynalı Salon Kapı Üstü Korniş Üzerine Varak Kaplaması
	
Aynalı Salon Tavan Altın Varak Kaplama ve Alçı Detayları	Aynalı Salon Kemer Altın Varak Kaplama ve Alçı Detayları
	

Tablo 24. İhlamur Kasırları, Merasim Köşkü Stuko, Altın Varak, Alçı Detayları

Aynalı Salon Doğu ve Batı Cephe Köşelerindeki Aynalar	Aynalı Salon Kapı Üstlerindeki Korniş ve Alçı Detayları
	
Merasim Odası, Güney Cephe Ayna ve Şömine	Altın Varaklı Çerçeveler
	
Merasim Odası, Beşik Tonoz Tavan Altın Varak	Müzik Odası, Stuko Duvar Kaplaması
	
Müzik Odası Altın Varaklı Tavan Detayları	Müzik Odası Altın Varaklı Kapı üzeri Korniş
	

Müzik odasında duvarlarda yerden 1 m ye kadar çıkan bej tonlarında stuko tekniği kullanılarak yapılmış mermer görüntüsü oda boyunca devam etmektedir. Cephelerdeki duvarlarda dikdörtgen formda çerçeve görüntüsünde çizgisel süsleme detayı yer almaktadır (Tablo 24). Kahverengi şeritler içine alınmış bordür süsleme yüzeyler arasında ayırıcı olmaktadır. Bu bordürün köşelerinde bitkisel motifler yer almaktadır. Duvarın kalan yüzeyi beyaz tonlarında stuko olarak devam ettirilmiştir. Kapı ve pencere üstleri diğer odalarda olduğu gibi burada da altın varaklı kabartmalı süslemeler olarak tasarlanmıştır (Tablo 24).

Bu odanın tavan süslemesiyle duvarları birbirine bağlayan köşelerde altın varaklı alçı geometrik süsleme yer almaktadır. Her köşede bulunan süsleme vurgulayıcı niteliğindedir. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) süslemelerinde sıkça altın varak, stuko ve alçı kullanılmıştır. Stuko'nun neme, yangına dayanıklılığı ve çok katmanlı yapısı sayesinde tercih edilen bir sıva türüdür (Tablo 24).

3.3 Maiyet Köşkü

Maiyet Köşkü, İhlamur Kasırları içerisinde yer alan subasman kat üzerine inşa edilmiş iki yapıdan biridir. Arşiv belgelerinde 'Efendiler Hazeratına Mahsus Daire' ve 'Harem Dairesi' olarak geçen yapı Sultanın haremi ve çalışanları için yapılmıştır. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) cephe tasarımı ve iç mekân süslemeleriyle dikkat çeken görkemli bir yapıyken, Maiyet Köşkü ise daha az süslemeli sade bir yapıdır (Öner, 1994) (Şekil 124).

Şekil 124. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü.

Maiyet Köşkünde, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nden farklı olarak Kuzey ve Güney cephede olmak üzere iki adet giriş yer almaktadır. Güney cephede Şekil 124'de görüldüğü

gibi cepheyi kaplayan mermer çift kollu bir merdivenle karşılaşılmaktadır. Cephede pencere ve kapı kenarlarında yoğunlaşan süslemeler dışında kalan alanlar taş olarak düz bırakılmıştır.

Şekil 125. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Güney Cephesi.

Maiyet Köşkü'ne bir diğer giriş Kuzey cephede bulunan yarım daire formundaki sahanlıkla sağlanmaktadır. Güney cephedeki merdiven yapının sofasına açılırken, Kuzey cepheden açılan giriş ise yapının merdiven boşluğuna açılmaktadır. Zemin kat ve bodrum kat planları Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nde olduğu gibi simetriktir (Şekil 126).

Şekil 126. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Kuzey Cephesi.

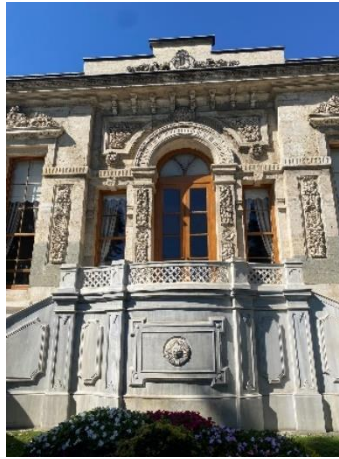
Şömine yapıda ısınma amacıyla kullanılmış olsa da görsel olarak süslemeleri tamamlayıcı niteliktedir. 2 ve 4'nolu odalar Kuzey cepheye bakarken, 1 ve 3'nolu odalar ise Güney cepheye bakmaktadır. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'ne göre daha az süslemeli iç mekâna sahip olan bu yapının duvarlarında kaplaması zor ve maliyetli olan Avusturya stukosu kullanılmıştır.

3.3.1 Mimari özellikler

Ihlamur Kasırları içerisinde yer alan Maiyet köşkü ve Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) plan tipi olarak birbirleri ile benzerlik göstermektedir. Maiyet Köşkü dikdörtgen planlı, yükseltilmiş bodrum kat üzerine inşa edilmiştir. Maiyet Köşkünde, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün girişinde olduğu gibi cepheye hareket katan Barok merdiven ön plana çıkmaktadır.

Şekil 127. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Merdiveni.

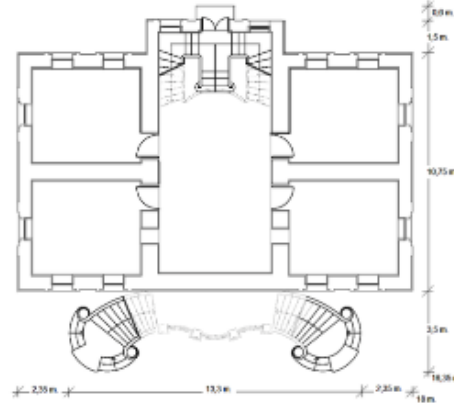

Şekil 128. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Merdiveni.

Maiyet Köşkü'ndeki, süsleme detaylarının Merasim Köşkü (Mabeyn Köşk)'üne göre daha az olduğu görülürken; süslemenin kapı ve pencere kenarlarında yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Yapının Kuzey cephesi süslemeden uzak, taş malzeme olarak bırakılmıştır. Yığma taş tekniğinde inşa edilen yapıda, tuğla, moloz taş, masif kesme taş kullanılan malzemeler arasındadır.

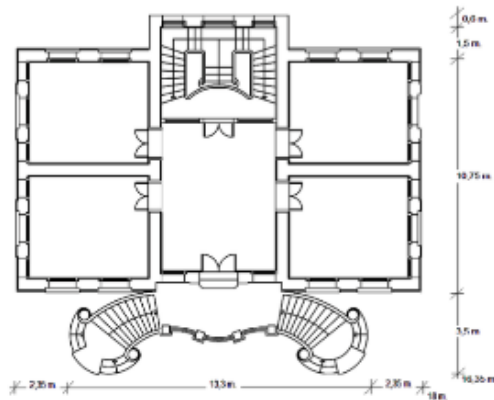
3.3.1.1 Plan

Maiyet Köşkü planları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün planları ile benzerlik göstermekte ve simetrik düzeni korumaktadır. Zemin kat ile bodrum kat arasındaki fark; zemin katta ki pencerelerin daha yoğun kullanımıdır (Şekil 129).

Şekil 129. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü, Bodrum Kat Planı (Taşer, 2008, s.236).

Yapının Güney cephesindeki Barok üsluplu merdivenle zemin kata ulaşılırken, Kuzey cephe girişinde yer alan sahanlıklı giriş; iç mekânda yer alan merdiven boşluğuna açılmaktadır. Odalar birbirine paralel ve bitişik düzende planlanmıştır; kapılar sofaya açılarak merkez sofa haline getirilmiştir. Bodrum katta yer alan odaların kapıları zemin kattaki kapılara göre basık ve kemerli olarak tasarlanmıştır. Kuzey cephe Şekil 130'da görüldüğü gibi dışarı doğru çıkarılarak tek düze görünümünden çıkarılmış cepheye hareket kazandırılmıştır.

Şekil 130. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü, Zemin Kat Planı (Taşer, 2008, s.237).

Bodrum kattaki pencereler cephede yer alan düzenlemeler sebebi ile azaltılmış, zemin kata oranla daha az pencere yerleştirilmiştir. Bodrum kata ulaşım sadece kuzey cephedeki girişten sağlanmaktadır. Yapının Doğu ve Batı cephelerinde birbirlerine paralel odalar ve bu odaların açıldığı ortak bir salon bulunmaktadır. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'de salon kare formda tasarlanırken, Maiyet Köşkü'nde ise dikdörtgen formlu bir salon oluşturulmuştur. Pencerelerin çokluğu ve büyüklüğü sayesinde gün ışığı Maiyet köşkünün doğal aydınlatma elemanlarından biri olmuştur.

3.3.1.2 Cephe

Maiyet Köşkü, iki girişi bulunan yükseltilmiş bodrum kat üzerine planlanmış bir yapıdır. Yapının Güney cephesinde yer alan at nalı formundaki mermer çift kollu merdiven cepheyi kaplayarak bodrum kat görüntüsünü gizlemiştir. Maiyet Köşkü, yüksek rölyef tekniği kullanılarak taş süslemenin önemli eserlerinden biri haline gelmiştir.

Şekil 131. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü, Güney Cephe.

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nde gördüğümüz cephe düzenlemesi, Maiyet Köşkü'nde daha az kabartmalı olarak devam etmekte olup; üçlü cephe düzeni devam ettirilmiştir. Ayrıca taş malzeme ile kaplanmış olan silmeler, bodrum ve zemin katı birbirinden ayırmak kullanılmıştır (Şekil 131).

Tablo 25. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Cephe Görselleri.

Maiyet Köşkü Doğu Cephe Silme Detayı	Maiyet Köşkü, Güney Cephe Süsleme Detayları
	
Maiyet Köşkü, Güneybatı Cephe Görünüşü	Maiyet Köşkü, Kuzey Cephe Pencereleri
	
Maiyet Köşkü, Güney Cephe Merdiven Duvarı	Maiyet Köşkü, Güney Cephe Kapı Detayı
	
Maiyet Köşkü Üstü Taç ve Bordür Süsleme	Maiyet Köşkü, Güneydoğu Köşesi Pencere
	

Yapının ana girişı Güney cephesi olarak bilinirken; günümüzde Kuzey cephe aktif olarak kullanılmaktadır. Cephe tasarımında çağdaşlaşma sürecinin etkilerini hissettiren yapı Eklektik bir görünüme sahip olduğu için, Barok, Ampir ve Neoklasik üslubu yansıtan bir görünüme sahiptir (Tablo 25).

Güney cephede yer alan Barok merdiven cepheyi kapladığı için bodrum kat pencereleri bu cephede bulunmamaktadır. Güney cephedeki merdivenin kolları arasında kalan bölüm beş parçaya ayrılmıştır. Merdivenin ortasında yer alan kısımda geniş parça geometrik formlu mermer bir pano üzerinde on iki dilime bölünmüş bir rozet yer almaktadır. Benzer bir rozet Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) merdiveninde karşımıza çıkmaktadır. Giriş kapısının önünde yer alan sahanlıkta ajurlu parmaklıklarla balkon görüntüsü verilmiştir (Tablo 25).

Zemin kat Güney cephesi üç düşey parçaya ayrılmıştır. Ortada yer alan giriş kapısının yer aldığı bölüm içeri doğru çekilerek kemerli bir kapı yerleştirilmiştir. Kanatlı camlı ahşap kapı ve iki yanında kapıdan daha dar pencereler yer almaktadır. Pencereler görüldüğü gibi ahşap çıtalarla 4 eşit parçaya bölünmüştür (Tablo 25).

Kapı üzerinde yer alan kemerli çift sıra bordür olarak devam ettirilmiş, iç kısımda yer alan bordür üçlü çizgilerle birbirini tekrar eden düzende devam etmiştir. Dış kısımdaki bordürde yaprak ve daire formlu süslemeler yer almıştır. Kemerin hemen üzerinde akant yapraklı bir rozet tamamlayıcı olmuştur. Rozetin iki yanında simetrik olarak bulunan iç bükey çıkıntılı geometrik bir çerçeve yer alırken, bu çerçeve içerisinde akant yaprakları serbest biçimde kullanılmıştır (Tablo 25).

Kapının iki yanında yer alan düşey panolar, süslemeli ve kabartmalı olarak tasarlanmıştır. Güney cephede orta bölüm dışında kalan bölümler simetriktir. Bu bölümlerde uzun ince iki adet giyotin pencere yer almaktadır. Bu pencere aralarında da düşey panolar süslemeli ve kabartmalı olarak kullanılmış, geri kalan yüzeyler sade bırakılmıştır. Pencerelerin üzerinde süslemeli bir taç konumlandırılmış; pencereler ön plana çıkarılmıştır (Tablo 25).

Tablo 26. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Cephe Görselleri.

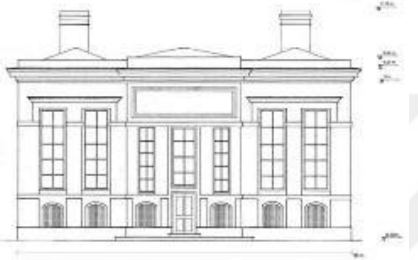
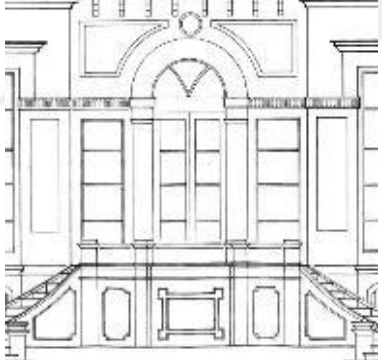
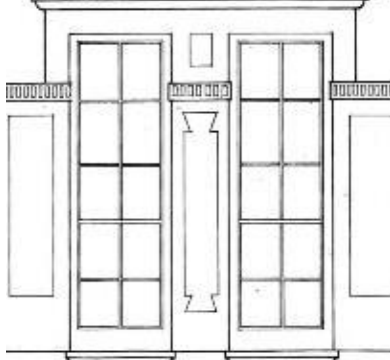
Maiyet Köşkü Kuzey Cephe Pencere 	Maiyet Köşkü Güney Cephe Merdiven
Maiyet Köşkü Doğu Cephe 	Maiyet Köşkü Güney Cephe Süsleme Detayları
Maiyet Köşkü Süsleme Detayları 	Maiyet Köşkü Bordür Süsleme
Maiyet Köşkü Doğu Cephe Süsleme 	Maiyet Köşkü Batı Cephe

Cephelerde süslemeler kapı ve pencere yanlarında yoğunlaşarak işlenmiş, bu alanlar dışında kalan kısımlar taş malzeme olarak bırakılmıştır. Zemin kat çatı hizasında yer alan ve cepheden taşan saçak kısmı; parapet duvarıyla birlikte tüm cephelerde devam ederek Güney cephede süslemeli taç ile detaylandırılmıştır (Tablo 26).

Maiyet Köşkünün Batı cephesi, Güney cephede olduğu gibi simetrik bir biçimde ikiye ayrılmıştır. Katları ayırmak için kullanılan çıkıntılı yatay silme detayı görülmektedir. Cephede iki adet bodrum kat penceresi basık kemerli, ajurlu parmaklıklı olarak yer almaktadır. Kemerli ahşap cam pencerenin yakınında yer alan giyotin dar pencereler ile üçlü bir görünüm elde edilmiştir (Tablo 26). Yanlarda yer alan pencereler dört eşit parçaya bölünmüş giyotin pencerelerdir. Kemerli pencerelerin üzerinde işlemeli taçlar yer almaktadır. Pencere araları, düşey bordürler ve cephenin ortasında yer alan süslemeli panolar dışındaki yüzeyler taş olarak bırakılmıştır. Batı ve Doğu cepheler birbirinin simetrisidir (Tablo 26).

Maiyet Köşkünün Kuzey cephesi yani arka girişi, Güney cephede olduğu gibi üçlü bir düzen içerisinde yer almaktadır. Orta bölüm Güney cephedeki girişin içeriye çekilmesinin aksine dışarı doğru çıkarılmıştır. Bu çıkıntılı bölümün önünde yarım daire şeklinde üç basamakla çıkılan bir sahanlık görülmektedir. Pencereler üçlü düzende yer alırken, bodrum katta basık kemerli ajurlu pencereler giriş kapısının yanına konumlandırılmıştır. Cephede dışarı taşırılmış bölümde yer alan pencere giriş kapısına uygun olarak yukarı çekilmiş, kapı geçişi uygun hale getirilmiştir. Cephenin sağında ve solunda yer alan bölümler diğer cephelerde olduğu gibi simetrik olarak tasarlanmıştır. Kuzey cephede, yatay silmeler dışında herhangi bir süsleme formu bulunmamaktadır (Tablo 26).

Tablo 27. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Cephe Çizimleri ve Görselleri (Taşer, 2008).

Maiyet Köşkü Güney Cephe	Maiyet Köşkü Güney Cephe
	
Maiyet Köşkü Kuzey Cephe	Maiyet Köşkü Kuzey Cephe
	
Maiyet Köşkü Güney Cephe Merdiven Detayı	Maiyet Köşkü Güney Merdiven Cephe Detayı
	
Maiyet Köşkü Güney Cephe Pencere Detayı	Maiyet Köşkü Güney Cephe Pencere Detayı
	

3.3.2 İç mekân tasarımı

Maiyet Köşkü'nün iç mekânlarına bakıldığında oda yerleşimlerinin cephelerde olduğu gibi simetrik düzeni takip ettiği görülmektedir. Güney cephesi yapının giriş cephesi olarak kabul edilmektedir; fakat günümüzde Kuzey cephe giriş olarak kullanılmaktadır. Yapının Güney cephesinde yer alan merdiven sofaya açılarak, sofa yapının merkezi haline gelmiştir. Sofanın Kuzey yönünde merdiven boşluğu ve bodrum kata iniş bulunmaktadır. Maiyet Köşkü'nde yer alan odalar Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'ne oranla dikdörtgen ve simetrik olarak planlanmış, süsleme yoğunluğu ise daha sade olarak tercih edilmiştir. Bodrum kat; servis ve hizmet için ayrılmış, aynı zamanda oda kapıları ve pencereleri basık kemerli olarak tercih edilmiştir. Sofanın devamında yer alan merdiven bodrum kat ile zemin kat arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. Maiyet Köşkü'nde de konaklama düşünülmeyişi için yatak odası gibi yaşam birimleri bulunmamaktadır. Köşkün duvarları Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nden farklı olarak yapımı zor ve maliyetli olan Avusturya stukosu ile kaplanmıştır. Stuko mermer görüntüsü verilerek yapılan bir iç sıva türüdür (Dişbudak, 1990) (Tablo 28).

Şekil 132. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Merdiven Alanı.

Sofanın etrafına konumlandırılan odalara ahşap doğramalı iki kanatlı ve altın varaklı çerçeveli kapılarla girilmektedir. Yapının duvarlarında Avrupa stukosu yerden 1m yükseklikte iki farklı renk ve desende uygulanmıştır. Stuko tercih edilme sebepleri arasında; uzun ömürlü olması, çatlamaya, yangına ve neme karşı dayanıklı olması gösterilebilir. Maiyet Köşkü'nde stuko uygulanan duvarlarda iki farklı renk ve desen kullanımı odayı yatay düzlemde ikiye bölerek odanın tek düze görünümünden çıkmasını sağlamıştır. Duvar tasarımı olarak Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nde sadece çerçeve

içlerinde kullanılan stuko tekniği Maiyet köşkünde tüm duvarlarda kaplama olarak uygulanmıştır (Tablo 28).

Şekil 133. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Merdiven Alanı.

1'nolu odanın Kuzey cephesinde iki adet simetrik uzun ve dar pencere yer alırken, Batı cephesinde üçlü pencere dizilimi kendini göstermektedir. Odanın Güney cephesinde kalan duvar, stuko olarak bırakılmıştır. Bu duvar 1'nolu oda ile 2'nolu odanın ortak duvarıdır. Odalarda kullanılan pencere yoğunluğu ışığın içeriye bolca girerek mekânın yeterli ve doğal aydınlatmaya ulaşması için tasarlanmıştır; aynı zamanda mekânı kasvetli olmaktan kurtaran bir dokunuş olmuştur (Tablo 28).

2'nolu odanın Kuzey cephesine bakan duvarında mermer şömine ve üzerinde altın varaklı bir ayna ile karşılaşılacaktır. 2'nolu odada yer alan şömine ısınma amacıyla kullanılmış, aynı zamanda İngiliz mermeri olması sebebiyle Batı kültürünü iç mekânda hissettirmiştir. Yapının Güney cepheye bakan odalarında şömine kullanılmıştır. Odanın duvarı yerden 1m. yükseklikte siyah zemin üzerine beyaz damarları olan stuko ile kaplanmış, duvarın devamında kahverengi stuko tekniği uygulanmıştır. Doğu cephe duvarında sadece giriş kapısına yer verilmiş kalan duvar boş bırakılmıştır. Güney cephesine bakan duvarında ise ikili pencere düzeni devam ederken, batı cephe duvarında üçlü pencere uygulaması yer almaktadır (Tablo 29).

Tablo 28. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü İç Mekân Görselleri.

Maiyet Köşkü Sofa Kuzey Yönü	Maiyet Köşkü Merdiven Alanı
	
Maiyet Köşkü Ahşap Doğramalı Varaklı Kapı	Maiyet Köşkü Merdiven Alanı
	
Maiyet Köşkü Sofa Batı Cephe Oda Kapıları	Maiyet Köşkü Sofa Doğu Cephe Oda Kapıları
	
Maiyet Köşkü Sofa Güney Cephe	Maiyet Köşkü Sofa Güney Cephe
	

3'nolu odada 2'nolu odanın simetrisidir, ayna ve şömine tekrarlanmış duvardan 1m yükseklikte somon rengi stuko ile kaplanarak tavana kadar olan duvar yüzeyi mavi tonlarında stuko ile devam ettirilmiştir. 3'nolu oda ile ortak duvarı olan 4'nolu oda ise 1'nolu odanın simetrisi olup, duvarları kahverengi stuko tekniğiyle kaplanmıştır. Oda kapılarının bittiği bölümden sonra devam eden merdiven bölümünün duvarları düz beyaz sıva olarak bırakılmıştır.

Şekil 134. İhlamur Kasırları, Maiyet Köşkü 3'nolu Oda.

Kuzey cephe girişinde üç dört basamaklı yarım daire şeklindeki sahanlığın uzantısı iç mekânda devam etmektedir. Bu sahanlık üç basamak ile bodrum kata inişi sağlamaktadır. Merdivenin yer aldığı bölümün cephe duvarında üçlü düzende pencere sistemi ile bu alan doğal ışıkla aydınlatılmıştır. Yapının merkezinde kalan sofa alanın da giriş kapısının bulunduğu güney cephede kapının iki yanında dar uzun pencereler dışarıdan gelen doğal ışıkla sofayı daha fazla aydınlatması amaçlandığı düşünülmektedir. Sade bir süsleme programı olan sofa alanında duvarlar tek renk stuko ile kaplanmıştır (Tablo 29).

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) ve Maiyet köşkü aynı arazi içerisinde yer alan dönemin süsleme sanatını yansıtan yapılardır; fakat Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) süsleme açısından daha ön planda olan ve dikkat çeken bir yapıdır. Kabartmalı ve işlemeli yapısı kullanılan teknikler ve motifler ile göz doldururken Maiyet Köşkü ise taş süslemeleri ile daha sade bir yapıdır.

Tablo 29. Ihlamur Kasırları Maiyet Köşkü İç Mekân Görselleri.

Maiyet Köşkü, 1'nolu Oda	Maiyet Köşkü, 1'nolu Oda
	
Maiyet Köşkü, 2'nolu Oda	Maiyet Köşkü, 2'nolu Oda
	
Maiyet Köşkü, 3'nolu Oda	Maiyet Köşkü, 3'nolu Oda
	
Maiyet Köşkü, 4'nolu Oda	Maiyet Köşkü, 4'nolu Oda
	

3.3.2.1 Tavan resimleri

Merasim köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün tavanlarında yer alan yoğun bezemeler Maiyet Köşkünde görülmemektedir. Maiyet köşkü daha sade bezemelerin ağırlıklı olduğu bir yapıdır. Tavanlar genel olarak altın varaklı çerçeve içerisinde panolara ayrılmış bir düzeni devam ettirmektedir. Klasik dönem mimari tavanlarında Birbirini dik kesen çizgisel biçimler, zikzaklar, çok kollu yıldız ve çokgenler bu dönemde sıkça kullanılmıştır. Tavanda yer alan bezemeler renk farklılıkları ile ayırt edilebilmektedir. Geometrik şekillerin farklı kombinasyonları ile oluşturulmuş tavanlardır. Bu süslemelerde kare ve dikdörtgen formlar yeryüzüne, yarım daire ve üçgen formlar ise gökyüzüne benzetilirken ayrıca, süslemelerin tekrar edilmesi dünya ve evreni temsil etmektedir. Aynı zamanda sonsuzluk ve gizem gibi anlamları ifade etmektedir (Ersoy, 2004). Yapının tavanlarında uygulanan geometrik panolar yapının genelinde olduğu gibi üçlü düzende devam etmektedir. Panolar içerisinde akant yaprakları, çiçek motifleri altın varak olarak eklenmiştir (Tablo 30).

Şekil 135. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü 4' nolu Oda.

Tablo 30. Ihlamur Kasırları Maiyet Köşkü Tavanları.

Maiyet Köşkü, 1'nolu Oda Tavan	
	
Maiyet Köşkü, 2'nolu Oda Tavan	
	
Maiyet Köşkü, 3'nolu Oda Tavan	
	
Maiyet Köşkü, 4'nolu Oda Tavan	
	
Maiyet Köşkü Sofa Tavan	
	

3.3.2.2 Stuko altın varak, alçı

Maiyet Köşkü'nün salon duvarları tavana kadar, bej tonlarında stuko ile kaplanmıştır. Kapı içerisinde bulunan çerçeve detaylarında, tavan süslemelerinde, kapı ve pencere üstlerindeki korniş detaylarında alçı üzerine altın varak süslemeler uygulanmıştır. Tüm oda tavanlarında alçı kabartma üzerine altın varak çerçeveli süslemeler yapılmıştır (Tablo 31). 1 nolu odanın duvarları kahverengi stuko ile kaplanmıştır. 2 nolu odada duvarlarda yerden 1 m yükseklikte mavi damarlı mermer görünümlü stuko kaplanmış, tavana kadar olan duvarda ise yine pembe damarlı mermer dokusu ön plana çıkarılmıştır. 3 nolu odada yine 2 no.lu odada olduğu gibi yerden 1 m yükseklikte pembe granit görünümlü stuko kaplanmıştır. Tavana kadar olan duvar mavi granit stuko ile dengelenmiştir. 4 nolu odada diğer odalarda olduğu gibi yerden 1m. yükseklikte pembe stuko ve tavana kadar devam eden bölümde ise bej damarlı mermer görünümlü stuko kaplama tercih edilmiştir. Yapının tavanlarında alçı kabartma üzerine varak süslemeler yer almaktadır (Tablo 31). Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) duvarlarında kullanılan yoğun süslemeler (altın varak, alçı, plaster vb.); Maiyet Köşkünde stuko kaplama olarak duvarlarda daha sade bir süsleme üslubu benimsenerek işlenmiştir.

Tablo 31. Ihlamur Kasırları, Maiyet Köşkü Stuko, Varak, Kartonpiyer Detayları.

Sofa Tavanı Kartonpiyer Detayları	4'nolu Oda Tavanı Varak Detayları
	
3'Nolu Oda Korniş, Varaklı Taç Korniş Detayları	2'Nolu Oda Kahverengi Stuko Duvarları
	
1'Nolu Oda Mavi Stuko Duvarları	4'Nolu Oda Korniş Varak Detayları
	
Sofa Korniş Varak Detayları	2'Nolu Oda Korniş Varak Detayları
	

3.4 İhlamur Kasırları Bahçe

Setli bir bahçeden oluşan İhlamur Kasırları, içerisinde Merasim köşkü (Mabeyn Köşkü), Maiyet Köşkü ve lojman binası ile geleneksel Türk bahçesi özelliklerini taşıyan bir mesire alanının günümüze ulaşmış halidir. Türk Bahçesi, işlevsellik, yaşama mekânı olması ve düzende yalınlığı ile karakterize edilmektedir (Avcı, 2005). Tarhan (1998)'e göre ise Türk Bahçesinin en önemli özelliği doğal olmasıdır. Bahçenin tümünde kesin bir aks yoktur. Aksa dayalı plan özelliğine genelde küçük ölçekli bahçelerde rastlanır ve çoğunlukla havuz çevresi ya da yapı çevresinde görülür. Türk bahçelerinin en önemli özelliği doğal olmasıdır. Belirli bir düzeni takip eden bir bahçe yerine, havuz çevresinde ya da yapı çevresinde konumlanan bir bahçe düzeni kullanılmıştır. Mesire alanının eğimli olduğu zeminlerde iki aksın kesiştiği noktaya havuz yerleştirilmiştir (Tarhan, 1998).

Şekil 136. İhlamur Kasırları, Havuz ve Bahçe.

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün önündeki havuzun çevresindeki aslan heykelleri araştırılan kaynaklara göre kasırların inşasından uzun süre sonra bu alana eklenmiştir. Havuz ile yapılar arasında geçişi sağlayan yürüyüş yolu Barok esintiler taşımaktadır. Havuz kenarında bulunan aslan heykelleri doğayla bütünleşmiş, kasrın tasarımına uygun hale getirilmiştir (Tablo 32). Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nün Kuzey yönünde bakan kısımda yer alan setli bahçede; fiskiyeli yüksek kotta bir havuz ve çeşme yer almaktadır. İhlamur Kasırları büyük ıhlamur ağaçlarıyla bezenmiş, gül ağaçlarıyla detaylandırılmış bir mesire alanının içerisinde yer almaktadır. Bu mesire alanı Sultan Abdülmecit döneminde gül ağaçlarıyla ünlenmişti.

Şekil 137. İhlamur Kasırları, Setli Bahçe Çeşmesi.

Bahçesinde bir sırtlan iki aslan heykeli bulunan köşkün yürüyüş yollarında granit taş kullanılmıştır. Mesire alanının çevresi, ajurlu demir döküm korkuluklarla çevrilmiştir. Merasim Köşkünün Güney yönünde, Maiyet Köşkünün ise Doğu yönünde çıkış kapısı bulunmaktadır. Fakat günümüzde iki çıkışta kullanım dışıdır. Maiyet Köşkü'nün Güney yönüne yakın olan üçüncü çıkış kapısı kullanılmaktadır (Öner, 1994).

Bugün şehrin karmaşasının ortasında kalan bu yeşilliklerle çevrili yapılar, geçmişten günümüze çevresindeki yapılaşmaya ayak uydurmadan özgün haliyle kalan bir Osmanlı dönemi eseridir.

Tablo 32. Ihlamur Kasırları Bahçe Görselleri.

Ihlamur Kasırları, Setli Bahçe Çeşmesi		Ihlamur Kasırları, Aslanlı Heykeli	
			
Ihlamur Kasırları, Bahçe Demir Parmaklıkları		Ihlamur Kasırları, Barok Yolu	
			
Ihlamur Kasırları, Bahçe Aydınlatması		Ihlamur Kasırları, Setli Bahçe Merdiveni	
			
Ihlamur Kasırları, Bahçe		Ihlamur Kasırları, Setli Bahçe Havuz	
			

3.5 Cumhuriyet Dönemi

Çelik Gülersoy'un araştırmalarına göre Cumhuriyetin ilanından sonra hazine defterlerine geçen Ihlamur mesiresi, bir yanlışlık sonucunda Anneleri Neyir Hanım'a devletten bir alacağına istinaden Abdülhak Şinasi Hisar ve kardeşi Selim Nüzhet Gerçek'e geçmiş, onlarda araziyi Vitali Levi'ye satmışlardır. Daha sonra satın alan kişi, parsellenemeyen bu araziyi hisse hesabıyla çeşitli hissedarlara satmış, bu arada Ihlamur mesiresi içerisindeki Nişantaşları, havuzun mermerleri vb. sökülmüş, tahrip edilmiş ve yok olmuştur (Gülersoy, 1994, s.111).

Şekil 138. Ihlamur Kasırları Bahçe Havuzu.

1950 sonrasındaki hızlı yapılaşma ve arazi yağması sonucunda, Ihlamur Mesiresi çevresi önce yavaş yavaş, 1970'lerden sonra da hızlanarak değişikliğe uğramıştır. Ihlamur Kasırlarının iki yanından Nişantaşı ve Yıldız yamaçlarına uzanan apartmanlar, siteler yüzünden eski köşk ve yapılar kaybolmuş, birbiriyle kesişen yollar bostanların yerini almış, büyük mesire alanının yerini ise ana yollar almış geriye sadece Ihlamur Kasırları ve bahçesi kalmıştır (Gülersoy, 1994, s.111).

Şekil 139. Ihlamur Kasırları, Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) .

Ihlamur Kasırları, 1924 yılından sonra eski ilgisini kaybetmiş, 1951 yılında T.B.M.M. tarafından belediye kullanımına verilmiştir. Devlet 15 Ekim 1952 yılında Abdülmecid ile özdeşleşen yapıyı Tanzimat Müzesi olarak halkın ziyaretine açmıştır. 1966 yılında tekrar T.B.M.M. yapıları devralarak uzun bir restorasyon sürecine girmiş ve 1985 yılında tekrar Müze- saray olarak halkın ziyaretine açılmıştır.

Şekil 140. Ihlamur Kasırları, Lojman Binası.

Merasim Köşkü, özgün tefrişatı ile müze-saray olarak halka açılmış, Maiyet Köşkü ise oturma ve dinlenme alanı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kasrın bahçesine, lojman olarak yapılan yapı ise çocukların, gençlerin resim, heykel ve tiyatro faaliyetlerini gerçekleştirebilecekleri mekân olarak düzenlenmiştir (Öner, 1994, s.69-71).

Şekil 141. Ihlamur Kasırları, Bahçe.

Bugün, kasrın setli bahçesi, ağaçları ve kentleşmenin içinde kalan büyüleyici doğasıyla dinlenme alanı olarak hizmet vermeye devam etmektedir. Bu bahçede yer alan Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü) müze olarak, Maiyet Köşkü ise kafe olarak kullanılmaktadır.

4. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem (ya da araştırma grubu), veriler ve toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması gibi bilgilere yer verilmiştir.

4.1 Araştırma Modeli

Bu çalışmanın aşamaları arasında literatür taraması, T.B.M.M. Osmanlı Arşivi belgelerini araştırma, Milli Saraylar Daire Başkanlığından alınan gerekli izin belgeleri ile İhlamur Kasırlarında gerçekleşen fotoğraf çekimleri ve gözlemler yer almaktadır.

Bu çalışmada yapılan taramalarda:

- İhlamur Kasırlarının, mekânsal düzenlenmesi nasıl yapılandırılmıştır?
- Çağdaşlaşma sürecinde bu mekânlar nasıl değişmiş ve günümüzde hangi işlevlere hizmet etmektedir?
- İhlamur Kasırlarının İstanbul'un kültürel ve sosyal yaşamında nasıl bir rol oynamıştır?
- Kasırların inşası ve gelişimi, İstanbul'daki toplumsal değişimlere nasıl yansımıştır?
- Kasırların mimari özellikleri, çağdaşlaşma sürecinde toplumsal kimlik ve bellek oluşumuna nasıl katkıda bulunmuştur?
- İstanbul'daki kasırların mimari tarzları ve yapı malzemeleri, çağdaşlaşma sürecinde nasıl değişmiştir?
- Batılılaşma ve modernleşme akımları, İstanbul'daki kasırların mimari tasarımını nasıl etkilemiştir?
- İhlamur Kasırları gibi yapıların mimari dili, Türk mimarisinin gelişiminde nasıl bir rol oynamıştır?
- Çağdaşlaşma Sürecinde Osmanlı Devleti'nin Sosyo- kültürel, mimari ve siyasi durumu nedir?
- İhlamur Kasırlarının, Çağdaşlaşma sürecinde Batı etkisinin rolü nedir?
- İhlamur Kasırları ile aynı dönemde yapılan Kasırlar ile farklılıkları ve benzerlikleri nelerdir?

4.2 Evren ve Örneklem

Bu çalışmada 19. yüzyıl çağdaşlaşma sürecinin İstanbul'daki Kasır yapıları üzerinden araştırılarak, İhlamur Kasırlarının mekânsal analizi yapılmıştır. Bu çalışmanın örneklemini, İstanbul'daki 18-19. yüzyıla ait kasırlar;

- Küçüksu Kasrı,
- Kalender Kasrı,
- Maslak Kasırları,
- Ayazağa Kasırları,
- Beykoz Mecidiye Kasrı,
- Adile Sultan Kasrı
- Tophane Kasırları
- İhlamur Kasırları

Bu çalışmada incelenen kasırların kullanım amaçları, sahipleri, üslup özellikleri ve yapıldıkları dönemler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Her bir kasır, dönemin siyasi ve sosyal bağlamında nasıl bir rol üstlendikleri açısından değerlendirilmiştir. Örneğin, Küçüksu Kasrı'nın yalnızca saray yapısı olarak mı yoksa dinlenme ve eğlence amacıyla mı kullanıldığı gibi detaylar incelenmiştir. Ayrıca, kasırların sahipleri olan padişahlar veya diğer önemli şahsiyetler hakkında bilgi verilmiştir.

Üslup özellikleri açısından ise her bir kasırın mimari tarzı, dekoratif detayları ve inşa edildikleri dönemin mimari akımları üzerinde durulmuştur. Örneğin, Batı etkisinin ne ölçüde görüldüğü, hangi mimari unsurların bu etkiyi yansıttığı gibi konular detaylı olarak incelenmiştir.

Son olarak, bu kasırların Osmanlı mimarisinde çağdaşlaşma sürecinin bir parçası olarak nasıl bir çeşitlilik ve yenilik getirdiği üzerinde durulmuştur. Bu çalışma, Osmanlı mimarisinin evrimi ve Batı etkisinin nasıl entegre edildiği konularında önemli bir örnek sergilemektedir.

4.3 Veriler ve Toplanması

Araştırma nitel bir araştırmadır. Bu çalışma için kütüphaneler ve arşiv çalışmaları yapılmış, birincil ve ikincil kaynaklar kullanılmıştır. Birincil kaynaklar arasında tezler, makaleler, raporlar ve araştırma makaleleri incelenmiştir. İkincil kaynaklarda ise dergiler, kişisel arşivler incelenmiş, kütüphanedeki özel ansiklopediler taranmıştır.

Ihlamur Kasırlarının mimari özellikleri incelenmiş, plan ve kesitlere literatür taramaları sonucunda ulaşılmıştır. Yapılan gözlemler ve incelemeler sonucunda kasrın odalarının kullanım amaçları araştırılmış ve analizler bu doğrultuda yapılmıştır. Bahçesi ve çevresel koşulları geçmişle karşılaştırılarak tezin yazılmasında önem sağlamıştır. Kasrın yapımı ve kullanım amaçları ile ilgili ansiklopediler incelenmiş ve bu konuda yazılan kitaplar okunmuştur.

Sema Öner'in Milli Saraylar arşivi için yazdığı 'Ihlamur Kasrı 'kitapçığı, H.Ziya Uşaklıgil'in, 'Saray ve Ötesi', Taha Toros Kişisel Arşivi, Sedat Hakkı Eldem'in Köşkler ve Kasırlar II, TDV İslam Ansiklopedileri, Dünden Bugüne İslam Ansiklopedisi vb. kaynaklar yapının geçmişten günümüze olan durumunu anlatmaktadır.

Bu verilerin toplanması için Milli Saraylar Daire Başkanlığı ile gerekli görüşmeler mail ve telefon aramaları yolu ile yapılmış, Kasırlara giriş için izin belgeleri alınmıştır. Bu izinler sonucunda kasırlara otuz (30) gün gözlem yapmak için giriş hakkı verilmiştir.

Ihlamur Kasırlarının Müdürü tarafından Ihlamur Kasırlarına ait önemli bilgilerin yer aldığı, Milli Saraylar Daire Başkanlığı tarafından yazılmış kitapçık verilmiştir. Bu kitapçıkta Kasırların çevresinin geçmişten günümüze kadar uzanan tarihi ve Ihlamur Kasırları anlatılmıştır.

4.4 Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Ihlamur Kasırlarında, yapılan literatür taramalarında ve saha çalışmalarına bakıldığında: Cephelerde kullanılan yüksek rölyef tekniğiyle eklektik (karma) bir üslup benimsenmiş bu üslubun içerisinde barok merdiveni, istiridy kabukları, akant yaprakları, niş içerisinde süslemeli formda vazolar yerleştirilerek batı etkisi yoğun olarak hissettirilmiştir. Pencere ve kapı kenarlarına gülbezek formunda düşey süslemeler yerleştirilerek yapıda hiçbir alan

boş bırakılmamıştır. Köşelere yerleştirilen köşe sütunceleri yapıdaki köşe algısını kırarak yapının yumuşatılmasında etkili olmuştur. Yapı neoklasik görüntüden çıkarak görüntüsünde birden fazla üslubu barındırmaktadır. Ihlamur kasırlarının içerisinde yer alan Merasim Köşkü'nün (Mabeyn Köşkü) süslemeli yapısı Sultana ait gösterişi ön plana çıkarırken, Maiyet Köşkü ise haremi ve çalışanları için süslemesiz bırakıldığının göstergesidir. Merasim Köşkü'nün, (Mabeyn Köşkü) Merasim ve Aynalı salonu kabartma tekniği kullanılarak yapılmış altın varaklı ağır süslemeli odalar tasarlanmıştır. Bu odaların gösterişi ve kullanım biçimi dönemin sultanın kudretini temsil etmektedir. Merasim odasının büyüklüğü ve işlemeli yapısı bu odada misafirlerinde ağırlandığını düşündürmektedir. Bu yapılar plan olarak geleneksel Türk evi plan tipini yansıtmış olsa da süslemeler ve üslup özellikleri olarak Batı'dan etkilenmiştir. Kasırlar genel olarak Sultan III. Selim döneminde inşa ettirilmiş, Sultan Abdülmecit döneminde Balyan ailesine inşa ettirilmiştir. Mesire alanlarına veya deniz kenarlarına inşa edilen yapılar, dönemin elçilerinin gittikleri ülkelerden yaptıkları gözlemler sonucunda tasarlanmıştır. Örneğin; Yirmi Sekiz Mehmet Efendi'nin Paris seyahati sonucunda "Versailles" sarayını beğenmesi ve bunun üzerine Kağıthane deresi çevresini düzenletmesi, o bölgeye yapılar yaptırması batı etkisinin belirgin bir göstergesidir.

Ihlamur Kasırları, neoklasik tarzda inşa edilmiştir. Bu tarz, Antik Yunan ve Roma mimarisinden esinlenerek doğmuş ve Avrupa'da Rönesans ve Barok dönemlerin popüler hale gelmesini sağlamıştır. Kasırların sütunlu cepheleri, simetrik planları ve detaylı süslemeleri, bu tarzın karakteristik özellikleri arasında yer almaktadır.

Ihlamur Kasırlarının inşa edildiği dönemde, Osmanlı toplumu Avrupa'daki mimari ve kültürel trendleri yakından takip etmeye başlamıştır. Bu nedenle, kasırların inşa edilme sürecinde Avrupa'dan getirilen mimarlar ve ustaların etkisi büyüktür.

Ihlamur Kasırları, Batılılaşma sürecinde Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ile olan etkileşimlerinin önemli bir göstergesidir. Bu süreçte kasırlar, Avrupa tarzı mimari etkileriyle karşılaşmış ve bunları kendi yerel mimari geleneğiyle entegre etmeye çalışmıştır. Bu entegrasyon süreci, Osmanlı toplumunun modernleşme ve değişen kültürel dinamiklerine nasıl cevap verdiğini göstermesi açısından önemlidir.

Ihlamur Kasırları, Batılılaşma sürecinin bir yansıması olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun dış dünyaya olan imajını da şekillendirmiştir. Avrupa'daki güçlü devletlerle ilişkilerin kurulması ve devam ettirilmesinde, bu yapıların önemi yadsınamaz bir durumdur.

Ihlamur Kasırlarının tarihi dokusunu korumak için düzenli bakım ve restorasyon çalışmaları yapılmalıdır. Restorasyon projeleri, orijinal malzemelerin kullanımı ve tarihi dokuya sadık kalınması esas alınarak yürütülmelidir.

Kasırlar için uzun vadeli bir koruma ve yönetim planı oluşturulmalıdır. Bu plan, koruma önceliklerini belirlerken, gelecekte karşılaşılabilecek riskler ve tehditler için stratejiler içermelidir. Kasırlar için uzun vadeli bir koruma ve yönetim planı oluşturulmalıdır. Bu plan, koruma önceliklerini belirlerken, gelecekte karşılaşılabilecek riskler ve tehditler için stratejiler içermelidir. Örneğin, iklim kontrol sistemleri ve yangın güvenlik sistemleri gibi teknolojik iyileştirmeler yapılabilir. Ihlamur Kasırlarını ziyaret edenler için bilgilendirici panolar, sesli rehberler veya dijital rehberlik uygulamaları gibi modern iletişim araçları sunulabilir. Kasırların turizm potansiyelinden yerel ekonominin de faydalanması sağlanmalıdır. Yerel halk için istihdam fırsatları yaratılabilir ve yerel el sanatları gibi kültürel ürünlerin satışına destek verilebilir.

Ihlamur Kasırlarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı için bu öneriler hem kasırların mimari değerlerini korumayı hem de turizm yönetimi ile kültürel sürdürülebilirliği sağlamayı hedefler. Bu stratejilerin uygulanmasıyla, kasırların gelecek nesillere sağlam bir şekilde aktarılması ve toplum için değerli birer kültürel miras olarak varlığını sürdürmesi sağlanabilir.

5. BULGULAR

Stil ve Tasarım: Ihlamur Kasırları, neoklasik tarzda inşa edilmiştir. Bu tarzın özellikleri arasında düzenli sütunlar, simetrik planlar, üçgen alınlıklar, düzgün kesilmiş taşlar ve detaylı süslemeler bulunmaktadır.

Yapısal Detaylar: Ihlamur Kasırlarında iki adet yapı bulunmaktadır. Merasim köşkü (Mabeyn Köşkü) ve Maiyet Köşkü arazi içerisinde yer alan yapılardır. Cephelerinde taş (kagir) süsleme hakimdir. İç mekânlarda yüksek tavanlar, geniş pencereler ve doğal ışık alımı için düzenlemeler yapılmıştır.

Malzeme Kullanımı: İnşaatta genellikle yerel olarak elde edilen taşlar kullanılmıştır. Restorasyon süreçlerinde ise orijinal malzemelerin korunması ve yeniden kullanılması ön plandadır.

İnşa Tarihi ve Süreci: Ihlamur Kasırları, 19. yüzyılın başlarında Sultan III.Selim döneminde inşa edilmiş, Sultan Abdülmecit döneminde ise günümüze kadar gelen hali yaptırılmıştır. İnşa sürecinde Fransız ve İtalyan mimarlarının etkisi büyüktür. Kasırların inşası, dönemindeki Avrupa ile olan kültürel etkileşimi yansıtmaktadır.

Kullanım Amacı ve İşlevleri: Ihlamur Kasırları, Osmanlı padişahları ve hükümet yetkilileri tarafından yazlık ikametgâh olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda resmi davetler, diplomatik toplantılar ve kültürel etkinlikler için kullanılmıştır.

Toplumsal ve Siyasi İmge: Ihlamur Kasırları, Osmanlı Devleti'nin Batılılaşma sürecindeki modern ve reformcu imajını güçlendirmiştir. Aynı zamanda, Batılı ilişkilerde de önemli bir gösterge olarak kullanılmıştır.

Restorasyon ve Koruma Çalışmaları: Ihlamur Kasırların korunması ve restorasyonu için çeşitli projeler yürütülmüştür. Restorasyon süreçlerinde orijinal mimari dokunun korunması ve sürdürülebilir malzeme kullanımı önemlidir.

Turizm Potansiyeli ve Yönetimi: İhlamur Kasırları, İstanbul'un önemli turistik noktalarından biri olarak kabul edilmektedir. Turizm yönetimi, ziyaretçi akışını dengelemek ve kasırların kültürel değerlerini korumak için önemlidir.

Yerel Ekonomiye Katkıları: İhlamur Kasırları, çevrelerindeki yerel ekonomiye turizm gelirleri, istihdam fırsatları ve yerel hizmet sektörü için katkı sağlamaktadır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Osmanlı Devleti'nin Batı kültürüne olan ilgisi 16. yüzyıl' da yaşadığı toprak kayıpları ile başlamış; siyasi, sosyo-kültürel ve mimari alanları kapsayarak devam etmiştir. 18 ve 19. yüzyıl, Batı kültürüne olan hayranlığın arttığı ve derinleştiği dönem olarak bilinmektedir. Avrupa'ya gözlem yapmaları için gönderilen elçiler, bu değişim sürecinde önemli rol oynamıştır. Sultanların Batı'ya yetiştirme isteği doğrultusunda yeni bir kent görünümü ortaya çıkmış; saraylar, kasırlar ve köşkler inşa edilmiştir. Elçilerin batılı devletlere yaptıkları ziyaretler sonucunda saray yapılarından etkilenmeleri ve bu doğrultuda; İstanbul'da bu yapıların planlarından esinlenerek kasırlar inşa edilmesi, Osmanlı mimarisinde köklü bir değişimin başlangıcı olmuştur. Osmanlı Devleti'nde Batı'nın Barok ve Rokoko üsluplarının geleneksel mimari ile sentezlenmesi, geleneksel normların dışına çıkılarak serbest ve özgün bir mimari üslubun oluşmasına yol açmış; bu doğrultuda saray, kasır ve köşk yapıları üzerinde Batılı üslupların ön plana çıktığı görülmüştür.

Kasırlar: Osmanlı döneminde şehir merkezinden uzak, koru içlerinde, deniz- dere kenarlarında ve mesire alanlarına inşa edilen yapılardır. Bu yapılar, dönemin Padişahlarının kısa süreli ziyaretleri sırasında, dinlenme, avlanma ve devlet erkânının ağırlanması gibi amaçlar için kullanılmıştır. Bu çalışmada incelenen İhlamur Kasırları üslup, biçim, form ve uygulanan teknikler bakımından Batılı üsluplardan (barok ve rokoko vb.) esinlenen önemli eserlerden biridir. Cephede ve iç mekânda: Barok, Rokoko ve Ampir üslupların bir arada kullanılması Eklektik (karma) üslubun ortaya çıkmasını sağlamış ve bunun sonucunda 19. yüzyıl mimarisini yansıtan İhlamur Kasırları bu üslubun önemli örneklerden biri haline gelmiştir.

Şekil 142. Dolmabahçe Sarayı ve İhlamur Kasırları (Mabeyn Köşkü).

İhlamur Kasırlarının, sahil sarayı olarak bilinen Dolmabahçe Sarayı'na olan yakınlığı, kasırların süslemelerinde sarayın etkisinde kalındığının bir göstergesidir (Şekil 6.1).

İhlamur Kasırları 1750-1755 yılları arasında İhlamur mesiresi olarak bilinen alana Sultan III. Ahmed döneminde köşk olarak inşa edilmiştir, fakat zaman içerisinde bu köşk yıkılmış, yerine Sultan Abdülmecid'in Nigoğos Balyanı görevlendirmesi üzerine Merasim köşkü (Mabeyn Köşkü) ve Maiyet köşkü yaptırılmıştır. Kasırlarda konaklama düşünülmendiği için yatak odası gibi yaşam birimlerine yer verilmemiştir.

Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü), İhlamur Kasırları içerisinde yer alan Maiyet Köşküne göre daha fazla dikkat çeken süslemeli bir yapıdır. Yükseltilmiş bodrum kat üzerine planlanan bu yapı, iç sofalı (karniyarık) plan tipine uygun olarak tasarlanmıştır. İhlamur Kasırlarının cephesinde kullanılan taş ve mermer işçiliği, yapının mimarisinin önemli parçalarından biridir. Mermer ve taş malzeme tercih edilmesinin nedeni; ahşap malzemenin afetlere karşı dayanıklılığının olmaması nedeniyle malzeme kullanımında yerini mermer ve taş malzemeye bırakmıştır. Taş ve mermer kullanımı yapıdaki bezeme çeşitliliği doğurmuş; taş oyma, kabartma, rölyef gibi tekniklerin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca yapıların cephelerinde taş tercih edilmesi ve yüksek kabartma tekniğinin uygulanması, yapının dayanıklılığının artmasında da etkili olmuştur. Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nde Kuzey ve güney cephelerde kaideli sütunlar üzerine oturan balkonlar; zemin ile bodrum katı birbirinden ayırarak, yatay düzlemde cephenin daha büyük algılanmasını sağlamış, aynı zamanda dış mekânla yapının etkileşimini arttırmıştır. Cephelerin birleşim noktalarına yerleştirilen köşe sütunceleri cephelerdeki keskin geçişi ve köşe algısını kırmıştır. Yapının cephesindeki simetrik düzen Osmanlı mimarisinde sıkça görülmektedir. Pencerenin fazla kullanımı ve yüksekliği doğal ışığın esas alınarak

kullanılmak istenmesinin bir sonucudur. Pencere kenarlarında ve alınlıklarında bulunan yoğun süslemeler yüksek rölyef tekniği kullanılarak yapılmıştır. Cephelerde yer alan bu süslemelerde Barok ve Rokoko üsluplarından esinlenilmiştir. Yapının cephesinde, akant yaprakları, ‘S’ ve ‘C’ kıvrımlı girland formları ile detaylandırılan nişler yer almaktadır. Cephede kullanılan kıvrımlı dallar, yaprak ve çiçek motifleri sembolik anlamlar taşıırken, aynı zamanda Batı ile Osmanlı mimarisinin sentezinde yansıtmaktadır.

Merasim Köşkü’ne giriş yapının doğu cephesinde yer alan Barok üsluplu merdivenle sağlanırken; aynı zamanda sofa işlevi gören aynalı salona çıkılmaktadır. Aynalı salonun adını köşelerinde bulunan aynalardan aldığı bilinirken; yapının karşılama alanı ve odalar arası sirkülasyonun sağlandığı mekân olarak da bilinmektedir. O dönemde yapılarda kullanılan aynaların ev sahibinin kudretini zenginlik derecesini ön plana çıkardığı söylenmektedir. Aynalı salonun köşelerinde birleşen aynalar mekânda köşe algısını kırarak daha geniş ve derin bir görünüm elde edilmesinde etkili olmuştur. Bu oda da pencere bulunmadığı için giriş kapısının karşısına ayna yerleştirilerek, dışarıdan gelen aydınlık içeri yansıtılmıştır. Odanın duvarlarında geometrik panolar içerisinde süsleme amacıyla mermer görünümü verilmek için stuko malzeme kullanılmıştır. Mekândaki süsleme yoğunluğu duvarlardaki aynalar ve geometrik panolar ile kırılmak istenmiştir. Yapının tavan yüksekliği günümüzdeki evlerin standart ölçülerinin üzerindedir. Kapı üstlerinde altın varaklı korniş üzerinde natürmort desenler hakimdir. Ahşap kapı çerçeveleri çevresinde plaster üzerine akant yaprakları işlenerek girişler belirgin hale getirilmiştir. Tavan ise buz mavisi renk üzerine altın varaklı kalem işi süslemelerle detaylandırılmıştır. Çiçek, yaprak gibi bitki motifleri kullanılırken aynı zamanda Osmanlı Devleti’ni temsil eden sembolik bitkiler olan gül, lale ve karanfil motifleri kalem işi olarak işlenmiştir. Geometrik şekillerin sembolik anlamlar taşıdığı ve evreni temsil ettiği bilinmektedir. Aynalı salon tavanında bu şekiller motiflerle iç içe geçirilerek kullanılmıştır. Yapıdaki çini şömine hem ısınma amacıyla kullanılmış hem de yapının tasarımı ile orantılı olarak İngiliz çinisi seçilmiştir. Şömine üzerine yerleştirilen vazo ise yine İngiliz markası olan Copeland markadır. Tavanın göbeğinden aşağı uzanan görkemli aydınlatma mekânın yapay olarak aydınlatılması için tercih edilmiştir. Diğer odalar doğal ışık kaynağından yararlanırken, bu odanın daha az ışık alması sebebiyle aydınlatma elemanı büyük tercih edilmiştir. Merasim odasına geçiş yalnızca aynalı salondan açılan kapı ile sağlanırken; müzik odası ve abdesthane alanlarına geçiş hem aynalı salondan hem

Bitkisel süslemeler; bereket, yaşam döngüsü, bolluk, cennet gibi anlamlar taşıyarak sanatın ve kültürün birleşmesinin bir örneğidir. Aynı zamanda oda tavanı manastır tavan olarak inşa edilmiş, bu formun yan açıklıklıları sayesinde gün ışığı içeri daha fazla girmesine sebep olmuştur. Meyve süslemelerinin tavanlarda kullanılması mekânda yücelik ve zenginlik hissiyatı oluşturmıştır. Kasırların bir diğer yapısı olan Maiyet Köşkü iç mekân tasarımındaki süslemesiz ve sade yapısı ile kullanım amacına uygun olarak tasarlanmıştır. Odaların duvarları iki farklı renkte stuko malzeme ile kaplanarak mekânlar tek düze görünümünden çıkarılmıştır. Sofa, yapının merkezinde olup süslemeden uzak sirkülasyon alanı görevini üstlenmiştir. Sofadan odalara geçiş sağlanırken çıkış ve girişler için bir hol konumundadır. Kapıların bu yapıda ahşap kanatlı olması Merasim Köşkü (Mabeyn Köşkü)'nde ise lacivert sablaj camlı olması yapılar arasındaki kullanım farkını ortaya koymaktadır. Yapıda iki farklı girişin olması merdivenli girişin haremi için sahanlıklı girişin ise çalışanlar için tasarlandığını düşündürmektedir. Odalarda kullanılan pencere yoğunluğu mekânın doğal ışıktan yararlanılmasında ve arazisinin doğal ortamının içeride hissedilmesinde etkili olmuştur.

Ihlamur Kasırları iç mekânda geleneksel Osmanlı mimarisini yansıtsa da cephelerdeki süslemeleri Batı kültürünü yansıtmaktadır. Mekânların tasarımında kullanılan malzemeler yapının işlevi ile doğru orantılı olarak planlanmış, bu da yapının ince işçilikli ve amacına uygun olarak tasarlanmasına sebep olmuştur. Osmanlı ve Batı mimari üsluplarının bir arada kullanılması eklektik (karma) üslubu doğurmuş, mimariye yeni bir bakış açısı getirilmiştir. Bu sebeple, Ihlamur Kasırları geleneksel normların dışına çıkmadan çağdaşlaşma sürecindeki Osmanlı Devleti'nin, Batı kültürüyle birleşmesiyle 19. yüzyıl mimari üslubunun özgün eseri haline gelmiştir.

7. KAYNAKÇA

Akbulut, İ. (t.y). Türk ahşap sanatının en güzel örneklerinden çinili av köşkü. *Taha Toros Kişisel Arşivi*, 24.04.2024 tarihinde <https://core.ac.uk/download/pdf/38305919.pdf> adresinden alındı.

Aktemur, A. M. (2006). *Karaköy’de batı üslubunda yaptırılmış sivil mimari örnekleri* (Yayın no. 186621) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=0xu1-YPAGZ9bSCxfO5J-zg&no=tWfJ8unhTU3DHN1aXz7B7g>

Akıncı 944 İnternet Sitesi (t.y). Beykoz Mecidiye Kasrı. 25.10.2023 tarihinde <http://akinci944.com> adresinden alındı.

Akyüz, U. (2007). *Beylerbeyi Sarayı’nın 19. Yüzyıl Osmanlı Sarayları İçindeki Yeri ve Değerlendirmesi* (Yayın no. 201363) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=NBsrT0sgwQZKgK87jAI4nw&no=asEPdTAEzdTOnwC_J5oPOw

Alanyurt, U., ve Eskici, B. (2019). Tophane kasrı yapı malzemelerinin arkeometrik araştırmaları. *Masrop E-Dergi*, 13(2), 1-19.

Alici, N. (2019). *İç Mekânda Renk ve Renklerin İnsan Psikolojisine Etkileri* (Yayın no. 543365). [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=0Qu0Y4J_9uqJg6imHAHyoQ&no=1iHMOlQEm0Q4o2uVWXE0cg

Altier, S. (2021). Osmanlı süsleme sanatlarında girland. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 377-406.

Anadolu Ajansı (2018). Osmanlı’nın İlk Barok Mimari Eseri. 19.06.2023 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/> adresinden alındı.

- Arel, A. (1975). *Onsekizinci yüzyıl İstanbul mimarisinde batılılaşma süreci*. İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Arseven, C. E. (1975). *Türk sanatı*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Artan, T. (1993). “Beykoz Kasrı” maddesi. *Dünden Bugüne Ansiklopedisi*. C.2. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayınları.
- Artan, T. (1994). “İhlamur Kasrı” maddesi. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. C.4. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarihi Ortak Yay.
- Artan, T. (1994). “Küçüksu Kasrı” maddesi. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. C.6. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.
- Arthill Group (t.y). Osmanlı Saray Aynaları 02.04.2024 tarihinde <https://www.arthillgroup.com> adresinden alındı.
- Aslanapa, O. (2003). *Türk sanatı*. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.
- Aydın, S. (2021). Kalender kasrı; Yapımı, tadilatı ve II. Mahmud dönemi askeri üs olma süreci. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (67), 281-298.
- Batur, A. (1985). Mimarlık: Batılılaşma döneminde osmanlı mimarlığı. *Tanzimattan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi* içinde (s.1038-1067). İstanbul: İletişim Yayınları, Ayhan Matbaa.
- Batur, A. (1986). Batılılaşma döneminde osmanlı mimarlığı. *Tanzimattan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi* içinde (C.3, s. 1038-1090). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Batur, A. (1993). “Adile Sultan Kasrı” maddesi. *Dünden Bugüne Ansiklopedisi*. C.1. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayınları.
- Batur, A. (1994). “Balyan Ailesi” maddesi. *Dünden Bugüne Ansiklopedisi*. C.1. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayınları.
- Batur, A. (1994a). *Adile Sultan kasrı*. C.1. İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi.
- Batur, A. (1994b). *Ayazağa av köşkü*. C.1. İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi.

- Baysun, C. M. (1950). *Boğaziçi iskelelerine dair bir kaside İzzet Efendi'nin sahilnamesi*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.
- Baysun, M. C. (1953). *Hacı Hüseyin bağı*. C.5. İstanbul: Osman Yalçın Matb.
- Bilgicioğlu, B. (2008). “Sadabad” maddesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 09.12.2023 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/sadabad> adresinden alındı.
- Bir İstanbul Hayali İnternet Sitesi (t.y). Mabeynci Faik Bey Yalısı 15.07.2023 tarihinde <https://www.biristanbulhayali.com> adresinden alındı.
- Bosphorustour by Velen Travel İnternet Sitesi (t .y). Tophane Meşal Zeki Paşa Yalı 15.06.2023 tarihinde <https://www.bosphorustour.com> adresinden alındı.
- Buildner İnternet Sitesi (t.y). Antik Yunan Mimarisinin 3 Düzeni 24.02.2024 tarihinde <https://architecturecompetitions.com> adresinden alındı.
- Can, C. (1994). “Tophane Kasrı” maddesi. *Dünden Bugüne Ansiklopedisi*. C.7. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.
- Can, C. (2020). *İstanbul'un yabancı ve levanten mimarları*. İstanbul: Arketon.
- Can, G. Ş. (2017). Postmodern süreçte eklektisizm olgusu ve david sale. *International Journal of Social Science*, 56, 239-248. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS6980>
- Cezar, M. (1971). *Sanatta batıya açılış ve Osman Hamdi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Cezar, M. (1987). *Batıya açılış döneminde mimaride bünye değişikliği*. İstanbul: Milli Saraylar 1.
- Ciner, S. (1982). *Son Osmanlı dönemi istanbul ahşap konutlarında cephe bezemleri*. İstanbul: İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, Z. (1993). *The remaking of istanbul (potrait of an ottoman city in the nineteenth century)*. Los Angeles, London: University of Colifornia Press.

- Çelik, Z. (1996). *19. yüzyılda osmanlı başkenti 'değişen İstanbul'*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Çelikkalek, D. (1988). *Beykoz Kasrı ve 19. Yüzyıl Kasırları Üzerine Bir İnceleme* [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi] 15.02.2024 tarihinde <http://www.dspace.yildiz.edu.tr/> adresinden alındı.
- Çoruhlu, Y. (2001). “Kasır” maddesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 09.12.2023 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/kasir--saray> adresinden alındı.
- Demiriz, Y. (1979). *Osmanlı mimarisinde süsleme ı erken devir (1300-1453)*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Denel, S. (1982). *Batılılaşma sürecinde İstanbul'da tasarım ve dış mekânlarda değişim ve nedenleri*. Ankara: O.D.T.Ü Mimarlık Fakültesi Yay.
- Denkalbant, A. (2002). “Köşk” maddesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 10.01.2023 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/kosk> adresinden alındı.
- Değiştı.com İnternet Sitesi. (2011). Kalender Kasrı 17.09.2023 tarihinde <http://www.degisti.com> adresinden alındı.
- Değiştı.com İnternet Sitesi. (2013). Sepetçiler Kasrı 07.08.2023 tarihinde <http://www.degisti.com> adresinden alındı.
- Discover Islamic Art (t.y). Pertevniyal Valide Sultan Camii 15.08.2023 tarihinde <https://islamicart.museumwnf.org> adresinden alındı.
- Devrim, M. G. (2001). *Osmanlı Saray Mimarisinde Form ve Anlam Değişimi (19. yüzyıl)* (Yayın no. 101812) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi].https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=_KaHG39x_JavdNYNg9CbEA&no=vem9TRWNRHKu1Cbe6mMPeg
- Dirlik, N. (2017). Antik dönemde kemer ve tonoz. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*. 10(XXXII), 815-846. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1168>

- Dişbudak, D. (1990). Milli saraylar ve 19. yüzyıl mimarlığı. *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 3(9), 37-44.
- Dişbudak, D. (1992). *Geçmişten günümüze ihlamur mesiresi*. İstanbul: Milli Saraylar.
- Dişbudak, D. (1999). “İhlamur Kasrı” maddesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 15.01.2024 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/ihlamur-kasri> adresinden alındı
- Eldem, S. H. (1954). *Türk evi plan tipleri*. İstanbul: Pulhan Matbaası.
- Eldem, S. H. (1969). *Köşkler ve kasırlar*. C.2. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Eldem, S. H. (1976). *Türk bahçeleri*. İstanbul: Apa Basımevi, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Eldem, S. H. (1979). *Boğaziçi anıları*. İstanbul: Aletaş Alarko Eğitim Tesisler.
- Eski İstanbul Fotoğrafları Arşivi (24.03.2018). Sadabad Sarayı 10.05.2023 tarihinde <https://www.eskiistanbul.net/1870/sadabad-sarayi> adresinden alındı.
- Erdenen, O. (2007). *Boğaziçi sahilhaneleri*. C.2. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları.
- Ertuğ, Z. T. (2009). “Saray” maddesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 05.15.2023 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/saray> adresinden alındı.
- Eski İstanbul Fotoğrafları Arşivi (2018). Sadabad Sarayı 10.05.2023 tarihinde <https://www.eskiistanbul.net> adresinden alındı.
- Eski İstanbul Fotoğrafları Arşivi (t.y). Tophane Kasrı 20.11.2023 tarihinde <https://www.eskiistanbul.net> adresinden alındı.
- Eski İstanbul Fotoğrafları Arşivi (t.y). Tophane Kasrı Claude- Marie Ferrier 20.11.2023 tarihinde <https://www.eskiistanbul.net> adresinden alındı
- Eyice, S. (1981). XVIII. yüzyılda Türk sanatı ve Türk mimarisinde Avrupa neo-klasik üslubu. *Sanat Tarihi Yıllığı*, 9(10), 163-190.

- Eyice, S. (1985). Yok olan İstanbul sarayları ve sarayların yaşatılmaları için bazı düşünceler. *Milli Saraylar Sempozyumu Bildirileri* içinde (s. 70). İstanbul: Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları.
- Eyice, S. (1992). “Çeşme” maddesi. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 01.25.2023 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/cesme> adresinden alındı.
- Eyice, S. (1995). “Empire” maddesi. C.11. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 01.25.2023 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/empire> adresinden alındı.
- Eyice, S. (2002). “Küçüksu Kasrı” maddesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 08.17.2023 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/kucuksu-kasri> adresinden alındı.
- Gazete Oksijen (2021). Tarihi Taşımak Riskli İş 15.08.2023 tarihinde <https://gazeteoksijen.com> adresinden alındı.
- Gezer, Ö. (2024). Yirmi sekiz Mehmet Efendi'nin Fransa elçiliği. *Türk Tarih Kurumu Belleten*, 8(311), 147-183.
- Google Earth İnternet Sitesi. (t.y). Ayazağa Kasrı 22.09.2023 tarihinde <https://earth.google.com> adresinden alındı.
- Google Earth İnternet Sitesi. (t.y). Adile Sultan Kasrı 04.12.2023 tarihinde <https://earth.google.com> adresinden alındı.
- Google Earth İnternet Sitesi. (t.y). İhlamur Kasırları 09.12.2023 tarihinde <https://earth.google.com> adresinden alındı.
- Google Earth İnternet Sitesi. (t.y). Kalender Kasrı 21.11.2023 tarihinde <https://earth.google.com> adresinden alındı.
- Google Earth (t.y). Küçüksu Kasrı 12.08.2023 tarihinde <https://earth.google.com> adresinden alındı.
- Google Earth İnternet Sitesi. (t.y). Maslak Kasırları 22.09.2023 tarihinde <https://earth.google.com> adresinden alındı.

Google Earth İnternet Sitesi. (t.y). Tophane Kasrı 10.10.2023 tarihinde <https://earth.google.com> adresinden alındı.

Gök, D., ve Durak, S. (2022). Erken Osmanlı mimarisinde süsleme programının Bursa Yeşil Cami örneğinde incelenmesi. *Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14(2), 19-42.

Gurallar, N. (2015). *Tarihselcilik-tarihsicilik [historicism]: Bir mimarlık terminoloji tartışması ve 2000'ler Türkiye'sinde tarihsici mimarlık*. Ankara: METU JFA.

Gülcan, N. Y. (2019). *Ortaçağ Avrupa'sında skolastik felsefe ve gotik mimari*. C.14. *Turkish Studies Social Sciences*, 14(5), 2225-2234, <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.32668>

Gülersoy, Ç. (1962). *Beşiktaş'ta ıhlamur mesiresi ve traihi kitabeler*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.

Gülersoy, Ç. (1970). *Boğaziçi koruları*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.

Gülersoy, Ç. (1983). *İhlamur mesiresi*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.

Gülersoy, Ç. (1985). *Küçüksu: Çayır-çeşme- kasır, meadow- fountain-palace*. C.5. *Dünden Bugüne Ansiklopedisi*, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

Güncan, A. (1993). *19. Yüzyıl Avrupa Mimarlık Hareketlerinin ve Batılılaşmanın Osmanlı Konut Mimarisine Etkileri*. (Yayın no. 39391) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi] <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Wel6d9ie9IYfjdeuOP5oFA&no=Wel6d9ie9IYfjdeuOP5oFA>

Halıcı, E., ve Yurttaş, H. (2022). Barok-rokoko üsluplarının mimari süslemedeki gücü. *Anasay*, 6(19), 3-28.

Harita Gravür (t.y). 1838 Kuleli Askeri Lisesi Çengelköy 07.08.2023 tarihinde <https://www.haritagravur.com> adresinden alındı.

- Hasol, D. (1975). *Ansiklopedik mimarlık sözlüğü*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Kağıthane Belediyesi (t.y). Kağıthane Sadabad Sarayları 10.05.2023 tarihinde <http://www.kagithane.gov.tr/sadabad-saraylari> adresinden alındı.
- Kahraman, H. B. (2013). *Türkiye'de görsel bilincin oluşumu*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Karaman, A. (1987). *Antik Mimari Öğelerinin Geç Devirdeki Kullanım Biçimleri ve Beyoğlu-İstiklal Caddesi 19. Yüzyıl Apartman* (Yayın no. 378366) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi] <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=aT1R-bGtp4vBYpjNyrq1Zw&no=7eTqsqJ8zqkAaUjL8YZzWg>
- Kültür Envanteri İnternet Sitesi. (2023). Kalender Kasrı 21.11.2023 tarihinde <https://kulturenvanteri.com/tr> adresinden alındı.
- Kültür Envanteri İnternet Sitesi. (2023). Tophane Kasrı 28.11.2023 tarihinde <https://kulturenvanteri.com/tr> adresinden alındı.
- Kültür Portalı İnternet Sitesi. (t.y). Alman Çeşmesi 15.07.2023 tarihinde <https://www.kulturportali.gov.tr> adresinden alındı.
- Kılıçbay, M. A. (1985). Osmanlı batılılaşması. *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi* içinde (s. 147-152). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Koçu, R. E. (1973). Ayazağa kasırları. *Türkiye'miz Dergisi*, 3(9), 39-44.
- Kuban, D. (1954). *Türk barok mimarisi hakkında bir deneme*. İstanbul: İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Yay. Pulhan Matb.
- Kuban, D. (2001). *Kaybolan kent hayalleri ahşap saraylar*. İstanbul: Y.E.M Yayınları.
- Kuban, D. (2007). *Osmanlı mimarisi*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi (YEM) Yayınları.

Kürkçüoğlu, A. C. (2009). “Serdâb” maddesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.36. 08.09.2024 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/serdab> adresinden alındı.

Maslak Kasırları. (1994). İstanbul: T.B.M.M. Saraylar Daire Başkanlığı Vakfı.

Mimari Terim İnternet Sitesi. (t.y). Barok Mimari 06.07.2024 tarihinde .
<https://mimariterim.com> adresinden alındı.

Mimari Terim İnternet Sitesi. (t.y). Kemer 09.02.2024 tarihinde .
<https://mimariterim.com> adresinden alındı.

Mimari Terim İnternet Sitesi. (t.y). Rokoko Mimari 06.07.2024 tarihinde .
<https://mimariterim.com> adresinden alındı.

Mimari Terim İnternet Sitesi. (t.y). TonoZ 17.02.2024 tarihinde .
<https://mimariterim.com> adresinden alındı.

Mimari Terim İnternet Sitesi. (t.y). Friz Nedir? 06.07.2024 tarihinde .
<https://mimariterim.com> adresinden alındı.

Milli Saraylar İnternet Sitesi. (t.y). Beykoz Mecidiye Kasrı 25.10.2023 tarihinde
<https://www.millisaraylar.gov.tr> adresinden alındı.

Milli Saraylar İnternet Sitesi. (t.y). Dolmabahçe Sarayı 28.06.2023 tarihinde
<https://www.millisaraylar.gov.tr> adresinden alındı.

Milli Saraylar İnternet Sitesi. (t.y). Topkapı Sarayı 29.07.2023 tarihinde
<https://www.millisaraylar.gov.tr> adresinden alındı.

Milli Saraylar İnternet Sitesi. (t.y). Maslak Kasırları 25.09.2023 tarihinde
<https://www.millisaraylar.gov.tr> adresinden alındı.

Milim Analiz İnternet Sitesi. (2021). [Asakir-i Mansurey-i Muhammediye'nin Kuruluşu ve Osmanlı Devletine Etkisi](https://milimanaliz.com) 17.06.2023 tarihinde <https://milimanaliz.com> adresinden alındı.

Mustafa Cambaz (2010). Osman Han eşmesi ve Sebili 19.06.2023 tarihinde <https://www.mustafacambaz.com> adresinden alındı.

Ortaylı, İ. (2006). *Osmanlı'yı yeniden keşfetmek*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Öner, S. (1994). *Ihlamur kasırları*. İstanbul: T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları, T.B.M.M. Basımevi.

Özbek, Y. (2002). *Osmanlı beyliğı mimarisinde taş süsleme*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Özcan, A. (2003). “Lale devri” maddesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 23.07.2023 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/lale-devri> adresinden alındı.

Öztek Mimarlık Restorasyon İnşaat (2014). Abdülmecid Efendi Köşkü 20.08.2023 tarihinde <https://www.oztekmmimarlik.net> adresinden alındı.

Salman, Y. (1992). *İstiklal Caddesi XIX. Yüzyıl Cephe Bezemelerinin Üslupsal Analizi ve Bezeme Restorasyonu için Öneriler* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi] 14.05.2023 tarihinde <http://hdl.handle.net/11527/21920> adresinden alındı.

Sanatın Yolculuğı İnternet Sitesi. (2018). Osmanlı Batılılaşma Dönemi 06.07.2024 tarihinde <https://www.sanatin Yolculugu.com> adresinden alındı.

Sözen, M. (1990). *Devletin evi saray*. İstanbul: Sandoz Kültür Yayınları.

Şahin, E. (2007). edebî bir tür olarak klâsik edebiyatımızda sefâretnâmeler, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (33), 61-67.

Şehsuvaroğlu, H. (1986). *Boğaziçi'ne dair*. İstanbul: Turing ve Otomobil Kurumu.

Şehsuvaroğlu, H. Y. (1946). *Osmanlı sarayında işret*. İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi.

Tabakoğlu, A. (2006). Osmanlı mirası, Osmanlı medeniyeti. *Siyaset-İktisat-Sanat* içinde (s. 15-24). İstanbul: Klasik Yayınevi.

- Tanman, B. (1994). “Kalender Kasrı” maddesi. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C.4. Ankara: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.
- Taşer, N. (2008). *İstanbul’da İhlamur ve Küçüksu Kasırları*. (Yayın no. 227927) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=wZvW0BcXWhML7Hd024kqXQ&no=axLMjjlJSg0dAjJXjsfvXg>
- Tarihi İstanbul (t.y). Adile Sultan Kasrı ve Hababam Sınıfı Müzesi 25.10.2023 tarihinde <https://www.tarihi.ist> adresinden alındı.
- Tarihi Mekanlar Kişisel Ansiklopedisi (t.y). Ayazağa Kasrı 20.05.2023 tarihinde <https://www.turkiyenintarihieserleri.com> adresinden alındı
- Tarihi Mekanlar Kişisel Ansiklopedisi (t.y). Kalender Kasrı 17.09.2023 tarihinde <https://www.turkiyenintarihieserleri.com> adresinden alındı.
- Temekoğlu, E. (2023). *Anadolu Selçuklu Dönemi Yapılarında Sütunçeler* [Doktora Tezi, Selçuklu Üniversitesi] 17.09.2023 tarihinde <https://hdl.handle.net/20.500.12395/51856> adresinden alındı.
- Thinpo (2022) Alexandre Vallauray Kimdir? İstanbul Eserleri Nelerdir? 07.07.2024 tarihinde <https://thinpo.com> adresinden alındı.
- Tuğlacı, P. (1993). *Osmanlı mimarlığında batılılaşma dönemi ve balyan ailesi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Turna Akıncı (t.y). Ahmet Rasim Paşa Yalısı 01.07.2023 tarihinde <https://www.turanakinci.com> adresinden alındı.
- Turna Akıncı (t.y). Tarabya Huber Köşkü 28.07.2023 tarihinde <https://www.turanakinci.com> adresinden alındı.
- Turna Akıncı (t.y) Yeniköy Sait Halim Paşa Yalısı 07.07.2023 tarihinde <https://www.turanakinci.com> adresinden alındı.

Turna Akıncı İnternet Sitesi. (t.y) Kanlıca Sadrazam Saffet Paşa Yalısı 09.07.2023 tarihinde <https://www.turanakinci.com> adresinden alındı.

Turani, A. (1968). *Güzel sanatlar terimler sözlüğü*. Ankara: Türk Dik Kurumu Yayınları.

Uğuryol, D., ve Can, C. (2018). Beykoz kasrı bahçelerinin tasarım özellikleri ve korunmuşluk durumu. *ART-Sanat*, (9),143-159.

Urfalıoğlu, N. (1999). *19. yüzyıl Osmanlı mimarlığında aydınlanma döneminin yansımaları*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Urfalıoğlu, N. (2002). *19. yüzyıl Osmanlı mimarlığında aydınlanma döneminin yansımaları*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Uşaklıgil, H. Z. (1940). *Saray ve ötesi: Son hatıralar*. C.1. İstanbul: İstanbul Hilmi Kitabevi.

Ülgen, A. (1999). *Osmanlı saray, kasır ve köşkleri*. C.10. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Yaman, B., ve Ertunç, Ç. Ö. (2019). XIII. yüzyıl anadolu taçkapıları'nda kullanılan madalyon ve kabaralar. *İslam, Sanat, Tarih, Edebiyat ve Musikisi Dergisi*, (33), 127-147.

Vikipedi (t.y). Naum Tiyatrosu 24.06.2023 tarihinde <https://tr.wikipedia.org> adresinden alındı.

Wordpress (t.y). İhlamur Kasırları 04.04.2024 tarihinde <https://dkaynak.wordpress.com> adresinden alındı.

EKLER

Ek:1: Araştırma İzin Belgesi

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ÖZ GEÇMİŞ

Sena BÜYÜKBAKKAL

Eğitim

Lisans 2018 Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı

İş/İstihdam (Varsa)

2018- Halen Buyukbakkal İç Mimarlık / İç Mimar

